

Slovenija

Majski izlet na Muljavo. Foto: Drago Kralj

Naročnina: letno za posamezne države: Anglija 1,25 Lstg, Avstrija 80,00 Sch, Belgija 150,00 Bfr, Danska 21,00 Dkr, Finska 10 Fm, Francija 15,00 FF, Grčija 90,00 Dr, Holandija 11,00 Hfl, Italija 1.900,00 Lit, Nemčija 12,00 DM, Norveška 22,00 Nkr, Švedska 15,00 Skr, Švica 13,00 Sfr; prekmorske države — ZDA, Kanada, Avstralija, Argentina in druge 5,00 US dolarjev ali enakovrednost v drugi valuti oziroma dinarjih

Če varčujete – potem varčujte pri Jugobanki

ZAKAJ?

Zato, ker je JUGOBANKA:

- najstarejša specializirana jugoslovanska banka,
- na prvem mestu po višini skupnih deviznih vlog in banka z največjim poprečjem deviznega in dinarskega varčevanja v Jugoslaviji,
- banka, ki ima 90 poslovnih enot na območju vse Jugoslavije, v vseh republikah in pokrajinah,
- banka, ki poslovno sodeluje s 1.100 bankami v 116 državah,
- znana po dobrem poslovanju in ekspanzivnosti ter vedno izpolnjuje svoje obveznosti.

JUGOBANKA DAJE:

- na vse hranilne vloge najvišje možne obrestne mere.

Poleg tega JUGOBANKA:

- zavaruje varčevalce vezanih vlog pri zavarovalnicah v Jugoslaviji,
- omogoča sodelovanje pri loteriji za varčevalce,
- daje varčevalcem potrošniška posojila in kredite za stanovanjsko in komunalno gradnjo.

Vse nam zaupane bančne posle bomo izvršili z vso pozornostjo!

Iz vaših pisem	2
Predsednik Tito osemdesetletnik	4
Na kratko	5
Novice od vsepovsod	6
Planica '72	7
Drago Seliger: Med našimi v Avstraliji	9
Letošnje prireditve za izseljence	11
Življenjski jubilej Mirka Lična	11
Janez Kajzer: Pehar domačih zanimivosti	12
Drago Kralj: Bela Krajina hrepeni po cestah in tovarnah	14
Jože Olaj: Brezkončno iskanje resnice	16
Janez Kajzer: Poslednje črne kuhinje	18
Mako Sajko: Slovenski filmi postajajo del svetovne zakladnice sedme umetnosti	18
English Section (I)	19
Začasno na tujem (II)	19
Slovenska založba v Italiji	27
dr. Niko Kuret: Kot kralj po planini visoki ...	28
Drago Kralj: Medeni spomini	29
Naši po svetu	30
Mila Šenk: »Mike Murphy« po sedemdesetih letih v rojstnem kraju	33
Naši pomenki — Sorodniki, Anica in jaz	34
Ob spominskem dnevu	35
Jana Milčinski: Kdo bo zadnji	36
Lojze Kovačič: Pet bahačev	37
Ivan Dolenc, Kanada: Ljudje so tako čudni	38
Filatelija	40
Spominski koledar	40
Vaš kotichek	41
Mali oglasi	41
»Zmaju« zagotavlja uspeh nenehna kontrola in visoko razvita raziskovalna dejavnost	44

Našim Avstralcem

Jože Prešeren
odgovorni urednik

Upam, da mi bralci v drugih deželah ne bodo zamerili, če tokrat posebej toplem pozdravim številne naše nove naročnike v Avstraliji. Gotovo že vsi veste, da je bila tam v februarju in marcu delegacija Slovenske izseljenske matice, ki je s seboj vzela tudi najpriljubljenejši slovenski narodnozabavni ansambel — Slake in fante iz Praprotna. Seveda smo to priložnost izkoristili tudi za zблиžanje naše revije z avstralskimi Slovenci. Doslej so jo že pridno prebirali in se nam oglašali tudi s številnimi pismi, po tem obisku pa se je število naših bralcev v Avstraliji kar podvojilo!

Od naših novih bralcev smo v preteklih dneh že prejeli vrsto pisem, od katerih nekatera objavljamo že v tej številki, nekaj pa jih bomo v prihodnjih številkah. Iz vseh pisem lahko razberemo, kako veliko je bilo navdušenje ob poslušanju prijetnih domačih melodij pa tudi nad samim obiskom iz drage, oddaljene domovine. Svet resnično pastaja majhen: pred nekaj leti si nekateri še pomisliti niso upali, da bi jih lahko obiskal kdo iz domovine, danes pa je ta obisk že za nami. Upamo, da je bil s tem prebit led, da bo v prihodnje težav, ki so se pojavljale letos, manj, da se bodo medsebojni obiski še nadaljevali.

Izseljevanje naših ljudi v Avstralijo se še nadaljuje. Mnogim pomeni ta korak pot v obljubljeno deželo tisočerihi možnosti. Bralci, ki razmišljajo o tej poti, bi morali prebrati vsaj pisma naših rojakov, da bi si ustvarili vernejšo predstavo o tej deželi. Uspeti v Avstraliji je tako, kakor uspeli skoraj povsod po svetu. Vendar pa tradicionalna slovenska pridnost ni vedno dovolj, vsi ljudje nimajo enako veliko sreče.

Pa se vrnimo k avstralskim pismom. Predno pridejo na našo uredniško mizo, morajo premagati dolgo pot. Morda se jih prav zato še posebej razveselimo in jih skrbno preberemo. Pristrčno vabimo tudi vse nove bralce, naj se nam oglašajo s pismi. Pišejo nam lahko o vseh svojih osebnih doživljanjih, še posebej pa o delu slovenskih društev ali združenj. Vsa pisma bomo z veseljem objavili, saj smo prepričani, da bodo zanimiva tudi za bralce z drugih celin. Ko pa obiščete domovino, naj ena izmed vaših poti vodi tudi na naše uredništvo oziroma na Matico!

»Gora moje mladosti«

Večkrat sem se že nameraval naročiti na »Rodno grudo« in kot vidite, sem prišel do tega šele danes. Po osemnajstih letih sem se leta 1970 mudil na obisku v domovini. Kot nekdanji maratonski tekač sem pot od državne meje pa do Šmarne gore pretekel. Prav tako imam tudi že vse planirano za obisk ob moji šestdesetletnici. Torej, ljubitelji narave, na veselo svidenje na Šmarni gori, »gori moje mladosti«!

Šmarna gora, gora mladosti moje, kako želim si mladih dni veselja, ko po stezicah sem nekdanjih tekal, ob dnevih težkih dobil tolažbe tvoje. Sedaj tu na gorah Aljaske sanjam o vrnitvi svoji,

nazaj v gozdove bujne tvoje.
Šmarna gora, moja gora,
v srcu ostaneš mi do groba!

Vinko Šmarnogorski
Stewart, B. C. Kanada

Navdušenje nad filmi

Sporočam vam, da smo filme, ki ste nam jih poslali, prejeli in tudi že predvajali. Predstava je dobro uspela in lahko rečem, da so še največ imeli od filma otroci. Z velikim aplavzom so potrdili Kekčevo dobro voljo, ko je s ponosnim korakom in s ponosno pesmijo odšel proti domu, proti svojim prijateljem. Starejši ljudje so bili najbolj navdušeni nad »Koledniki«. Prepričan sem, da je ta film marsikomu ogrel srce. Take filme ljudje radi gledajo in že zdaj sprašujejo, kdaj bodo dobili na filmu Slovenijo kot celoto.

Prilagam vam tudi ček za 30 dolarjev, kar je prostovoljni prispevek Slovensko kanadskega društva v Edmontonu za nabavo novih filmov.

Alojz Raj
Edmonton, Kanada

Številna družina

Prosim, da mi oprostite, ker tako dolgo nisem poslal naročnine za Rodno grudo. Vesel sem, ko vidim slike iz domačega kraja in zvem zanimive novice.

Tu v Kanadi imam veliko družino — sedem fantov in tri dekleta. Vsi so kar pridni; eden je električar, drugi inženir, tretji je učitelj, četrti bo popravljaval televizorje, peti dela v pisarni in je tolmač za slovenščino in srbohrvaščino, moj najmlajši pa bo advokat, če bo šlo vse v redu. Dva fanta tudi igrata, eden harmoniko, drugi pa bobne. Igrajo vse slovenske pesmi in imajo tudi svoj orkester, kvintet. Dve dekleti sta že poročeni, ena je bolničarka, drugi dve pa sta v pisarni. Vsi lepo govorijo slovensko. Midva z ženo pa sva postala že stara...

Družina Habjan
Kanada

Tudi mi smo veseli ob vašem zadovoljstvu, da ste svoji številni družini pomagali do boljšega kruha. Ob vašem pismu nam je manjkala le še fotografija vse družine. Pa kdaj drugič. Lepo pozdravite svoje otroke!

Ribničanka

Prejela sem januarsko številko Rodne grude, zdaj pa ugotavljam, da nisem prejela decembrske za pretekli letnik. Prosim, da mi jo pošljete, če jo še imate, ker spravljam vse številke.

Prosim vas tudi, da bi napisali kaj o ribniški dolini na Dolenjskem, od koder sem jaz doma. Doma sem iz Brež.

V Ameriki sem že od leta 1921, zelo mlada sem zapustila mojo lepo Jugoslavijo. Naj povem še, da Rodno grudo vsak mesec težko pričakujem.

Agnes Malencik
Helper, Utah, ZDA

Reportažo iz ribniške doline z naslovom »Od Ribnice do Rakitnice« smo objavili pred nekaj meseci. Ko bi vedeli, bi takrat lahko stopili tudi v vašo rojstno vas. Zdaj, na pomlad, jo prav gotovo fotografiramo tudi za vas.

Pismo iz Hondurasa

Oglašam se vam kot morda edini Slovenec v daljni centralni Ameriki. Na tem kontinentu živim že več kot 21 let in ga res dodobra poznam. Skoraj deset let sem se prevažal naokrog, potem pa sem ostal v tej mali dežlici Honduras, kjer imamo dve morji, mnogo vročine, v višinah mrz in veliko dežja vse leto. Od Jugoslovanov sva v Hondurasu samo nek Hrvat in jaz. Našega jezika ne slišimo in ne govorimo nikoli. Pred nekaj dnevi pa je bila tukaj naša ladja »Liburnija«, ki nam je pripeljala razstavo jugoslovanskih industrijskih izdelkov. Bilo je zelo zanimivo in ponosni smo na našo domovino.

Jaz mislim, da še nisem pozabil našega jezika, čeprav ga ne govorim in ne pišem že dvanajst let. Eno številko te lepe revije »Rodna gruda«, ki sem jo večkrat prebral, mi je poslal naš ambasador v Mexiku.

Honduras ima dva in pol milijona prebivalcev. Tu pridelujejo banane, riž, mnogo mesa. Jaz imam tu eno izmed najlepših restavracij, lepo opremljeno in z domačimi specialitetami. Po poklicu sem arhitekt in delam tudi v svojem poslu. Studiral sem v Švici, v Mehiki pa sem delal z enim izmed najboljših mehiških arhitektov Mario Pani. Moja žena je domačinka, imava dva otroke.

Arh. R. Dušan Šercer
La Granja Comayaguela, Honduras

Pozdravljen novi naročnik! Končno bodo lahko stekli tudi stiki na relaciji Slovenija—Honduras.

»Slovenci v zgodovini«

Zahvaljujem se uredništvu za novoletno darilo — v obliki barvnih slik slovenskih krajev. Članek »Slovenci v zgodovini« mi je še posebno ugajal, saj nas pač zgodovina uči tako posameznike kot narode, kakšna naj bo naša sedanost in prihodnost. Zgodovina Slovencev bi morala zanimati prav vse Slovence. Pred kratkim sem si sposodil od tukajšnjega rojaka »Zgodovino Slovencev«, ki je izšla leta 1910. V njej sem našel veliko zanimivih dejstev iz naše preteklosti, kot npr. popoln slovenski značaj Koroške mnogo stoletij pred nasilnim prodiranjem Nemcev proti jugu. Osebnost se najbolj zanimam za dobo prvih naših naselbin v 6. stoletju kot tudi za splošno zgodovino Evrope v tistem daljnem času.

Emil Prešeren
Warren, N. J. ZDA

Šestnajsti obisk

Zahvaljujem se za Rodno grudo in sestavek ob moji 80-letnici. Tako dolgo se nisem oglasila, ker sem imela težave z očmi — videla sem vse dvojno. Zdaj je že bolje, zato sem se odločila, da grem tudi letos na počitnice v domovino. Nagovorila sem tudi nekaj prijateljev, da bomo šli na pot skupaj. To bo moj šestnajsti obisk domovine, odkar sem v Ameriki. Torej, na svidenje v juliju!

Josephine Schlosar
Elm Grove, Wis., ZDA

Slovenci v Kanadi

»Holiday Gardens« vas vabi

Pridno že delamo in se pripravljamo na letošnjo sezono piknikov. Prijazno vas vabimo od vsepovsod, da nas obiščete tu v Oshawi. Lepo vas bomo sprejeli ter vam dobro postregli s kranjskimi klobasami, krofi, potico, prašičkom na ražnju, pijačo in drugim.

Ohladili se boste lahko v lepem plavalnem bazenu, v senci balinali ali pa se veselo zavrteli ob zvokih slovenske glasbe in pesmi, kolikor vam bodo noge dopustile. Že enajsto leto mineva, odkar smo ustanovili društvo »Holiday Gardens« in se v poletnih mesecih Slovenci iz Toronta, Oshawe in okoliških krajev srečujemo na naših piknikih ter skupaj razveselimo. Hvala vsem, posebej še tistim, ki so s svojim delom največ prispevali, da smo tako prijetno uredili naš letoviški center, kjer prirejamo družabna srečanja. Vsem — na veselo svidenje!

Mirko Močnik

Matica v Avstraliji

Velikokrat smo že slišali, da ansambel Slak gostuje med Slovenci po svetu. Zaradi velike oddaljenosti si niti predstavljali nismo, da bi lahko kdaj prišli tudi med nas. Na nekem pikniku »Triglava« se je porodila misel, da bi bilo lepo, ko bi prišli Slaki in Matica tudi med nas. Nam, ki smo že dolgo od doma, je še v posebno čast tak obisk. Zelo smo bili veseli. Iskrena hvala vsem za tako lep program. Ne pozabite na nas, saj si želimo, da ostanemo v stalnih stikih z vami. Vaša pesem naj bi ne poznala meja, naj bi nikoli ne utihnila!

Maria Klemens, Sydney

V tej tropski vročini se je danes odločilo, da dežuje in ob škrebljanju dežnih kapljic in prijetni ohladitvi sem se odločil za to pismo. Ne boste mi verjeli, da sem v krogu petdesetih milj edini Slovenec. Življenjska pota vodijo daleč in v neznano, vsa so tajinstvena, skrita, potuhnjena in vplivajo na človeka, da bi ga zapeljala v čimbolj neznano. Potem se mora človek boriti in prekositi vse te sovražne sile, da ostane človek naslednik svoje matere in pravi potomec svoje generacije.

Ob številnih popotovanjih po Avstraliji sem nekega dne brskal po kovčku in za-

žel listati knjigo v slikah »Gorenjska«, v roke pa mi je prišla tudi revija »Rodna gruda«, ki sem jo nekoč opazil v prodajalni časopisov in seveda tudi kupil. Vzbudili so se spomini in seveda tudi domotožje. Naenkrat je zbledela slika Avstralije in na njeno mesto je stopila Slovenija, prelepa moja domovina, ki je po lepoti ne more prekositi nobena dežela na svetu. Ona je prava »Miss Sveta«. Carobne gore z bistrimi potočki, sinje morje, veseli ljudje, moji rojaki. Domovina, nikoli te ne bom pozabil, a ne vem, če te bom še kdaj videl. Svojo mladost sem prodal tujini. Pota življenja so čudna, kot blisk vijugasta in kot grom kratka. Toplo mi je pri srcu, ko vidim, da naši ljudje v domovini mistijo na svoje rojake v tujini in ponosen sem, da nam nudite uteho in zabavo, kot je »Rodna gruda«. To revijo občudujejo celo Avstralci, ki sem jim jo pokazal in raztolmačil. Zelel bi, da bi bila še obširnejša.

Ivan Debeljak, Emerald, Q. L. D. Avstralija

POZDRAV

Hvala vam za žarek sonca in vonj rodne grude, ki ste ju prinesli s seboj, da nas osvežite in okrepite.

Družina Škof, Melbourne

Srečanje v Domžalah

Naročnino za Rodno grudo pošiljam kar za dve leti naprej, da ne bom spet v zamudi. Revijo zelo rada berem, saj tod okoli ni veliko Slovencev, zato nimam priložnosti veliko govoriti slovensko. Tudi moj bratranec Franc Narobe, ki je umrl v Merlebachu v Franciji, je Rodno grudo zelo rad prebiral. Srečala sva se leta 1968 v Domžalah. Tu v Ameriki imam šest bratov in tri sestre, vsi pa so bili rojeni že tukaj, tako da vse razumejo, govoriti pa ne morejo. Moj brat Frank in jaz sva prišla v Ameriko leta 1921. On živi zdaj v Kaliforniji in pisal mi je, da bo šel letos v Jugoslavijo. Če bom zdrava, bom šla enkrat tudi jaz pogledat našo lepo Ljubljano in vso Slovenijo.

Mary Puhek
Spokane, Wash. ZDA

Gospodarska politika

Iskreno se vam zahvaljujem za dobro urejanje revije in za redno pošiljanje. Revija je zelo zanimiva za branje, prosim pa, da bi še več pisali o dogodkih v Jugoslaviji, o zaposlovanju doma, o osebnih dohodkih delavcev ter o splošni gospodarski politiki Slovenije in Jugoslavije. Obiščite kdaj tudi Celje!

Ivan Novak
Gütersloh, Nemčija

Bomo upoštevali!

»Zvon v vesoljni svet«

Po drugi svetovni vojni je šlo prek oceana mnogo naših ljudi. Največ jih je bilo iz pasivnih krajev, kjer niso imeli ni-

kakih možnosti za preživljanje. Bili pa so med njimi tudi taki, ki so doma pustili bogate domačije in se podali v obljubljeni Ameriko. Številni so bili razočarani, saj mora vsak novi tuji delavec zagrabiti najtežje delo, tam, kjer domačini nočejo delati več. Vsem je bil začetek v tujini izredno težak, laže pa so ga prenašali tisti, ki so bili trdega dela vajeni že od doma. Številni bi se najraje takoj vrnili domov, pa jih je bilo sram. V svet so šli iskat »mačka v žaklju«. Vem, da bo marsikdo trikrat prebral to moje pismo, ker je resnično. Morda bodo nekateri zadovoljni, ker sem jim pomagal odkriti resnico.

Danes, po desetih letih bivanja v tujini imajo že številni dobri in pridni delavci visoko vrednost, imajo svoje lepe hiše, vrtove, farme, nove avtomobile, sadovnjake, vinograde. Brezdelneži se skrivajo pred njimi in jih je sram naših naprednih ljudi.

S. Č., Downsview, Kanada

»Pišem s tresočo roko...«

Pošiljam ček za poravnavo naročnine za to lepo in poučno revijo. Naročnik Rodne grude sem že od začetka. Roka se mi trese, ko vam to pišem. Star sem že čez osemdeset let in neozdravljivo bolan na rokah in nogah, arthritis.

Ludvig Katz
Chicago, ZDA

Veseli smo vašega pisma, veseli pa bomo tudi, če vam bomo lahko še dolgo nudili nekaj razvedrila in sprostitve ob prebiranju naše revije.

Predsednik Tito — osemdesetletnik

Predsednik republike Josip Broz Tito praznuje 25. maja osemdesetletnico rojstva. Ob tem dnevu bo v vsej Jugoslaviji vrsta proslav, svečanosti in drugih priložnostnih prireditev, od katerih bo letos še posebno svečan zaključek »Štafete mladosti«. Številne družbeno-politične organizacije iz vse države so tudi predlagale, da bi zvezna skupščina predsednika Tita drugič imenovala za narodnega heroja Jugoslavije.

O Titu je doma in po svetu izšla že vrsta knjig, ki pišejo o njegovem življenju in delu ter o njegovih prizadevanjih za mir v svetu. Več novih knjig bo izšlo tudi letos, med njimi pa naj posebej omenimo fotomonografijo »Tito«, o kateri smo že poročali. Zanj je po svetu precejšnje zanimanje, saj je izšla tudi v več svetovnih jezikih. Pred štirimi leti pa je v slovenščini izšla knjiga Vinka Vinterhalterja »Življenjska pot Josipa Broza«, kjer avtor v uvodnem poglavju z naslovom »Antilegenda« med drugim piše:

»V sedanjem svetu, v drugi polovici dvajsetega stoletja, je malo politično pismenih in družbeno zavzetih ljudi, ki ne bi vedeli za ime predsednika Socialistične federativne republike Jugoslavije Josipa Broza Tita. Ta krog ljudi je pravzaprav še mnogo širši. Za njegovo ime vedo milijoni in milijoni ljudi po vsem svetu, ki jim pomeni svobodno, neodvisno in miroljubno deželo, ki si je v drugi svetovni vojni z nadčloveškimi naporji in množičnim junaštvom priborila svobodo in ki se zdaj na vseh mednarodnih forumih bori, da bi bili tudi drugi narodi in druge dežele prav tako enakopravni in svobodni, kakor je sama — dežela, ki ji načeluje Tito.

Zdaj zadostuje, da katerikoli veliki svetovni časniki bodisi v Evropi, Afriki, Aziji ali v obeh Amerikah objavijo v naslovu kakega članka »Tito pravi« ali »Tito je rekel«, pa ljudje že vedo, za katero osebnost gre in na katero državo misli. Še več. Precej dobro že lahko ocenimo ne o čem, marveč v katerem smislu kaj reče ali je rekel. In nasprotno: kadarkoli se v našem svetu pripeti kaj novega, kadar nastane kak izredno težaven in kritičen položaj, ki ogroža sedanji red stvari ali svetovni mir, mnogi ljudje pričakujejo, da bo Tito kaj povedal ali ukrenil.

Predsednik Josip Broz Tito v svojem domu

Tito doslej teh upov ni razočaral. Njegova beseda in akcija sta dostikrat pomenili ne samo bistveno dobro presojo dogodkov, marveč sta bili tudi prispevek k razrešitvi nastajajočih problemov. Tito v svetu res ni neznan. Neznani niso tudi njegovi temeljni pogledi na sedanjo dobo in njene probleme, ne narodi in država, iz katere je vzniknil, ne družbena ureditev in pota njenega nadaljnjega razvoja, za katere se zavzema.

»Kljub državnim in političnim poslom nikoli ne pozabi stopiti med kmete, prijatelje in znance svoje rojstne vasi, med delavce krajev, kjer je delal, med nekdanje politične kaznjence, s katerimi je bil zaprt, med borce, s katerimi se je vojskoval, in še bolj med ljudstvo, ki mu je sledilo med vojno in po njej in ga podpiralo v njegovih orlovskih poletih. Tito ni legenda za narode Jugoslavije, ni uganka, hieroglif, Tito je del jugoslovanske stvarnosti, tako naraven in potreben, kakor sta zrak in voda. In če kdo nena doma vpraša kakega majhnega Jugoslavana, dečka ali deklico, kdo je Tito, v mnogih primerih gotovo ne bo odgovoril, da je Tito predsednik SFRJ, marveč bo malce v zadregi, od srca in docela preprosto rekel:

»Hm, Tito je... Tito, naš tovariš Tito!«

60-letnica Borisa Kidriča

Revolucionar, politik, eden izmed najpomembnejših voditeljev ljudske vstaje v Jugoslaviji Boris Kidrič bi bil 10. aprila letos star šestdeset let. Prihodnje leto v istem času pa se bomo spominjali že dvajsetletnice njegove smrti. Po drugi svetovni vojni se je Boris Kidrič uveljavil kot odličen gospodarstvenik, ki je opravil korenit prelom z administrativnim načinom upravljanja v gospodarstvu in bil pobudnik ene izmed največjih pridobitev delovnih ljudi Jugoslavije — delavskega in družbenega samoupravljanja.

Osrednja republiška slovesnost v počastitev 60-letnice rojstva Borisa Kidriča je bila 10. aprila v Ljubljani.

Nixon za investicije v Jugoslaviji

Predsednik Združenih držav Amerike Richard Nixon je pred nedavnim podpisal odlok, s katerim je pooblastil vladno agencijo za poročstvo ameriških zasebnih

investicij v tujini OPIC, da lahko razširi svoje programe tudi na Jugoslavijo in Romunijo. Ta predsednikov ukrep je sledil kongresni proceduri in pooblastilih, ki jih ima v okviru zakona o pomoči tujini. Predsednik agencije OPIC Bradford Mills je lani obiskal Jugoslavijo in Romunijo in se pogovarjal o možnostih za investiranje. Dejal je, da je agencija že dobila nekaj prošelj ameriških gospodarstvenikov, da bi jamčili za politično tveganje.

GM bo sodeloval z nami

Sredi aprila je prispela v Jugoslavijo skupina funkcionarjev ameriške družbe »General Motors«, ki bo proučila možnosti za proizvodno sodelovanje s »Crveno zastavo« iz Kragujevca in z drugimi Jugoslovanskimi proizvajalci motornih vozil.

Dve novi tovarni v Kranju

Kranjske gospodarske organizacije imajo za letos velike načrte za nove investicije. Najpomembnejši so načrti »Iskre« in »Sava«, ki nameravata na Laborah zgraditi dva nova velika obrata. Iskra bo v novi tovarni izdelovala avtomatske telefonske centrale, s proizvodnjo pa bodo začeli že v začetku prihodnjega leta. V tovarni bo zaposlenih 1300 delavcev in to predvsem inženirjev, tehnikov in visokokvalificiranih delavcev, saj bo proizvodna oprema povsem avtomatizirana in bo zahtevala veliko strokovnega znanja. Razen domačega kapitala pri tej Iskrini investiciji sodeluje tudi ameriški koncern ITT. Iskra bo izdelovala elektronske telefonske centrale v sodelovanju s to ameriško firmo oziroma z njenim evropskim članom iz Antwerpna.

Zanimivi so tudi načrti tovarne gum »Sava«, ki se je z avstrijsko firmo Semperit dogovorila o skupni naložbi v novo tovarno za radialne avtomobilske gume. Dve tretjini skupne investicije je zagotovila »Sava«, tretjino pa Semperit. Predvidene naložbe bodo omogočile »Savi«, da bo povečala proizvodnjo gum od sedanjih 14 tisoč na 24.300 ton gum letno.

Avtomobili iz Nove Gorice

Pred kratkim so v Parizu predstavniki Tomosa in Iskre podpisali s Citroenom pogodbo o skupnem vlaganju kapitala v mešano francosko-jugoslovansko podjetje Cimos, ki bo proizvajalo avtomobile in avtomobilske dele. Novo podjetje bo imelo sedež v Kopru, obrate pa v Sempetru pri Novi Gorici, Senožečah in Buzetu. Sempeterska Iskra bo zato že v

kratkem začela z gradnjo nove tovarne, kjer bodo predvidoma izdelali letno 18.000 avtomobilov citroen GS, ami 8 in 2 CV (spačkov).

Novoustanovljeno podjetje bo velikega pomena za Goriško. Iskra v Sempetru, ki je bila že doslej eden izmed največjih proizvajalcev avtoelektričnih delov v Jugoslaviji, bo izdelovala dele za Cimos, Citroen in za druga jugoslovanska podjetja. V tovarni je danes zaposlenih 1200 delavcev, kasneje pa bodo zaposlili še okrog 300 ljudi.

Naši gradbeniki na tujem

Naši gradbeniki so lani opravili za dobrih 300 milijonov dolarjev investicijskih del v tujini, njihova vrednost v mednarodnem merilu pa stalno narašča. Ugled so si pridobili predvsem s primernimi cenami in s tem, da dela opravijo v do ločenem roku.

Zgodovina Jugoslavije

Skupina znanih jugoslovanskih zgodovinarjev je pripravila obsežno in zahtevno delo »Zgodovina Jugoslavije«. V slovenščini bo to knjigo izdala Državna založba Slovenije, sklenjenih pa imajo tudi že več pogodb za izdajo te knjige v Združenih državah Amerike, Veliki Britaniji, Franciji, Nemčiji in v drugih deželah. Ta knjiga, ki strnjeno prikazuje preteklost Jugoslavije in narodov, ki so živeli na njenem ozemlju, do leta 1945, bo imela okrog 500 strani ter 200 strani zemljevidov in drugih ilustracij. Avtorji zatrjujejo, da bo posebno zanimiv tisti del knjige, ki govori o posebnostih jugoslovanskih narodov — Slovencev, Makedoncev, Srbov, Hrvatov in drugih. V knjigi je obdelana vloga kulture posameznih narodov pri ohranjanju nacionalne identitete.

Čestitke Smithsonian inštituta

Naš rojak Bogomir Chokel iz Washingtona je ob obisku Slovenije v marcu izročil ljubljanskemu Narodnemu muzeju čestitko, ki jo je ob njegovi 150-letnici poslal Smithsonian Institute iz Washingtona. Ob tej priložnosti so muzeju podarili tudi zbirko fotografij z lanske letne razstave slovenske kulture v tem inštitutu.

»Veliki atlas sveta«

Založba »Mladinska knjiga« iz Ljubljane je pred kratkim izdala »Veliki atlas sveta«, doslej največjo tovrstno knjigo, ki

je izšla v slovenščini. Ta atlas smo Slovenci resnično potrebovali, saj je prilagojen tako za uporabo v šolah vseh stopenj kot za uporabo doma. Atlas ima 217 zemljevidov, zgodovinske in politične zemljevide, barvne fotografije zanimivejših krajev po vsem svetu, slovar zemljepisnih pojmov ter seznam zemljepisnih imen. Atlas so natisnili v 50.000 izvodih tako, da si ga bo resnično lahko nabavilo precejšnje število slovenskih družin. Pripravili so ga po kartografskih zasnovah neke londonske tovrstne založbe in kartografskega inštituta Bertelsman iz ZR Nemčije.

Slovenska športnika leta 1971

Združenje slovenskih športnih novinarjev je v tradicionalni anketi izbralo za najboljšega slovenskega športnika leta 1971 nogometaša Braneta Oblaka, med športnicami pa atletinjo Natašo Urbančič. Med klubskimi ekipami je zasedla prvo mesto ekipa hokejskega moštva Jesenic.

Murska Sobota kot trgovsko središče

V Murski Soboti gradijo nasproti hotela Zvezda novo poslovno stanovanjsko zgradbo, ki bo končana do sredine prihodnjega leta. V tej hiši bodo imeli poleg stanovalcev največ prostora trgovci. Soboško trgovsko podjetje Merkur bo v njej odprlo samopostrežno in delikatesno trgovino, z modnim salonom in gostinskim obratom. Poleg tega bodo imela svoje lokale v tej stavbi še nekatera druga podjetja, med njimi Potrošnik, ljubljanska Elektrotehna in druga. Z ureditvijo teh trgovin se bo Murska Sobota uvrstila med največja trgovska središča tega dela Slovenije.

»Pristan« — hiše na ključ

Ljubljansko trgovsko podjetje »Lesnina« je ustanovilo svojo posebno enoto »Pristan«, ki se ukvarja s projektiranjem in gradnjo individualnih stanovanjskih hiš in drugih objektov, kot šol, telovadnic, vrtcev in podobno. Hiše bodo med seboj precej različne, da bodo lahko zadovoljili čimveč okusov in možnosti. »Pristan« je prva tovrstna organizacija v naši državi, ki je svoj program prilagodila predvsem številnim željam naših ljudi na tujem. Znano je namreč, da se večina naših ljudi zaposli na tujem predvsem zaradi tega, da bi čimprej prišli do lastnega doma. Podjetje »Pristan« pomaga tudi pri iskanju primernih parcel v vseh slovenskih občinah ter preskrbi vso potrebno dokumentacijo.

● BEOGRAD

360 pogodb s tujino

Po sporočilu sekretariata za informacije pri Zveznem izvršnem svetu je bilo na seji komisije za gospodarske stike s tujino rečeno, da je 360 pogodb, ki jih je naša država o industrijskem in tehničnem sodelovanju sklenila s tujino.

● LJUBLJANA

Razstava »Jutro 72«

Zadnje dni v marcu je bila na Gospodarskem razstavišču razstava Jutro 72. Namenjena je bila predvsem proizvajalcem trgovske in gostinske opreme.

● VIDEM

Zvezek beneških slovenskih napevov

Uredništvo Matajurja, štirinajstdnevnik Slovencev v videmski pokrajini, je pred kratkim izdalo kot posebno izdajo prvi zvezek pesmi pod naslovom »Beneška Slovenija poje in igra«.

● ROGAŠKA SLATINA

Najmodernejša polnilna linija

V zgradbišču Rogaška Slatina so nabavili iz Italije najmodernejšo polnilno linijo, ki lahko vstekleniči 12 tisoč litrov mineralne vode na uro.

● LJUBLJANA

Iskra financira

Tovarna Iskra bo podprla gradnjo trakta elektrotehniške fakultete v Ljubljani, s čimer si hoče zagotoviti dovolj strokovnjakov z visoko izobrazbo.

● LJUBLJANA

Hitreje na mestu nesreč

Republiški sekretariat za notranje zadeve bo maja dobil nov helikopter »Jet Ranger« iz znane italijanske tovarne Augusta Bell. Helikopter, ki je opremljen tudi z napravami za nočno letenje, lahko s petimi potniki doseže višino 6100 metrov.

● SKOFJA LOKA

Dom za upokojece

Občinska skupščina je na zadnji seji sprejela sklep, da začne graditi dom upokojencev, v katerem bo prostora za 91 upokojencev.

● JESENICE

V vrtcih prostora za 500 otrok

Z novima vrtcema na Plavžu in v Kranjski gori ter z obnovitvijo vrtca na Savi je v teh varstvenovzgojnih ustanovah v jeseniški občini prostora za 500 otrok.

● TRST

1300 pevcev Primorske

V slovenskem kulturnem domu v Trstu je bil koncert primorskih pevskih zborov. Nastopilo je 14 zborov z več kot 400 pevci.

Na pevski reviji v Izoli, ki je bila teden dni pozneje, je sodelovalo skoraj 1300 pevcev.

● PTUJ

Lovske trofeje

Zveza lovskih družen Ptuj, ki združuje 25 lovskih družen z okrog 700 člani je na posebni razstavi trofej v Ptuj prikazala enoletni odstrel srnjadi in nekaj lepih trofej iz minulih let.

● GOLTE

Tisoči smučarjev

Turistični center na Golteh je med našimi in tujimi smučarji izredno priljubljen. V dokaz naj bo podatek, da se je ob zgodnjih pomladnih nedeljah zbralo na smučiščih tudi več kot tri tisoč smučarjev.

● LJUBLJANA

Kmetom pokojnine

Socialnozdravstveni zbor je sprejel zakon o starostnem zavarovanju kmetov. Prve prispevke bodo začeli pobirati letos, prihodnje leto pa bodo začeli izplačevati tudi pokojnine.

● KRANJ

Planinci v Afriki

Petinosemdeset planincev, največ iz Slovenije pa tudi iz Zagreba, Švice in Avstrije, se je povzpelo na najvišji vrh Atlasa v Severni Afriki, na 4165 metrov visoki Toupkal.

● MEDVODE

Rast se pozna tudi v lekarni

Da Medvode že dolgo niso več nekdanja majhna vasica ob Sori ampak, da že dobivajo predmestni videz in razsežnosti, odseva tudi na tamošnji lekarni, ki je daleč premajhna. Republiška komisija je zagrozila, da bo lekarno zaprla, če ne uredijo odgovarjajočih prostorov.

● LJUBLJANA

Kitajci so odšli

V Levu so zaprli kitajsko kuhinjo, ki je tam gostovala 14 dni. Da je kitajska hrana Slovence navdušila, vidimo že po številu menujev, ki jih je bilo kar pet tisoč. Če bi bil prostor, bi jih bilo še znatno več.

● KAMNIK

Popravili bodo slabe ceste

Občani kamniške občine se že dolgo pritožujejo zaradi slabih stranskih cest. Ker od drugod za to ni denarja, se dogovarjajo, da bi jih uredili s samoprispevkom.

● LJUBLJANA

Vič potrebuje več stanovanj

V minulih petih letih so v viški občini zgradili le 31 odstotkov planiranih stanovanj. Komunalni sklad namerava prihodnje leto gradnjo pospešiti in skuša dobiti več soinvestitorjev, zlasti za gradnjo poslovnih objektov ob Tržaški in Dolenjski cesti.

● LESCE

Urejeno križišče

Cestno podjetje Kranj in jeseniški Gradis urejata križišče na glavni gorenjski magi-

strali pri Lescah. Uredili ga bodo tako, da bodo vozniki iz ljubljanske smeri zavili na desno in čez most, ki bo nad magistralo.

● NOVO MESTO

Jaguarji iz Novega mesta

Iz neuradnih informacij smo zvedeli, da bo novomeška avtomobilska industrija dala v prodajo šerenska vozila Landrover, morda pa tudi modele Jaguarja in Triumph. Ne ve se še, ali bo tovarna le uvoznik, ali bodo začeli ta vozila sestavljati v Novem mestu.

● BEOGRAD

Odškodnina žrtvam vojne?

V Zveznem sekretariatu za zunanje zadeve so prepričani, da bi kmalu utegnili obnoviti pogajanja s predstavniki zahodnonemške vlade o odškodnini žrtvam fašističnega nasilja.

● ADEN

Strmoglavilo letalo slovenskega podjetja

Malo pred pristankom na adenskem letališču je strmoglavilo letalo podjetja Inex Adria, ki je bilo posojeno egiptovski letalski družbi. Nesreča, ki je terjala življenje tridesetih ljudi, od tega pet članov slovenske posadke, se je po prvih ugotovitvah pripetila zaradi slabega vremena in nesvetljenega gorskega vrha, v katerega je tresčilo letalo.

● CELJE

Ogrevanje s plinom

Nova plinarna, ki bo dograjena že letos, bo Celjanom zagotovila trikrat več plina kot so ga imeli na voljo doslej. Verjetno bodo nova naselja ogrevali kar s plinom.

● LJUBLJANA

Razširitev gostinskih lokalov

Gostinsko podjetje Ljubljana bo preuredilo več svojih lokalov, ki zaradi pomanjkanja prostora ne morejo sprejeti več gostov.

● MEDVODE

Bo blagajana izginila?

Planinsko društvo Medvode, ki upravlja dve postojanki, Slavkov dom pri Medvodah in dom na Tamarju, je sklenilo posvetiti več pozornosti zaščiti rastline bele blagajane. Ta znamenita rastlina namreč izginja s pobočij Polhograjskih dolomitov.

● VRŠIČ

Pozimi ne bo več odrezan

Zaradi vse večjega števila smučarjev, ki zahajajo v Kranjsko goro, so postala kranjskogorska smučišča že pretesna. Za prihodnje leto nameravajo usposobiti skoraj vse razpoložljive terene, ki še niso bili izrabljeni, v teku pa so tudi pogovori za gradnjo žičnice na Vršič in Mojestrovko. Upamo, da že prihodnje leto.

● RADOVLJICA

Predor bo, ko bo denar

Graditev avtomobilske ceste in predora pod Karavankami ni več sporna. Vprašanje je le, kdaj bo za ta dva objekta dovolj denarja in seveda kdaj bodo začeli z deli.

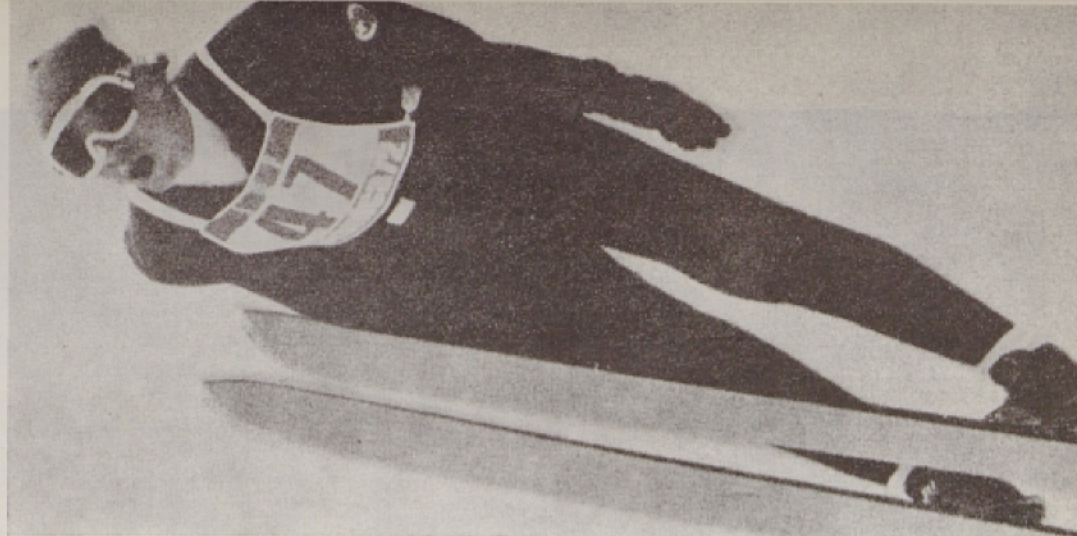
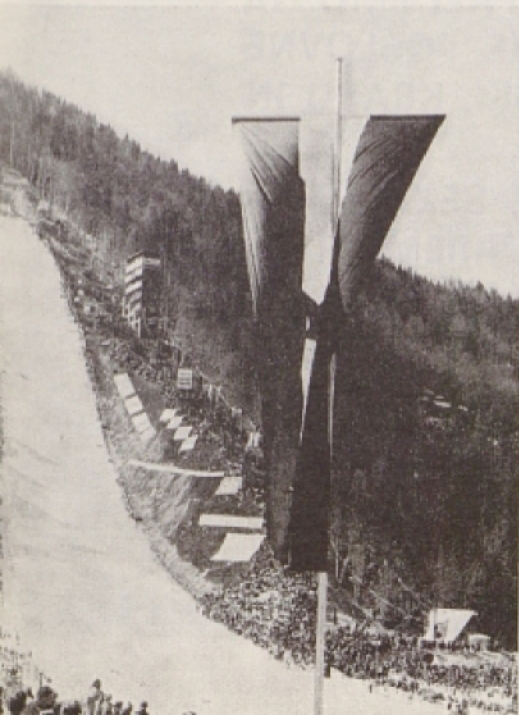

Največja smučarska skakalnica na svetu — Planica

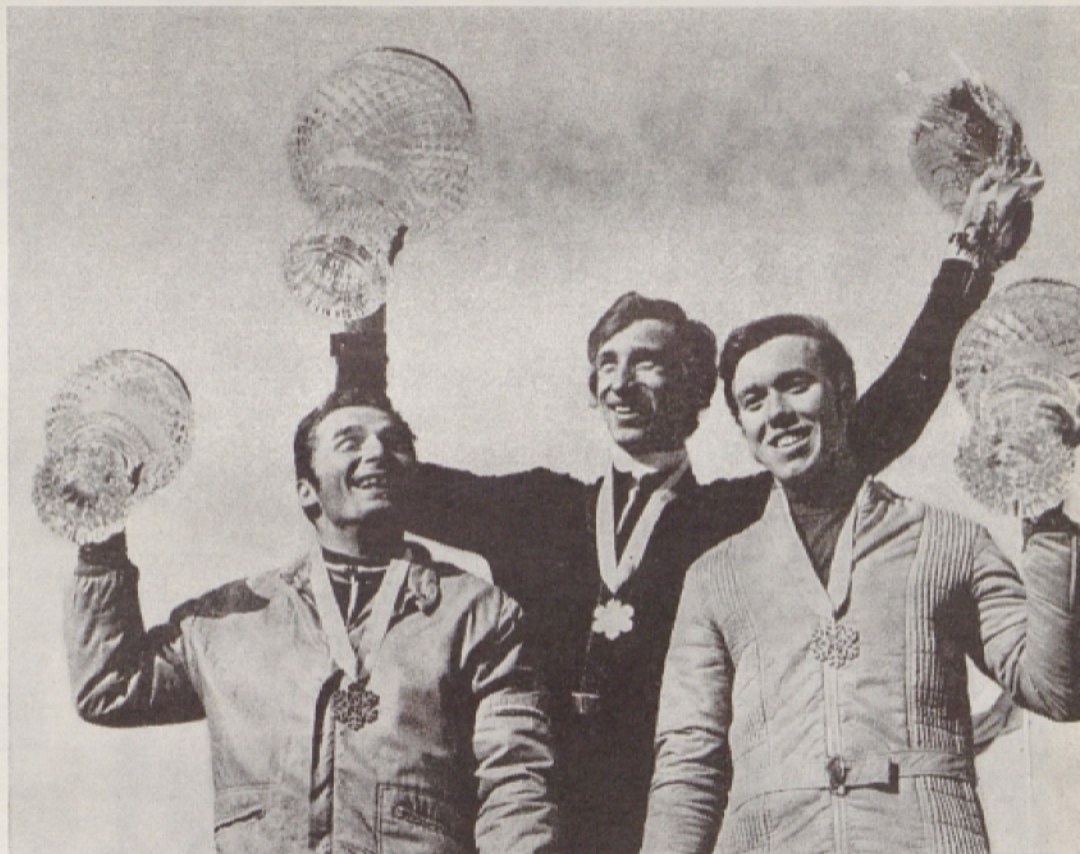
Planica '72

V Planici je bilo v dneh od 24. do 26. marca prvo svetovno prvenstvo v smučarskih skokih. Prireditev si je v teh dneh ogledalo prek 100 tisoč gledalcev, ki so prihiteli v dolino pod Poncami z vseh vetrov naše domovine in tudi iz tujine, prek televizijskih zaslonov pa je gledalo planiške junake več milijonov ljudi po vsem svetu. Žal je prireditev zadnji dan zmotil premočen veter.

Pogled na doskočišče skakalnice — skoke si je skupno ogledalo okrog 100.000 ljudi, na televizijskih zaslonih pa milijoni gledalcev po vsem svetu.

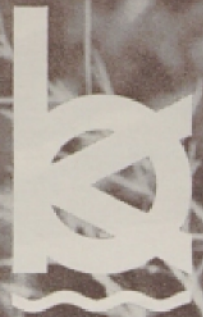
Svetovni smučarski prvak Švicar Walter Steiner

Kolajne so letos v Planici prejeli: Čehoslovak Jiří Raška (bronasta), Walter Steiner (zlata), Heinz Wosipiwo (DDR) srebrna.

Najboljši Jugoslovčan je bil letos v Planici Peter Štefanič, deseti. Na sliki ga vidimo v družbi deklet v narodnih nošah.

NAŠ DENAR JE V PRAVIH ROKAH! ZAUPALI SMO GA
KREDITNI BANKI KOPER, KI IMA SVOJE POSLOVNE
ENOTE PO VSEJ PRIMORSKI, NOTRANJSKI, KRASU IN
NA VIPAVSKEM.

V KOPRU, IZOLI, PORTOROŽU, PIRANU, SEŽANI, PO-
STOJNI, ILIRSKI BISTRICI, CERKNICI, STAREM TRGU,
VIPAVI TER V KRATKEM TUDI V LJUBLJANI, ZATO, ČE
GRE ZA DENAR JE VAŠA BANKA

KREDITNA BANKA KOPER

Pogled v nabito polno dvorano v Sydneyu, kjer je en koncert organiziralo društvo »Triglav«, drugega pa Slovensko društvo.

Med našimi v Avstraliji

Piše: Drago Seliger

Stara, dobra človeška navada je, da po vsakem večjem delu naredijo pregled o tem, kaj je bilo narejeno. Pričujoči zapis naj bi bil to in vendar ne bo. To iz dveh razlogov: prvič je gostovanje delegacije Slovenske izseljenske matice in ansambla »Lojze Slak« preveliko delo, da bi ga bilo mogoče vsestransko oceniti v »popotnih vtisih« in drugič manjka časovnega predaha, ki bi danes polno glavo svežih vtisov postavil na pravo mesto. Brez ozira na to je gostovanje obogatilo nas in avstralske Slovence za nekaj resnic, za katere ne bi bilo prav, da gredo v pozabo. Ena od teh resnic je gotovo ta, da je prisotnost tria »Lojze Slak«, fantov s Praprotnega, Jane Osojnik in delegacije Slovenske izseljenske matice pustila globoke sledove med avstralskimi Slovenci. Mnogi niso mogli verjeti, da je to resnica, da smo med njimi in da smo jim prinesli na daljni kontinent slovensko besedo in pesem. Tako pravi v društvenem glasilu »Glas Planinke« iz Brisbana uvodničar:

»Domala si ne zamoremo misliti, da je napočil čas, ko lahko v nekdanji tako oddaljeni Avstraliji, ki je po pripovedovanju neukov pokrita le s puščavskim peskom in nizkim grmičevjem — bushom, v naši sredini pozdravimo drage goste iz naše ožje Domovine lepe Slovenije in iz samega njenega glavnega mesta bele Ljubljane. Toda vendarle, domala nemogoča stvar se je pretvorila v resnico!«

Tako uvodničar v »Glasu Planinke« in tako nam je govorilo stotero in tisočero ljudi.

Za boljše razumevanje slovenskega izseljenstva v geološko najstarejšem, po naselitvi pa najmlajšem kontinentu, je treba upoštevati več stvari. Najprej je tu srečanje z državo-kontinentom. Površina te mlade, hitro se razvijajoče države, je skoraj enaka površini ZDA; njena prostranstva se razprostirajo na ozemlju, ki bi pokril tri četrtine Evrope. Bogastvo praznih nenaseljenih površin zemlje je bilo in je bržkone odločilno za tako rast mest, ki jim je težko določiti začetek, konec ali središče mesta. Tako na primer Brisbane, glavno mesto države Queensland, zavzema največjo površino med mesti v svetu, čeravno ima le dobrih 700.000 prebivalcev. Ta skopa dejstva pomenijo v preprosti govorici tole. Slovenski izseljenci praviloma niso nikjer strnjeno naseljeni, kot je to v Evropi in Ameriki. Če je prvi sosed rojak oddaljen le 20 do 30 km, je za avstralsko pojmovanje to zelo blizu.

Naslednja posebnost je mlado izseljenstvo. Razen redkih Slovencev iz Primorja, ki jih je vodila pot po prvi svetovni vojni v to daljno deželo, je velika večina Slovencev prišla tja v zadnjih 20 letih. Večina se je ob prihodu morala pogodbeno obvezati, da bodo dve leti delali delo, ki so jim ga določili. Življenjske zgodbe le-teh, v nekem smislu »pionirjev« sodobne, moderne Avstralije, vključujejo nemalo trpkega spomina na čase, ko je bil boj za obstanek neizprosni, pa naj je šlo za kultiviranje divjine, pobiranje škodljivih divjih kuncev, delo v rudnikih ali farmah sladkornega trsa. Take razmere gotovo niso bile naklonjene željam mnogih, da bi slovensko izseljenstvo pognalo trdnejše korenine na tem kontinentu.

Razen povedanih stvari je med avstralskimi Slovenci opazna še neka posebnost. Motivi, ki so vodili ljudi v to deželo, so sila pestri in to

odseva v miselni in duhovni podobi tamkajšnjih Slovencev. Za naše izseljence starejše generacije v dežele Evrope in Amerike je pravilo »s trebuhom za kruhom« povedalo vse o razlogih za izseljevanje. Danes bi za večino tistih, ki se začasno zaposlujejo na tujem, lahko rekli »z vlakom po avto in višji standard«. V obeh primerih je gmotni motiv osnovni in pri veliki večini edini razlog za stalni ali začasni odhod iz domovine. V Avstralijo so prihajali Slovenci kot ekonomski, kot politični in tudi kot »namišljeni politični emigrantje«. Pod slednjimi imam v mislih nemajhno število tistih, ki so iz najrazličnejših vzrokov (pogosto osebnih) odšli v svet in se prijavili kot politični, misleč, da jim bo tujina tako bolj naklonjena. Nemalo je tudi takih, kjer je bila mladostna želja iti v svet edini motiv odhoda.

To je le nekaj dejstev, ki jih bo moral upoštevati vsakdo, ki se bo želel danes ali jutri resneje ukvarjati s problemi slovenskega izseljenstva v Avstraliji. Zapisati jih je potrebno tudi zato, da bi sedanji in bodoči rodovi v Avstraliji in domovini vedeli, pod kako težkimi pogoji se je ohranjala in razvijala slovenska narodna zaveza na tem kontinentu.

Ob pogovorih o naših ljudeh v Avstraliji se najprej postavlja vprašanje: koliko je Slovencev v tej deželi? Priznati moramo, da točnega števila ne vemo. Avstralske oblasti imajo precej točen pregled »Novoavstralcev«, kot imenujejo naseljenca iz vseh delov sveta, vendar po državah ne pa po narodnosti. Ocene ljudi, ki imajo največ vpogleda v to, se gibljejo od 15 do 30 tisoč. Po naši oceni bo število 20.000 še najbližje resnici, vendar je tudi to samo ocena. Velika večina jih prebiva v državi New South Wales z glavnim mestom Sydney in v državi

Predstavniki slovenskega kluba »Triglav« v Sydneyu izročajo predsedniku Matice Dragu Seligerju spominsko zastavo.

Victoria, katere središče je Melbourne. Mimorede naj povem, da sta to državi, v katerih tudi sicer prebivata dve tretjini vsega prebivalstva Avstralije.

Drugo vprašanje, ki nam ga zastavljajo znanci in prijatelji, najbolj radovedno pa seveda svojci avstralskih Slovencev, je preprosto: »Kaj delajo, kako živijo?« Odgovor seveda ne more biti tako lahek, kot je vprašanje. Najprej je treba vedeti, da je Avstralija danes moderna industrijska država, katere življenjska raven sodi med najvišje na svetu. Popotniku, ki je zaradi ogromnih daljav skoraj več v zraku in avtomobilu kot med ljudmi, je težko dajati sodbe. Ob gostovanju pa smo vseeno srečali na koncertih, svečanih večerjih, prireditvah in razgovorih vseh vrst s 15.000 ljudmi, od katerih jih je bilo 10.000 gotovo Slovencev. Prav tako smo bili gostje mnogih družin na njihovih domovih, kar nam omogoča, da vsaj delno odgovorimo na to vprašanje.

Prva značilnost je ta, da je izredno majhen odstotek tistih, ki opravljajo poklic, za katerega so se izučili doma. V večini so naši ljudje, moški in ženske delavci. Delajo v tovarnah različnih industrij, v rudnikih, nekaj pa tudi na farmah. Precejšen del se je posvetil delu »za sebe«, kot pravijo. Priučili so se najrazličnejših obrti, ki jih potrebuje hitra izgradnja v deželi. Tu so številni zidarji, mizarji, kleparji, pleskarji in drugi. Opazna je tudi skupina, ki dela usluge za avtomobilizem. Nekaj je lastnikov, nekaj pa najemnikov bencinskih črpalk, ki seveda niso samo mesto, kjer dobiš gorivo, kot je to pri nas, ampak je črpalka hkrati mehanična delavnica za vse usluge, ki jih avtomobilist potrebuje. Manjši del predstavljajo tisti, ki so se pridnostjo, znanjem, vitalnostjo ali pa tudi po srečnem naključju povzpeli med ugledne podjetnike. Lahko rečemo, da najdete Slovence skoraj v vseh poklicih in malone v vseh predelih Avstralije.

Tako kot so različna opravila, s katerimi se ljudje ukvarjajo, tako je različen tudi njihov gmotni položaj. Večina ima slabše ali boljše enodružinske hiše, ki so zaradi ugodnih klimatskih razmer mnogo manj zahtevne kot naše, in razpolaga z dobrinami sodobnega standarda, kot so avtomobili, hladilniki, televizorji in podobno. Kako priti do tega povprečnega standarda, ki se mu nato dodaja še počitniška hišica na morju, v planinah, potovanja po deželi in svetu, je pri-

poved vseh, ki smo z njimi govorili o tej temi, povsem enotna. Ta pa je takale: Prvih pet let je treba za svoj obstoj trdo delati, če se le da, je treba vzeti dvojno ali celo trojno delo. V tem času ne sme človek pomisliti, da so v državi in svetu tudi proste sobote in nedelje. Kdor to preizkušnjo srečno prestane, se nauči jezika in seveda tudi dela, potem laže zadaha, kajti potem je hiša več njegova kot od banke oz. kreditorja, potem je avto njegov in lahko vsaj delno že izkorišča prosti čas. Od tod pa so potem pota zelo različna, nekdo ostaja na doseženem razvoju, drugi se povzpne, tretji omaga kot je to po vsem svetu. In česa se ljudje najbolj bojijo? Vsi bodo odgovorili v en glas: bolezn. Ta je lahko največji sovražnik, ki lahko v kratkem času pobere vse, kar je človek v potu svojega obraza ustvaril v desetletju. Zdravstvena in socialna zaščita sta dokaj nebolgjeni in zato glavna skrb sodobne avstralske družbe.

Sestavina življenja je tudi družabnost človeka. Omenil sem že, da je zasebna hiša ali vsaj hišica prvi ideal Avstralca in tudi Slovenca v Avstraliji. Omenil sem tudi ubijajoče razdalje, ki jih prevali človek, da pride na delo ali po opravilih. Če temu dodam še zelo razvito družinsko življenje, potem je na mestu trditev, da je najbolj razširjena oblika preživljanje prostega časa v medsebojnih obiskih med prijatelji in znanci. Ali temu rečejo »party« ali »Bar — B-q« (pečenje na ražnju) ali še kako drugače, je postranskega pomena. To pa seveda ne pomeni, da nimajo razvitih drugih oblik društvenega in družabnega življenja. Slovenci so že zgodaj ob prihodu imeli svoja društva, kjer so gojili domačo pesem in besedo. Proces ustanavljanja in razpadanja društev so pogojevale konkretne razmere v danem okolju in določenem času. Razveseljivo je, da se v zadnjem obdobju vse več Slovencev oklepa in zbira okrog svojih društev. Vedno bolj je tudi med njimi razširjeno spoznanje, da je treba društvenemu življenju dati kar najboljšo gmotno osnovo. Tako smo imeli priliko videti dva lepa nova slovenska domova in v Canberru in Adelaide. Manjši dom imajo tudi Slovenci v Melbourne. Slovenska zveza »Ivan Cankar« v Geelongu razpolaga z začasnimi društvenimi prostori na svojem zemljišču, kjer naj bi v najkrajšem času pričeli z gradnjo novega doma. Tudi obe slovenski društvi v Sydneyu imata vsako svoje zemljišče in načrte za gradnjo. Maloštevilna slovenska družina v vroči Mt. Isa prav tako pridobiva

zemljišče v želji, da si postavijo slovenski dom. Podobna razmišljanja so prisotna v vseh krajih, kjer delujejo ali se snujejo slovenska društva. Srečali smo se z mišljenjem, da je ustanavljanje novih društev nepotrebno, ker da se s tem cepijo skromne sile slovenstva, kot tudi temu nasprotnim mišljenjem, da se le z ustanavljanjem novih društev lahko zajame tudi tiste Slovence, ki danes iz različnih razlogov stojijo ob strani. Naj bo tako ali drugače, izkušnje slovenskega izseljenstva po svetu nam povedo, da je po številu in vsebini bogato društveno življenje ne le ohranjalo in razvijalo narodno zavest, temveč prav tako največ prispevalo k uveljavitvi in utrditvi naših ljudi v sredinah, kjer živijo. Prav prijetno so nas presenetili maloštevilni Slovenci v Hobartu v Tasmaniji in majhnem rudarskem mestu Mt. Isa, kjer do zdaj ni bilo slovenskega društva, pa so priprave in izvedbo koncertov več kot dobro opravili. Zagotovili so nam, da bodo začasni pripravljalni odbori, ustanovljeni za naše gostovanje kar ostali in postali pripravljalni odbori bodočih slovenskih društev.

Vsebinska društvena dejavnost je precej raznolika. Vsem društvom je skupna narodnostno-kulturna osnova, ki je ponekod bogatejša, drugje siromašnejša ali slabše razvita. Najpriljubljenejše in najpogostejše so oblike skupnega praznovanja raznih praznikov kot so: Materinski dan, Miklavževanje, Novo leto in podobno. Nekaj je otroških in odraslih pevskih zborov, druge poskušajo z igralskimi družinami, več je instrumentalnih ansamblov, nogometnih društev in drugih oblik dejavnosti. Posebej velja pozdraviti trud posameznikov in društev v Canberru, Melbourneu in Sydneyu za ustanavljanje slovenskih šol, saj je bila do nedavnega slovenska izredna družina edino mesto, kjer so otroci slišali jezik svojih staršev. Hvale vredna je tudi pobuda posameznih društev, da v svoje programe dela vključujejo osnovne solidarnosti in socialne pomoči za rojake, ki so le-te potrebni.

Nekaj splošnih vtisov o rojaki v Avstraliji ni mogoče skleniti brez odgovora na tako pogosta vprašanja: Kako so vas sprejeli? Pri odgovorih na ta vprašanja smo bili večkrat v zadregi že v Avstraliji, ki so nam postavljali isto vprašanje za posamezne kraje. V zadregi smo zato, ker smo

LOJZE SLAK'S ensemble received a real home-town welcome at Hobart Airport yesterday.

Ensemble leader Lojze Slak gives his autograph to one of his admirers, Tanja Mavrič 10, of Sandy Bay.

Posnetek iz krajevnega lista v Hobartu na Tasmaniji — Lojze Slak se podpisuje mladi Tanji Mavrič

med seboj v skupini, bolj v šali kot zares, večkrat ugotavljali, da če nas v Avstraliji kaj lahko dokončno utrdi, je to gostoljubnost, s kakršno so nas ljudje sprejemali. Najprej bi morali govoriti o stoterih ljudeh, ki so za nekaj dni, ne-

kateri kar za ves teden pustili delo in se v celoti posvetili organizaciji gostovanja. To prav gotovo za nobene razmere in tudi za avstralske niso majhna žrtvovanja. Povem naj, da smo bili ves čas turneje kot na gostiji, okrašeni s slovenskim nageljnom in šopki čudovitega cvetja. Povsod so nam želeli povedati in pokazati čimveč, zato so bili dnevi bivanja v posameznih krajih prekratki. Kako je mogoče opisati srčnost in dobroto žena in deklet naših rojakov v Hobartu, Geelongu, Wollongongu, Adelaide, Brisbane, Sydneyu, MT. Isa, Melbourne in Canberri? Kot dobre matere, ki pričakujejo dragega gosta, so kar tekmovali v kuhinji in strežbi, da bi bila kosila in večerje čim bolj domače, čim bolj slovenske in seveda vse skupaj čim bolj izdatno in obilno. In ljubkost otrok, ki so nam peli, recitali in igrali na vsakovrstna glasbila slovenske pesmi!

Koncerti so zvečine prerasli v eno samo prizorišče, kjer so nastopali vsi. Slakovi harmoniki in pesmi fantov s Praprotnega je praviloma pritegnila vsa dvorana in povsod je bilo hudo, da so se kazalci na uri pomaknili že krepko čez polnoč. Verjetno na koncertih ni bilo Slovencev, pa naj ga je trdo življenje naredilo še bolj trdega, ki se mu ne bi ob poslušanju domače pesmi utrnula solza sreče in domotožja. Bili so trenutki, ko je Jana Osojnikova popolnoma obvladovala poslušalce, pa naj je z mehko, otožno pripovedjo o materi, domovini in lepotah Slovenije izvajala solze domotožja ali pa z burkami in šaljivkami vzbujala smeh, srečo in zadovoljstvo po dvoranah Avstralije. Zdi se mi, da ansambel Lojzeta Slaka in Jana Osojnikova dolgo ne bodo pozabili tako prisrčne in hvaležne publike, kot

Letošnje prireditve za izseljence

Tudi letos bo Slovenija pripravila vrsto prijetnih družabnih srečanj za naše izseljence, ki pridejo na obisk v domovino. Največje bo 4. julija, v prijazni Škofji Loki. Škofjeločani to prireditev skrbno pripravljajo. Letos ima Škofja Loka nov moderno urejen hotel, tako bodo lahko udeleženci izseljenskega piknika prispeli že dan ali celo nekaj dni prej ter si še malo ogledali zanimivosti tega našega starodavnega mesteca, ki bo prihodnje leto slavilo tisočletnico.

Podružnica Slovenske izseljenske matice Kamnik—Domžale pripravila skupno s krajevnimi organizacijami družabno srečanje za izseljence s svojega območja 15. julija popoldne v lepi Kamniški Bistrici.

Med drugimi nas obišče letos tudi slovenski pevski zbor Zarja iz Clevelanda. V dnevih od 24. do 29. julija bodo imeli Zarjani izlet po Sloveniji in v tem času tudi priredili tri koncerte. Prvikrat bodo nastopili 25. julija v Ajdovščini, drugič 27. julija v Moravcih v Pomurju in tretjič v Cerknici na Notranjskem.

V začetku svoje turneje 24. julija pa bodo Zarjani v Potoku pri Smarjah na Vipavskem odkrili spominsko ploščo svojemu soustanovitelju in dolgoletnemu predsedniku Leu Poljšaku na njegovi rojstni hiši. Podružnica Maticice v Novi Gorici bo na dan, ko bodo imeli Zarjani v Ajdovščini svoj prvi koncertni nastop — 25. julija, v tem kraju priredila tudi izseljensko družabno srečanje.

Tudi podružnica Maticice iz Pomurja je združila koncertni nastop Zarjanov z družabnim srečanjem za izseljence, ki bo 27. julija v Moravcih, kjer so znane Moravske Toplice. Drugo izseljensko družabno prireditev pa bo ta podružnica letos pripravila 9. avgusta v Železnih dverih, v sruču prijaznih prleških vinskih gor.

Belokranjski rojaki iz Clevelanda prirejajo letos tritedenski skupinski izlet v Slovenijo. Z njimi bo potoval in seveda skrbel za dobro voljo, znani slovenski clevelandski ansambel Vandrovci. Dne 13. avgusta bodo belokranjski rojaki priredili v Semiču belokranjski piknik. Na njem bodo igrali Vandrovci iz Clevelanda.

Življenjski jubilej Mirka Lična

konec leta 1931 argentinske oblasti poleg ostalih društev zaprle tudi društvo Ljudski oder, so v zapečatenih društvenih prostorih ostali tudi godbeni instrumenti. V dogovoru s pokojnim rojakom Stekarjem je Mirko Ličen ta zaprta glasbila »osvobodil«, nakar so ustanovili novo godbo pod imenom godbeni krožek Zarja. Kot vodja tega krožka je bil pri oblasteh registriran Mirko Ličen, dirigent pa je bil Viktor Samec. Krožek je prirejal ples za mladino in delavce raznih strok. Enkrat so imeli ples zidarjev, zatem ples mizarjev itd. Prireditve so bile dobro obiskane. Čisti dobiček je krožek prek slovenskih pododborov pošiljal v Francijo na glavni odbor mednarodne rdeče pomoči.

Leta 1933 je Ličen sodeloval pri ustanovitvi podružnice Ljudskega odra v Cordobi. Imenovala se je DKD Iskra. Po nekaj letih se je združila z društvom Prosveto in se preimenovala v Slovensko kulturno društvo Eđnost.

Po osvoboditvi je bil Mirko Ličen med prvimi povratniki iz Argentine. 4. junija 1946 sta z Ivanom Košuto, večletnim tajnikom Ljudskega odra, po dolgih letih spet stopila na domača tla.

Doma se je najprej zaposlil kot gradbeni delovodja, zatem pa v uredništvu Primorskih novic kot akviziter, fotoreporter in dopisnik. Pridno je sodeloval tudi pri vseh organizacijah in zavzemal vidna mesta. Za svoje delo je prejel več priznanj in pohval ter odlikovanja Red bratstva in enotnosti II. stopnje, medaljo Zasluge za narod s srebrnim vencem. Njegova neločljiva prijateljica, fotografska kamera, ki ga zvesto spremlja na vseh poteh. Zdaj je že nekaj let upokojen, a še vedno zelo delaven. Posebej rad prihaja na izseljenske prireditve, kjer ga srečujemo vedno nasmejanega. Najraje ujame v objektiv rojake iz Argentine, ki pridejo na obisk, in druge primorske rojake.

Častnemu članu Slovenske izseljenske matice iskreno čestitamo k življenjskemu jubileju. Se na mnoga leta, dragi naš prijatelj Mirko!

INVITE ALL PUBLIC
-- IN BRISBANE --
SLOVENE GROUPS
PERFORMING NATIONAL FOLK MUSIC
(AUSTRALIAN GROUPS ONLY)
BY
THE LOJZE SLAK ENSEMBLE
ON
MONDAY 6th MARCH 1972
8. P. M.
AT
TWELFTH NIGHT THEATRE
12 SOUTHPORT ROAD, BOWEN HILLS
ADMISSION: \$ 3.50
BOOKING AT:
SPECIAL INVITATION IS EXTENDED TO THE AUSTRALIAN PUBLIC FOR PARTICIPATION IN ENTERTAINMENT FROM SLOVENE AUSTRALIANS
SLOVENCJI
KONCERTNI VEČER
ANSAMBEL LOJZETA SLAKA
V PONEDELJEK 6. MARCA 1972
TWELFTH NIGHT THEATRE
VSTOPNINA: \$ 3.50
REZERVACIJE: VEDNO PRI
FALING'S BAR OFFICE
BOWEN HILLS, BRISBANE. IN 21937

so jo imeli v avstralskih Slovincih. Srečanj z njimi ne bo mogoče pozabiti tudi vsem drugim udeležencem gostovanja, saj nam še vedno zvonijo v ušesih goreče želje tisočev, da naj bo naše prvo srečanje v resnici prvo, ki mu bodo sledila druga in prav tako besede tisočev, izrečenih ob slovesu: »Pozdravite nam domovino!«

RODNO GRUDO
V VSAKO
SLOVENSKO DRUŽINO!

Pretekli mesec, 8. aprila, je v Oseku pri Sempasu, svojem rojstnem kraju, praznoval 65-letnico **MIRKO LICEN**, povratnik iz Argentine, častni član Slovenske izseljenske matice, dolgoletni tajnik in soustanovitelj njene podružnice v Novi Gorici in sodelavec naših publikacij. Doma je iz revne kmečke družine, kjer je bilo devet otrok.

Leta 1925 se je z nekaj prijatelji na krovu stare potniške ladje Atlante odpeljal v izseljenstvo — v Argentino. V predmestju La Paternal v Buenos Airesu, kjer je tedaj živel največ Slovencev, se je srečal z bratom Alojzom. Zaposlil se je kot težaški delavec. Takoj se je včlanil tudi v Slovensko delavsko društvo Ljudski oder, ki je imelo v bližini svoj društveni sedež. Priključil se je pevskemu zboru in tamburaškemu krožku, ki ga je tedaj vodil zdaj že pokojni Ciril Jakše. Kasneje je sodeloval tudi pri drugih odsekih društva, predvsem pri dramski skupini ter bil med ustanovitelji godbe na pihala, ki je bila prva slovenska godba v Argentini.

Zaradi naprednega političnega prepričanja je bil preganjan in sedemkrat zaprt. Ko so

Mežnarjev Mario iz Brezovega Brda je eden izmed zadnjih krovcev, ki znajo kriti s slamo.

Znamenito »vodiško presto« znajo speči edinole v družini Silvestra Jagodica. So presti štete zadnje ure?

Pehar domačih zanimivosti

Ovce iz vasi, volna v vas

Lokev pri Divači je nekdaj slovela po ovcah. Še konec prejšnjega stoletja so redili v vasi kakih dva tisoč ovac. Na bližnjem griču Klemenka so še ostanki cerkve sv. Klemenca, varuha ovac, ki so

ga vaščani prosili, naj bi volkovom zaklenil gobce.

»Ko smo imeli ovce, smo spali na slami,« je povedal veljaven lokavski kmet. »Odkar ni v vasi nobene ovce več, spimo na volni.«

Lokavci menijo, da jim je blaginjo prinesla zaposlenost. Včasih so redili do šeststo glav živine in zvozili v Trst hektolitre in hektolitre mleka, a je kljub temu skoraj ni bilo hiše, ki bi bila brez dolga. Danes je dolg neznana reč. Nekoč ni nihče delal v tovarni, danes je pri nekaterih družinah zaposlenih po pet, šest članov. Samo od skope kraške zemlje ni moč živeti. Veliko denarja prineso v Lokev tudi »turisti« iz Trsta, saj je iz Trsta do Lokve le skok. Tržačani si v Lokvi nakupijo bencina, ki je v Jugoslaviji skoraj trikrat cenejši kot v Italiji, kupujejo celo riž, makarone, kupujejo lokovski krompir pa lokovski brinovec, zelo pa imajo v čisljih tudi lokovsko gostilno.

Slika za steklenico piva

V Poljanah v Poljanski dolini je vsako leto slikarska kolonija, ki ima ime po slikarju Ivanu Groharju. Zadnje slikarske kolonije se je udeležil tudi slikar škotskega rodu John McLellan.

Ko je domačin videl, kako se Škot v vročem poletnem soncu poti pred svojim platnom, mu je po otroku poslal stekle-

V Lokvi pri Divači stoji skoraj 550 let stara gotška kapelica. V njenem stolpiču je nekoč zvonil najstarejši zvon Evrope.

nico hladnega piva. Ne ve se, ali je bilo Škotu pivo tako všeč ali pa mu je bila tako všeč pozornost — poljanskemu domačinu se je oddolžil z dragocenim darilom — s svojo sliko.

70 let si dopisujeta

Na Vačah živi dvainosemdesetletni upokojeni postajni načelnik Alojz Juvan. Njegovi starši so bili hudo revni in so morali že pred prvo svetovno vojno na delo v Nemčijo. Tamkaj, v malem nemškem mestecu Gladbecku, se je Alojz Juvan seznanil z nemškim sošolcem. Povezala ju je skupna ljubezen do glasbe. Ko sta se razšla, sta bila stara dvanajst let. Začela sta si dopisovati in si dopisujeta že sedemdeset let, nikoli pa se medtem nista obiskala.

Juvanov sošolec, ki je v Gladbecku postal mizarški mojster, mu je nazadnje pisal, da ima že štirideset vnukov. Tudi Alojz Juvan je navkljub svojim osmim križem še krepko pri močeh: še vedno vozi moped, na njem se poda celo v Ljubljano, na domačem vrtu ima vremensko hišico, katere oskrbnik je, po potrebi pa tudi zaigra na orgle v domači cerkvi.

Črne in zlate bukve

Učitelji so že od nekdaj pridne učence hvalili, slabe pa grajali. V prejšnjem stoletju so najpridnejše šolarje zapisovali v zlate knjige, ki so jih ponekod imeno-

vali tudi častne bukke. Najslabše učence pa so zapisovali v črne bukke. Slovenski šolski muzej v Ljubljani ima največjo zbirko zlatih in črnih bukk. V posebni omari hranijo sedemdeset zlatih knjig in le pet črnih bukk. Najstarejše zlate knjige so iz leta 1808.

Zanimivo je, da so bili kot učenci zapisani v zlate knjige mnogi slovenski velmožje. Tako so bili v zlate knjige zapisani pesnik France Prešeren, pisatelj Janez Mencinger, urednik Novic Janez Bleiweis, dr. Janez Evangelist Krek itd. A je že tako, da je branje zlatih knjig bolj dolgočasen opravak. Neprimerno bolj zanimive so črne bukke. Vanje so vpisali učence, ki so se potepali, se po gozdovih potikali in se pretepali ali se nespodobno obnašali do učitelja. Konec stoletja so začeli zlate knjige opuščati, češ da je javno priznavanje pridnosti vzgojno škodljivo.

Kuhana in pečena vodiška presta

Pol Slovenije pozna »vodiško presto«. Speči pa jo znajo edinole v družini Silvestra Jagodica v Vodica na Gorenjskem. Pek Silvester Jagodic jih je spekel na milijone, pekli pa so jih že njegovi predniki.

Da postane presta takšna, kot je: trdna in trda, rumeno zapečena, s svetlečo skorjico, in da se končno v ustih stopi kot med, je potrebno veliko znanja pa tudi nekaj skrivnosti, ki jih Jagodičevi drže zase.

»Glavna skrivnost pa je v tem,« je povedal mojster, »da je vse narejeno roč-

Hiša na Predelu stoji tik državne meje z Italijo, že za zapornicami. Njeni stanovalci živijo takorekoč z eno nogo v Jugoslaviji, z drugo v Italiji

no. Testo najprej skuhamo, nato pa še spečemo na šamotni opeki v peči. Nazadnje presto posujemo z drobnim soljo. Takšna presta zdrži na suhem dva meseca in tudi dalj. Zgodilo se je, da je nekdo pozabil preste v omari in se spomnil nanje šele čez dve leti. Bile so užitne, kot bi bile pečene prejšnji dan.

Vodiški presti pa se prav sedaj majejo tla. Silvester Jagodic odhaja v zasluženi pokoj. Tridesetletni sin Jože, ki se je sicer izučil pekovske obrti in pozna skrivnosti prest prav tako dobro kot oče, pa je zaposlen kot šofer. Ne more se še prav odločiti, da bi nadaljeval tradicijo. Pravi, da je delo pri peči tako vroče, da te vročine ne privoščijo nikomur.

Še so slamnate strehe

Na Krasu, v Brkinah in v Čičariji je po vaseh še vedno videti slamnate strehe, ki so nekoč prevladovali po vseh vaseh. Le še malo je ljudi, ki znajo ravnati s slamo. Eden zadnjih je oseminštiridesetletni Marjan Černetič ali po domače Mežnarjev Mario z Brezovega Brda. Za slamnato streho uporablja slamo od rži ali pšenice. Dobro slamnato streho, takšno, da drži petdeset let, naredi v osmih dneh. Mežnarjev Mario je doslej naredil kakih pet tisoč slamnatih streh.

Sedaj pa pravi: »Je že vprašanje za ta meštir. Zmerom več je opečnih streh.« Na srečo zna kriti tudi z opeko.

Najstarejši zvon v Evropi

V gotski kapeli v Lokvi na Krasu stoji stara gotška kapela, ki so jo Lokavci postavili v čast svetnikov leta 1426. V stol-

piču kapele je bil pritrjen zvon iz dvanajstega stoletja. Pravijo, da je bil ta zvon morda najstarejši zvon v Evropi.

Pozneje so ga prenesli v cerkveni zvonik. Tam je ostal do prve svetovne vojne. Končal je tako kot mnogi drugi slovenski zvonovi: prelili so ga v topove. Lina s skrilom krite kapelice zeva prazna.

Hiša na državni meji

Kdor se je kdaj peljal skozi preval na Predelu (1156 metrov) in pred državno mejo opravljal obmejne formalnosti, je prav gotovo opazil veliko hišo, ujeto med italijanske in jugoslovanske zapornice.

No, hiša je še na naši strani. To je edina stanovanjska hiša na Predelu. Družbo ji delajo hiša, v kateri sta nastanjena obmejna služba in carinarnica pa karavla in planinski dom.

V edini stanovanjski hiši na Predelu živi družina Andreja Komaca. Edini sin Jožef hodi delat na italijansko stran, v rajbeljski rudnik. Mati Marija kmetuje in gospodinji. V trgovino hodijo včasih na italijansko stran, drugič v domači Log, na eno in drugo stran je hudo daleč. Preden stopijo v domačo hišo, morajo vsakič skozi eno ali drugo carino. Dandanes to ne povzroča nobenih preglavic. Takoj po priključitvi pa je bilo kar hudo, saj v hišo Andreja Komaca ni smel stopiti nihče razen domačih.

In še ena posebnost. Hiša je na vrhu prelaza. Če zlijete vedro vode na zahodni strani hiše, bo odtekla v Jadransko morje, če zlijete vodo na tla na vzhodni strani hiše, pa bo odtekla v daljno Črno morje.

Janez Kajzer

Pogled na imenitno zbirko zlatih in črnih bukk v slovenskem šolskem muzeju v Ljubljani.

Bela krajina hrepeni po tovarnah in cestah

Ni je lepše stvari na tem malem slovenskem svetu, kakor potovati v pomlad. In če je človek neučakan, potem se mora podati v tiste kotičke domovine, kjer je pomlad zgodnja, kjer toplina že veje in brstje poganja skoraj davno prej, kot se Gorenjska in Štajerska odeneta v svečane tančice cvetočih češenj.

In če je kdo neučakan pomladi potem mora ali na Koprsko k morju, ali v goriška Brda in Vipavsko dolino ali pa v Belo krajino. Slednja sicer ni deležna morskega zraka, ki kakor valovje obliva obalo in ob Soči in Vipavi vre daleč med gore, je pa Bela krajina deležna vseh toplin, ki jih ji daruje brezmejna Panonska nižina, s katero je povezana ob Kolpi. In tako sem potoval v marcu v to našo belo in med vsemi v Sloveniji najbolj svojevrstno in samosvojo krajino. Medtem ko v Novem mestu še ni bilo predpomladno in ko so se tja do Vahte, kjer »presedlamo« Gorjance, držale senčnih robov še snežene hrpe, pa je bila vsa pokrajina onstran hribov v soncu in pod soncem, da je ščemelo, če sem se zazrl

z Jugorja in Suhorja čez vse te, že po malem zeleneče griče in steljnike.

Smer pelje na morje

Cesta je do Metlike in naprej skozi Črnomelj do Vinice ter čez Kolpo na Hrvaško asfaltirana in kar lepa. Zima je ni prehudo prizadela. Drobna in asfaltirana ter čez nov most speljana je tudi cesta, ki steče iz Metlike skozi Ozalj v Karlovac. Tod se poleti mnogi vozijo na morje: iz Bele krajine, najprej v Karlovac potem pa mimo Plitviških jezer ter čez Velebit nizdol v Karlobag, ki že leži ob morju. Ko pa bo dograjena avtomobilska cesta iz Zagreba mimo Karlovca v Split, bomo skozi Belo krajino iz Slovenije kar naenkrat na srednjem Jadranu.

Bela krajina je razmeroma slabo povezana z nekaterimi deli Slovenije, pa tudi ceste po sami Beli krajini niso nič kaj prida. V prihodnjih letih bi radi predvsem asfaltirali cesto iz Semiča skozi Črmošnjice do Podturna pri Dolenjskih

Toplicah, od tam naprej je cesta dobra po vsej dolini Krke in skoz Muljavo do Ivančne gorice.

Vozili smo se tudi po drugih belokranjskih cestah, tudi po zelo lepi pokrajini ob Kolpi, iz Vinice skoz Preloko v Adlešiče. Toda cesta je obupna, ozka in blatna, kamnata in zelo strma na nekaterih mestih. Le malokdo se poda tja z avtomobilom, pa tudi avtobusi so kar redki. Avtobusno podjetje »Gorjanci« iz Novega mesta, ki vzdržuje večino avtobusnih prog v Beli krajini se brani uvajati nove proge prav zaradi slabih krajevnih cest. Zaradi tu in tam nezadostnih zvez pa pogosto mnogi delavci težko ali pa sploh ne morejo hoditi na delo v tovarne v Metliko in Črnomelj. Težave imajo na primer v Adlešičih, ker je premalo avtobusov.

Ponosni na samoprispevke

Res pravijo, da bodo cesto ob Kolpi kmalu popravili in asfaltirali, toda kdaj? Vzhodno od Metlike okrog Draščičev so se kmetje sami zavzeli za novo cesto. Zbrali so precej denarja; seveda pa bo pomagala tudi občina. Gradili bi namreč cesto iz Metlike do Draščičev in naprej do hrvaške meje. Hrvati pa jo bodo potem potegnili do Jastrebarskega. Po tej cesti bo potem bliže iz Zagreba, odkoder prihaja ob koncu tedna veliko izletnikov. Ta cesta je že zakoličena in jo bodo nemara začeli graditi že letos.

Nasploh so v Beli krajini zelo zgodaj začeli s samoprispevki in so z denarjem, ki so ga sami nabrali in si ga pritrkali od plač, veliko postorili. S tem so začeli veliko prej kakor drugje v Sloveniji, čeprav belokranjski občini sodita med revnejše kraje na Slovenskem. Na to so kar ponosni! In imajo za kaj biti.

Tovarn je v Beli krajini razmeroma malo; kar jih je, so v Metliki, Črnomlju in ena v Semiču. Čeprav ne brez težav, vendar tovarne kar dobro delajo in nimajo ve-

Semič se spreminja, sredi kraja je zrasel majhen a ličen hotel

likih izgub ali pa sploh ne. Seveda so plače še bolj nizke, med najnižjimi v Sloveniji, a prav to je tisto, kar pogosto pomaga, predvsem pa je pomagalo belokranjskim tovarnam, da so lahko prebrodile mnoge zagate. Ljudje pa so navsezadnje tudi zadovoljni; malo zaslužijo v tovarni, delo je pa le, potem pa doma še kmetujejo in pridelajo marsikaj, kar tudi ni kar tako. Pridni so ti Belokranjci, ni kaj.

Najhuje je Viničanom

Seveda pa je tovarn še veliko premalo, saj je pred njimi precejšnje povpraševanje. Tu in tam kakšen obrat razširijo, pa se takoj priglasi veliko ljudi, ne le iz Bele krajine, temveč tudi iz sosednje Hrvaške, predvsem iz ozaljske občine, kjer je veliko mož in fantov odšlo v tujino, ker niso dobili doma dela.

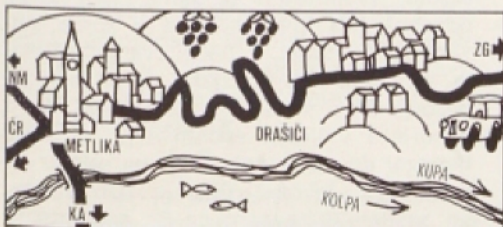
Tudi Belokranjci so odhajali in še odhajajo s trebuhom za kruhom. Najprej so hodili v Ameriko konec prejšnjega stoletja, ko so šli mnogi vinogradi po zlu, potem pa po vojni, ko ni in ni bilo tovarn v Belo krajino. Kar jih je, so prišle pozno, pa še dovolj jih ni. Sedaj se pripravljajo za gradnjo več novih, ne prevelikih, podjetij, a kaže da bodo najprej začeli graditi v Vinici.

Vinica je od vseh krajev najbolj prizadeta. Iz vasi in okolice je odšlo v tujino veliko ljudi. V šoli sem se pogovarjal z učiteljem, pa so mi povedali, da ima približno vsak tretji viniški šolar očeta v Nemčiji ali kje drugje na tujem. Povedali so tudi, da jih taki otroci, ki imajo starše zunaj, zelo skrbje. Slabše se učijo, ker jih doma manj priganjajo in ker morajo, predvsem fantje, namesto očetov veliko delati na kmetiji. Pogosto ne dokončajo osemletke in imajo zato manj priložnosti, da bi se bolje zaposlili.

Na vprašanje, koliko je v Beli krajini brezposlenih, mi seveda niso nikjer vedeli prav povedati, kajti večina tistih, ki bi radi delali v tovarnah, se sploh ne prijavljajo na uradih, ker vedo, da dela doma ni.

Načrt za svet ob Kolpi

Bela krajina je lepo in skrbno obdelana, le redke so njive, ki so zarasle ali opuščene. V zadnjih letih so se tudi precej vrgli na obnavljanje vinogradov, ki so v Beli krajini nasplošno precej omagali.

Belokranjske noše se razlikujejo od vseh drugih slovenskih narodnih noš. Morda se je tu stara ljudska noša ohranila najdalj.

Kmetje, ki se lotijo obnove vinogradov, dobe od občine kredit, potem pa jih z davki nekaj let malo manj zvižajo.

Zadnji čas se v Beli krajini precej jezijo na Ljubljano, ker jih ni v republiškem načrtu dovolj upoštevala in so jih proglašili, kakor sami pravijo, za nekakšen privesek Novega mesta. Oni pa upravičeno trdijo, da so samostojna slovenska pokrajina in imajo pravico na lasten razvoj. Bela krajina se je znašla med dvema večjima središčema, Novim mestom in Karlovcem, hotela bi biti povezana z obema in hkrati ostati samosvoja.

Na Hrvaškem so naredili velik razvojni načrt za vse občine, ki leže ob reki Kolpi in njenih pritokih. Ta načrt zajema tudi nekatere slovenske občine (metliško, črnomaljsko, del novomeške in cerkniške ter kočevsko). Ta načrt predvsem predvideva, da bi čim bolj ohranili naravno okolje in predvsem reko Kolpo, katere danes od izvira do Ozlja ne maže nobena pomembnejša industrija.

Zato so ob Kolpi dobri pogoji za tujski promet, ki bi mnogim ljudem pomagal, tudi kmetom, da bi lahko ostajali doma.

Nov hotel v Semiču

Turizem je za Belo krajino precejšnje upanje, saj so spoznali, da bi se lahko zaposlilo veliko ljudi, če bi imeli na

voljo vse, kar bi bilo treba za izletnike. Slednji vedno pogosteje prihajajo v Belo krajino tako iz Slovenije, kakor tudi iz Zagreba, Karlovca in celo z Reke. Pogosto pa se v krajini ustavijo tudi tujci, ko potujejo na morje in so presenečeni nad njeno ljubkostjo in lepoto. Kolpa je izredna reka, ena redkih, ki je ostala še čista, v njej je veliko rib, ob bregovih pa so prijetni kraji za kopanje.

Za sedaj imajo v Beli krajini tri hotele: v Črnomlju, Metliki in Semiču. Slednji je povsem nov in je zelo prijeten, čeprav majhen. Radi bi zgradili velik motel s kopališčem pri Vinici, kjer majhen motel že stoji, a je povsem zapuščen. Posebno Viničani se zavedajo, da leži njihova vas le 3 kilometre od glavne ceste, ki pelje iz Zagreba k morju in da se prav tu pogosto popotniki odločajo za počitek in zavijejo h Kolpi na piknik.

Tako je s to našo lepo in prav sedaj na pomlad najlepšo Belo krajino. Eno pa drži in to najbolj; naj gre Belokranjecem še tako slabo, vedno so dobre volje, ne zapusti jih smisel za šalo, a tudi za skupni napor, da bi, če se le da, čim bolj z lastnimi močmi izmazali iz težav in tegob.

Brezkončno iskanje resnice

Pariz, 1971. Veliko pozornosti v francoskih in na sploh zahodnoevropskih krogih kot tudi v najširši javnosti je vzbujala razstava jugoslovanske umetnosti. Njen uradni naziv je bil »Umetnost na tleh Jugoslavije od prazgodovine do danes«. Poleg naše bogate kulturne zgodovine je svetu razkazovala tudi tisto duhovno bogastvo, ki se rojeva iz našega sodobnega življenja. Prikazovala je tedaj tudi tista neizmerljiva prizadevanja naših likovnih umetnikov, s katerimi želijo le-ti naš današnji čas izpovedati v podobi. Na razstavi je sodeloval tudi slovenski slikar in grafik JANEZ BERNIK.

Janez Bernik se je rodil leta 1933 v Guncjljah pri Ljubljani. Študiral je na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, kjer je diplomiral leta 1955. Po diplomi je nadaljeval študij na specialki za slikarstvo in grafiko ter se nato izpopolnjeval v znanem ateljeju J. Friedlaenderja v Parizu. Danes živi in dela v Ljubljani, kjer je tudi docent na Akademiji za likovno umetnost.

Iz bogatega seznama razstav slikarstva in grafike ter mednarodnih razstav, na katerih je sodeloval, bomo omenili samo nekaj prireditev: bienale grafike v Ljubljani (II.—IX), VI. Bianco e nero v Luganu, II. bienale mladih v Parizu, Premio Morgan's Paint v Riminiju, IV. sredozemski bienale v Aleksandriji, dva bienala v Benetkah, dva v Tokiu, razstava grafike v Cincinatiju leta 1962, dvakrat na razstavi TRIGON v Gradcu, v Kasslu, San Marinu, na bienalu v Sao Paulu, na 3. Salonu galerije Pilotes v Lausanni, v Bradfordu, Parizu ...

Samostojno je začel razstavljalati leta 1960. Od takrat ni minilo niti leto, ko bi ne imel vsaj ene samostojne razstave; leta 1965 jih je, na primer, imel kar pet. Že v prvih desetih letih samostojnega razstavljanja si je ustvaril bogat razstavni zemljevid, na katerem kot razstavni kraji nastopajo med drugimi naslednja mesta: doma — Ljubljana, Bled, Zagreb, Beograd, Skopje, v bližnjem zamejstvu — Trst in Celovec, v Evropi — Atene, Neapelj, Milano, Bologna, Rim, Pariz, Lausanne, Bremen, Nürnberg, na drugi strani Atlantika pa New York (razstava v Adria Art Gallery leta 1967).

Potrdilo njegove plodovitosti in zlahkne ustvarjalnosti ter rezultat njegovih likovnih iskanj in prizadevanj so tudi številna priznanja in nagrade, ki jih je prejel za svoje delo. Prvo nagrado je prejel leta 1959 na Salonu 59 na Reki, tej pa so se

v naslednjih letih pridružile še mnoge druge, domače in tuje nagrade: leta 1960 v Luganu in Zagrebu, I. 1961 v Beogradu, Riminiju, Parizu in Ljubljani, I. 1962 v Benetkah in Tokiu, I. 1963, 69 in 71 v Ljubljani, I. 1965 v San Marinu in Sao Paulu, I. 1967 v Vancouvru, I. 1968 na I. razstavi originalnih risb na Reki, I. 1970 v Bradfordu ...

Likovna pot Janeza Bernika je raziskovalna. Kakor njegova misel išče rešitve in odgovore v sedanjem prostoru življenja, iščejo njegove črte resnico v omejenem prostoru papirja ali platna. Ta prostor pa je omejen samo do njegovega pristopa

Razgovor s slikarjem in grafikom Janezom Bernikom

k njemu. Tedaj pa, ko poseže vanj s svojimi kockami, kvadri, s črtami, s pismenkami, ta prostor obogati z novimi razsežnostmi. Pliitvina papirja ali platna se poglobi, ploskev dobiva drugo in tretjo dimenzijo. Kar je bilo negibno, se zgane, premakne, predstave o svetu in stvarih se spremenijo. Svet vidimo na novo, drugače. Resničnejše. Čutimo ga, kakor ga je na svoji poti iskanj začutil in dojel ter zgoščeno začrtal slikar, umetnik. »Novo pojmovanje starega sveta,« je o umetnosti Janeza Bernika zapisal Zoran Kržišnik. »Nikoli končano iskanje.«

oOo

Ljubljana, Komenskega ulica. Po cesti se pretaka življenje. Promet je hrupen. V drugem nadstropju je mir. Še prehrupna

Slikar in grafik Janez Bernik

beseda bi porušila zbranost in uničila prostor. Prostor razgovora o likovni umetnosti. O slikarstvu in grafiki Janeza Bernika. Na stenah grafike. Tišina in njihova statičnost vzbujata občutek nepremičnosti. Svet kot da je strnjen v neskončnost in nespremenljivost. V danost, ki je ni mogoče preseči, ki jo je mogoče samo opisovati.

Toda takšni bežni občutki samo varajo. Ko zaživi slikarjeva, umetnikova beseda, se ti občutki počasi razblinjajo. Predstave o svetu, o preteklosti in sedanosti se premaknejo. Ploskev razgovora zaživi.

V koliki meri je na vašo ustvarjalnost vplivala slovenska slikarska tradicija?

Ker sem se že zelo zgodaj odločil za poklic, v katerem delujem, sem že v osnovni šoli imel vpogled v samo slovensko umetnost. Z nadaljevanjem študija, z novimi informacijami se je to moje obzorje še razširilo. Na začetku bi lahko govoril o velikem spoštovanju, o veliki ljubezni do imen, kot so — na primer — Petkovšek, Jakopič, Pilon ... Ob študiju na akademiji pa sem se že neposredno

srečal s svojimi profesorji... Tu lahko govorimo o danosti, o tem, kar nam je dano po samem rojstvu, o slovenski umetnosti, ki se razlikuje od drugih. Mušič je, na primer, svetovljan, vendar v svojih delih ne odseva denimo francoske École de Paris, marveč nosi v sebi bistvene prvine slovenske nacionalnosti. Pod temi prvinami ne mislim naših specifičnih folklornih oblik. Prek teh danes ne moremo izražati tega, kar smo. O našem poreklu govori nekaj drugega.

Na kak način bi lahko na kratko označili svojo pot v likovno umetnost?

V meni se je — to čutim plastično — dogajalo to, kot da sem z razvojem informacij, ki sem jih dobival, tudi sam prešel podobno pot, kakor je historični pogled na razvoj stilov. Mislim, da gre za počasno stopanje v jedro resničnosti. Takrat, z izstopom iz preteklega časa, postaneš sam.

V kaj bi lahko na kratko strnili bistvo moderne likovne umetnosti?

Moderna umetnost nosi kot vsaka umetnost pred nami obeležje svojega časa. Je odraz našega trenutka. Je pa, seveda, različna od prejšnjih. Najbolj ekstremna je tudi izraz trenutka. Naš čas pa hitro lista. Nekoč je šlo za kánon lepote, zdaj pa gre za neprestano spreminjanje, premikanje.

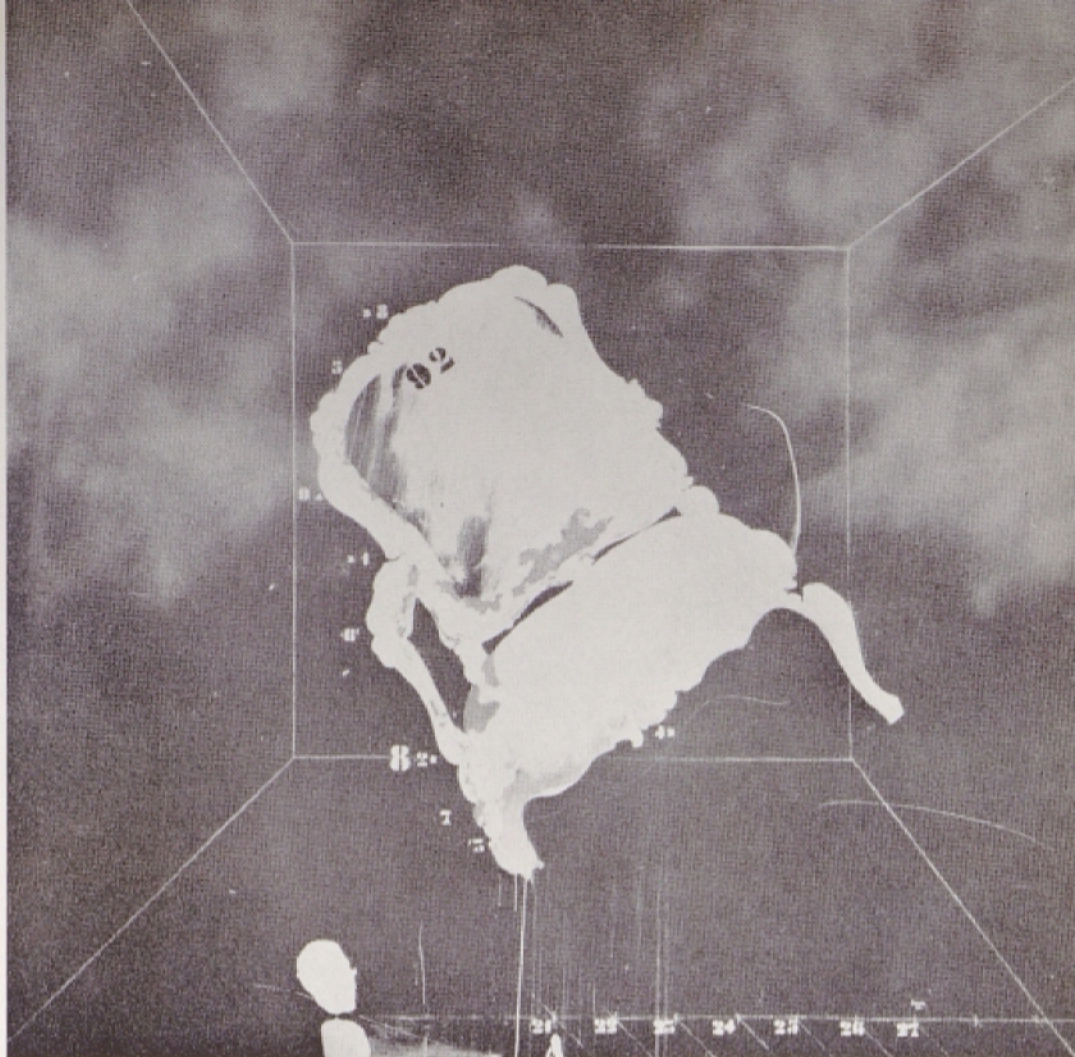
Je morebiti v današnji likovni umetnosti kakšna tendenca, ki ji dajete prednost pred drugimi?

Za veliko potrebo čutim slikati čas, kakšen je, ne da bi ga spreminjal, ne da bi ga nasilno deformiral. Mogoče iščem vazo poezije... Vse moje pobude pa so na relaciji sveta, se pravi okolja, prostora do mene, prek moje komunikacije s svetom. Ta trenutek slikam stvari črno-belo. Barva ta trenutek ni prisotna.

Kako ocenjujete relacijo »moderno slikarstvo—občinstvo«?

Občinstvo je — ne po lastni krivdi — zmeraj za nekaj stilnih premikov za slikarstvom, čeprav današnja komunikajska sredstva kažejo vrsto možnosti za nasprotno. Izobrazba in okus pa sta poglavitni točki, ki določata, da se z moderno umetnostjo hranijo eni več, drugi manj. Vendar slika že dolgo ni več samo okras v prostoru ali nostalgični spomin na kakšen dogodek.

Menite, da je občinstvo likovno dovolj izobrazbeno, da vé umetnino ločiti od

Janez Bernik: Stol, 1971, akril, platno, 190 × 200 cm

kiča? Kaj menite o likovni izobrazbi, ki jo dajejo naše šole?

Ocenjevanje likovnih dosežkov gotovo izhaja iz razgledanosti na tem področju. Težko bi se pohvalil, da imamo tu (pri likovni izobrazbenosti občinstva, op. p.) kakšne uspehe. Kako naj bi tudi občinstvo ločilo boljše od slabše umetnine ali celo od kiča, ko pa pri takšni oceni včasih zgreši celó strokovno osebje! Pohvalili pa bi lahko naše strokovne šole, na primer Šolo za oblikovanje ter Akademijo. Pri osnovni šoli pa lahko govorimo o veliki zavzetosti pedagogov, da bi ustvarili jasno podobo razvoja umetnosti in podobo o današnji umetnosti. Začetki zanimanja za umetnost so v osnovni šoli in, če so tu pedagoški prijemi dobro zastavljeni, potem to zanimanje ostaja. To je zelo pomembno, kajti iz tiste gline bodo lahko še najlepše vase.

Kot grafika bi vas zaprosil za nekaj besed še o tem področju likovne umetnosti.

Pri grafiki je zapis čist in neposreden. Grafike se razmnožujejo (in numerirajo) ter so tako dostopne širšemu krogu občinstva in ljubiteljev kot slike. Grafika je medij, ki ima eno največjih možnosti ko-

munikacije. Mi v Ljubljani, žal, grafične delavnice še nimamo.

O vašem sedanjem delu in o vaših načrtih nismo še spregovorili. Ali bi nam lahko nudili vsaj bežen vpogled v to?

Ta hip se odpirajo nekateri grafični bienali — v Bradfordu, v Luganu, na Dunaju (I. grafični bienale) ter v Zagrebu (Jugoslovanski grafični bienale) — na katerih sodelujem. Samostojno pa nameravam prihodnje leto razstavljati v Düsseldorfu v Zvezni republiki Nemčiji, od koder bo nato razstava prek Ljubljane šla v Tokio. Poleg tega sem začel delati grafično mapo, v kateri bo 10 do 12 listov in prav toliko pesmi Tomaža Šalamuna. Vendar grafike ne bodo ilustracije le-teh...

oOo

Prostor našega razgovora z Janezom Bernikom je izpolnjen. Razgovor z njim, njegovim prostorom in njegovimi grafikami se je strnil v spoznanje in kot dozorel sadež padel z drevesa časa. Obstanemo za hip, prežeti s tem spoznanjem, in že je jutri. Naš čas hitro lista.

Ena izmed zadnjih še »delujočih« črnih kuhinj

Slovenski filmi postajajo del svetovne zakladnice sedme umetnosti

Francoska kinoteka razpolaga z največjim številom umetniških filmov na svetu in je zaradi tega tudi nekakšen center današnjega sveta v pogledu estetike sedme umetnosti. Tja prihajajo ne samo študentje iz vseh dežel, da bi se izobrazili v filmske strokovnjake, temveč tudi že priznani filmski delavci in umetniki, da bi dosegli tisto najvišjo izpopolnitev, ki je možna.

Jugoslovanski film postaja s svojo iskrenostjo in človeškostjo v svetu vedno bolj znan in čeprav z njegovimi ekonomskimi rezultati nismo zadovoljni, pomeni vendarle »največje okno« kulture jugoslovanskih narodov.

Ni čudno, če se torej Francoska kinoteka že nekaj časa zanima za »nega od stebrov jugoslovanskega filma«, kot so pisali za režiserja Franceta Štiglicja in po uspehu filma Plamen v dvonožcu režiserja Maka Sajka v Toursu, o katerem je pisal »Cinema positif«, tudi za slovenske kratke filme.

Francoska kinoteka je prosila, da bi v okviru velike proslave petinsedemdesetletnice filma Slovenci prikazali v Parizu nekaj Štiglicjevih del pa tudi izbor slovenskih kratkih filmov.

Ustanovitelj in šef Francoske kinoteke gospod Langlois je dejal, da kratkih filmov kinoteka drugače ne prikazuje, vendar so to pot napravili izjemo, da bi spoznali filmsko kulturo nekega naroda. Prosil je, da bi mu posodili kopije Štiglicjevih filmov, da bi jih večkrat lahko dal na program in povedal, da je tudi slavni švedski ustvarjalec Ingmar Bergman postal znan šele po tem, ko je Langlois vrtel njegove filme več let zaporedoma v kinoteki. Filmski avtorji iz Slovenije so mu obljubili, da bodo skušali oskrbeti kopije in bi se tako slovenski filmi v Parizu redno vrteli.

Štiglic je prikazal pet svojih filmov. Po letih nastanka bi jih našteali takole: Na svoji zemlji (1948), Dolina miru (1956), Deveti krog (1960), Balada o trobenti in oblaku (1961), Tistega lepega dne (1962).

Pri kratkih filmih so nastopili Mako Sajko, Jože Pogačnik, Jože Bevc in Milan Ljubič s po dvema filmoma, s po enim pa zakonca Badjura, Pokojni Mirko Grobler ter France Kosmač, Jane Kavčič, Matjaž Klopčič, Dušan Povh, Zvone Sintič, Karpo Godina in Rajko Ranfl.

Avtorji so imeli v Parizu nekaj pogovorov s francoskimi novinarji in filmskimi delavci. Prepričani smo, da ta uspela prireditve ne bo edina manifestacija slovenskega filma v Franciji in da bi s takimi stiki nadaljevali.

Mako Sajko

Kuhinja je bila polna dima, da smo se komaj videli. Iz loncev na odprtem ognjišču je puhtelo in dišalo po kosilu, nad ognjiščem pa je bilo razobešeno meso, klobase in slanina. Vse stene so bile od večnega dima črne.

Gospodinja je potožila: »Poleti je takale kuhinja pripravna, pozimi pa je hudo, ko je toliko dima in mraza. Če imam vrata odprta, da se skadi, je pa precej mrzlo, da ni lušno v kuhinji bit.«

Radovljiški občinski možje so pred časom izrazili željo, naj bi vsaj pri dveh studorskih hišah črne kuhinje ohranili takšne kot so. »Smo jim rekli,« pravijo Studorci, »naj naredimo ljudem nove, moderne kuhinje, pa bomo ohranili tudi stare. In smo še vprašali, ali smo Studorci posebne vrste državljanji, ki nimamo pravice do napredka.«

Črna kuhinja je prijetna za oko, domačnostna, starodavna, a prav nič prijazna za gospodinjjo, ki mora živeti v dimu. Navkljub prizadevanju narodopiscev, ki bi radi vsaj nekatere črne kuhinje spremenili v muzej, je odprtih ognjišč v Sloveniji vsak dan manj. Zadnji popis prebivalstva, ki je natanko zabeležil število preostalih odprtih ognjišč, je pokazal tudi nekaj manj razveseljivih podatkov. Tako na primer 416 družin še vedno živi v barakah, v 3650 stanovanjih pa so tla iz navadne zemlje. Nekaj manj kot polovico slovenskih gospodinjstev ima stranišče na dvorišču ali zunaj stanovanja. Polovica stanovanj nima kopalnice. Navkljub temu, da v Sloveniji zidamo veliko stanovanj, jih še vedno veliko primanjkuje. Računajo, da jih manjka kakih 55000. Mnoga stanovanja so že odslužena, več kot tretjino vseh stanovanj je bilo namreč zgrajenih že pred prvo svetovno vojno.

Janez Kajzer

Poslednje črne kuhinje

Lanski popis prebivalstva je pokazal, da je v Sloveniji še 575 odprtih ognjišč, tako imenovanih črnih kuhinj, kakršne so nekoč prevladovali v vseh kmečkih hišah. V dobi električnih in plinskih štedilnikov je črnih kuhinj vsak dan manj, čeprav se oblast trudi, da bi vsaj najbolj značilne črne kuhinje ohranili za prihodnost.

Takšno črno kuhinjo imajo še pri Cvetku v bohinjki vasi Studor. To je vas, ki je stisnjena pod strmo goro, je pa tudi blizu slikovitega Bohinjskega jezera. Studorci se večidel ukvarjajo s kmetijstvom, zlasti z živinorejo, v zadnjih letih pa tudi s turizmom. Stopili smo v črno kuhinjo (na sliki) in se rokovali s štiriinsedemdesetletno gospodinjno Marijo, ki pa se še hudirjevo dobro drži, kot pravijo domačini.

Motiv iz Studorja v Bohinju

Še en »Triglav« v ZR Nemčiji

V Unterասbachu pri Nürnbergu so slovenski delavci, zaposleni v tem delu ZR Nemčije, ustanovili Kulturno-prosvetni klub »Triglav« s sedežem v Nürnbergu. Pobudo za ustanovitev je dal rojak Franc Gerjovič, ustanovni občni zbor pa je bil 19. februarja letos. Pobuda za ustanovitev je bila dana že veliko prej in iniciativni odbor kluba ga je registriral pri pristojnih oblasteh Nürnbergga že septembra lani.

»Triglav« v Nürnbergu dozdej razen zabavnih prireditev drugih dejavnosti še ni imel. Odslej pa se bo njegovo delo odvijalo v naslednjih sekcijah:

- prosvetno-zabavni s knjižnico in časopisi, folklorno skupino, pevskim zborom in narodno-zabavnim ansamblom;
- športni z namiznim tenišom, kegljači, strelci z malokalibrsko puško in šahom ter
- amatersko-strokovni s tečajem za voznike motornih vozil in radio-mehanično skupino.

Klub za zdaj še nima lastnih prostorov, zato se njegovi člani sestajajo v dvorani gostilne Majcen, nedaleč od Nürnbergga. Na ustanovnem občnem zboru so izvolili enajstčlanski odbor, v katerem so:

predsednik Franc Gerjovič, podpredsednik Franc Petrišič, tajnik Milan Kukovič, drugi tajnik Anton Horzen, blagajnik Vitko Možina, drugi blagajnik Nada Kukovič, odborniki pa so Viktor Ozimič, Drago Lipnik, Slavko Zemljič, Silvo Skok in Vlado Holc.

V nadzornem odboru so: predsednik Franc Skuk in člani Feliks Novak, Karl Topolnik, Maks Cizel in Milan Ajt.

Kulturno-prosvetnemu klubu »Triglav« v Nürnbergu želimo mnogo uspehov.

Slovenski klub tudi v Frankfurtu

Pripravljalni odbor slovenskega kluba »Sava« nam je sporočil, da nameravajo v tem mestu ustanoviti nov slovenski klub. Daljši sestanek o njihovih načrtih bomo objavili v prihodnji številki.

Snežka Zega iz Geneve je bila zmagovalka med ženskami na izseljenkem veleslalomu na Hoch-Ybrigu v Švici. Na zgornji sliki je druga z leve.

Pogled na del nagrad in pokalov, ki so čakali zmagovalce izseljenkega veleslaloma. Pokal za zmagovalno ekipo je prispevala Slovenska izseljenska matca (slika levo).

S svečane razdelitve nagrad in pokalov. Govori podpredsednik Matice Pavle Bojc (spodaj).

Spominska plošča na vratih Trubarjeve cerkvice v Derendingenu pri Tübingenu.

Ob tej cerkvi je pokopan Primož Trubar

V čast Primožu Trubarju

Izredno kulturno doživetje za Slovence iz Predarlske in okolice Stuttgarta je bilo odkritje spominske plošče in križa ob grobu začetnika slovenskega knjižnega jezika Primoža Trubarja dne 18. marca v Derendingenu pri Tübingenu.

Več kot 400 let je že minilo, odkar je Primož Trubar pod pritiskom protireformacije moral zapustiti domači kraj.

Svoje bogato in za vse Slovence pomembno delovanje je nadaljeval v občini Derendingen. Razen prevoda svetega pisma in katekizma je bil Trubar prvi, ki je slovensko pesem prenesel na papir v besedah in notah. Tam je tudi dokončal svoje bogato življenje in je pokopan ob derendiški cerkvi.

Proslavo je odprl pastor tamkajšnje cerkve g. Döttling. V pozdravnem govoru je izrazil posebno veselje ob tako velikem številu prisotnih Slovencev.

Osebnostno je počastil slavnost župan mesta Tübingen g. Doege ter izrazil svoje veselje nad tem, da je postal Trubarjev grob željeni cilj tolikih Slovencev, ter na ta način po stoletjih zopet tvori most med nemškimi in slovenskimi narodom.

Med ostalimi govorniki nas je prijetno presenetil g. profesor Pirnat iz Ljubljane, ki je poudaril kulturno in jezikovno tradicijo naroda med Karavankami in Panonsko nižino od Trubarja do Prešerna in naprej do današnjih dni.

Praznični okvir tej proslavi je dala skupina slovenskih narodnih noš in slovenski pevski zbor iz Predarlske. S. F.

Kdo je lahko član SPD »Triglav«?

Dobil sem vaše pismo, za katero se vam najlepše zahvaljujem. Veseli me, da toliko vztrajate na tem, da nas, ki smo rojeni v Sloveniji, združite v Slovensko planinsko društvo »Triglav«, da bi tako vsaj malo ublažili domotožje za rodnim krajem. Navdušen sem nad takšnim dejanjem in vedno sem pripravljen pomagati, da bi bil uspeh še boljši. Čeprav sem rojen v Prekmurju, kjer ni razvito planinarstvo, bi rad postal član tega društva, saj imate pred seboj lepo bodočnost in dober program dela ter srečanja in zabave.

Moti me le, oziroma ovira 5. člen vašega statuta, ki ga v celoti ne poznam. Le iz pisma sem zvedel, da so lahko člani samo tiste osebe, ki jim je materinski jezik slovenščina, oziroma so slovenskega porekla.

Žal teh pogojev jaz nimam. Rojen sem v Sloveniji in stalno tam živim, pa vendar nisem Slovenec. Madžar sem. Materinski jezik mi je madžarščina. Tudi moji starši so Madžari, čeprav so rojeni v Sloveniji. V Prekmurju nas je okrog deset tisoč. Jaz nisem kriv za to, če sem rojen kot Madžar, sem pa državljan SFR Jugoslavije in s stalnim bivališčem v Sloveniji. Menim pa, da bi to ne smela biti ovira zame, da bi lahko postal član vašega društva. Če me kdo vpraša, od kod sem, mu vedno s ponosom povem, da sem doma iz Slovenije.

Prosim, odgovorite mi! Naj se počutim ponižanega, ker pripadam narodnosti manjšini? Saj sem tudi jaz dal svoj delež domovini, kar je dolžnost slehernega člana naše socialistične skupnosti.

Ne bodite jezni, če sem se tako izrazil. Toda pred menoj se je pojavil velik vprašaj.

Štefan Kovač
Kirchberg, Švica

Zgornje pismo, so nam z željo, da bi ga objavili, posredovali iz Slovenskega planinskega društva »Triglav« v Švici. Seveda ni bilo nikakršnih ovir za članstvo v njihovem društvu, saj je bil pisec tega pisma sprejet na prvi seji. Pismo pa je vendarle zanimivo tudi za druge, saj odpira vprašanje, do kod sega odprtost ali zaprtost naših društev na tujem.

Darinka Jelovčan in Srečko Oprešnik vodita izbiro najlepših mask

Nagrajena maska

Na maškarni: Avgust Teropšič, članica društva »Triglav«, pater Fidelis Kraner in konzul Tomaž Černej.

Skupina slovenskih otrok v Stuttgartu z učiteljico Dragico Nunčič. Zadaž na steni del njihovih risb.

Pri slovenskem dopolnilnem pouku v Stuttgartu je skoraj vsaka minuta posvečena domovini.

Občni zbor kluba Jugoslovanov v Stuttgartu

V soboto, 18. marca, so se na letnem občnem zboru sestali člani Jugoslovanskega kluba v Stuttgartu. V prostorih nekdanje tovarne čevljev na Verderstrasse 3, kjer si je klub uredil društvene prostore, se je zbralo lepo število članov, navzoči pa so bili tudi mnogi gostje iz domovine in iz tujine, med njimi generalni konzul v Stuttgartu Marjan Kraljevič, konzul iz Züricha Tomaž Černež, predstavniki izseljenskih matic Slovenije, Hrvaške ter Bosne in Hercegovine, zastopniki klubov naših državljanov iz Nemčije, Avstrije in Švice in drugi.

Jugoslovanski klub v Stuttgartu je kot družbena, kulturna, športna in nepolitična organizacija naših delavcev, zaposlenih v ZR Nemčiji, v preteklem obdobju posvetil svojo dejavnost družbenemu življenju naših državljanov. V tem je dosegel lepe uspehe, redno organiziral zabavne prireditve, vseh je bilo 48, priredil gostovanja raznih kulturno-umetniških skupin iz Jugoslavije, organiziral razne športne prireditve itd. V razpravi so zlasti poudarili, da je zdaj Klub Jugoslovanov v finančnem pogledu samostojen, saj se vzdržuje sam iz dohodkov članarine približno 450 članov, iz plesnih prireditev, ki jih organizira vsak teden, iz prispevkov za jezikovne tečaje in avto-šole itd. Seveda pa to ne pomeni, da Klub ne potrebuje več pomoči iz domovine in to predvsem v obliki revij in časopisov, knjig, rekvizitov za razne športne dejavnosti in podobno.

Na občnem zboru so izvolili nov odbor, ki ga bo v naslednjem obdobju vodila kot predsednica prof. Mira Berkan.

»Jugoslovanski dom« v Göteborgu

Mestna občina v Göteborgu na Švedskem je pred kratkim preskrbela družabne prostore za zbiranje naših državljanov v tem mestu. Prostore je dala občina jugoslovanskim državljanom na voljo brezplačno, sestoje pa se iz petih sob s skupno 350 kvadratnimi metri. V isti zgradbi lahko obiskovalci uporabljajo tudi dvorano z bifejem, kjer lahko organizirajo različne prireditve in filmske predstave. Kmalu bo na voljo tudi bližnja športna dvorana.

Göteborgska občina je doslej potrošila za obnovo prostorov že prek 120.000 kron, zagotovljen pa je tudi denar za vzdrževanje, za nabavo dodatnega inventarja, za pokrivanje stroškov v zvezi z organizacijo raznih prireditev ipd. Čeprav so bili prostori odprti šele v drugi polovici februarja, so v njih doslej že pripravili razgovor o ustavnih spremembah v Jugoslaviji, zelo uspešno proslavo 8. marca, prikazali pa so tudi dva naša filma. Ti prostori so kljub kratkemu času že postali priljubljeno zbirališče naših rojakov, posebno mlajših, ki so se organizirali v več sekcijah; organizirali so šivalni tečaj s plačanim učiteljem, plesni tečaj, folklorno sekcijo, športno sekcijo, pripravljajo se na ustanovitev foto sekcije, možnosti pa je še več. Mestna knjižnica je »Domu« posodila tristo knjig, občina pa je za »Dom« nabavila več jugoslovanskih plošč.

V upravi »Jugoslovanskega doma« v Göteborgu je en Šved ter pet Jugoslovanov — en Slovenec, 2 Hrvata, en Srb in en Makedonec.

Točen naslov doma je: Jugoslovanski dom
Kalendaryägen 4, 415 11 Göteborg,
Sweden.

Kako so bili potrebni ti družabni prostori v Göteborgu, nam potrjuje že podatek o številu jugoslovanskih delavcev v tem mestu. V tovarni Volvo jih je zaposlenih okrog 1800, v tovarni krogličnih ležajev (SKF) 800, v obeh ladjedelnicah 800 delavcev, veliko pa jih je zaposlenih tudi v drugih tvrdkah. Göteborg je največje švedsko industrijsko mesto, po številu jugoslovanskih delavcev pa je na prvem mestu na Švedskem.

Obvestilo

Prvi slovenski planinski ples

Slovensko planinsko društvo Triglav v Švici prireja 3. junija letos veliko zabavno prireditev pod naslovom »Prvi slovenski planinski ples v Švici«. Prireditve bo v dvorani restavracije Stadthof 11 v Oerlikonu, trajala pa bo od 8. ure zvečer do 4. ure zjutraj. Do kraja prireditve se pride z glavne železniške postaje Zürich s tramvaji št. 7, 11, 14.

Za ples bo igral narodno-zabavni ansambel »Veseli planšarji«. Na prireditvi bo sodelovala tudi Ljubljanska banka in revija Antena, gost prireditve pa bo najboljši slovenski športnik vseh časov Miro Cerar.

Prireditelj zagotavlja, da se boste na prvem slovenskem planinskem plesu prijetno zabavali, zato so rojaki iz Švice in tudi od drugod prisrčno vabljeni!

Upravni odbor SPD Triglav

Stuttgartski »Triglav« ima svoj dom

Stuttgart, Filderstrasse 1.

Zapomnite si ta naslov, tu je namreč sedež slovenskega kulturno-umetniškega društva »Triglav« in tu se bo odslej odvijalo vse društveno delovanje tega združenja naših rojakov v glavnem mestu Baden Würtemberga.

Sami so si uredili prostore

Da »Triglav«, ki je doslej gostoval v glavnem pri predstavništvu »Iskra-Elektronik« v Stuttgartu, zares potrebuje lastne prostore, kaže tudi vnema, s katero so se njegovi člani lotili urejanja svojega novega doma. V prostem času so s prostovoljnim delom, brez plačila, opravili veliko delo nekateri obrtniki, načrte pa je prav tako brezplačno napravil arhitekt Slavko Klarič. Tako so iz neprimernih prostorov nastale štiri lepo urejene sobe, ki bodo rabile za razne sestanke in predavanja, imajo že urejeno pisarno in knjižnico, na voljo so revije in časopisi iz Jugoslavije itd.

Ing. Marcel Božič, predsednik »Triglava« pravi: »Veseli smo, da smo na svojem, saj bo odslej naše delovanje lahko veliko bolj uspešno. Zahvala gre prav vsem, ki so s svojim delom in prizadevanjem omogočili, da se je uresničila naša želja po lastnih prostorih.«

Eden najbolj pridnih prostovoljnih delavcev je bil mizar Janez Modic. Na vprašanje, zakaj je brezplačno opravil vsa mizarska dela, pravi: »To sem napravil z veseljem, saj smo Slovenci v Stuttgartu močno razkropljeni, zdaj pa le imamo kotiček, kjer se bomo lahko zbirali in med seboj pogovorili.«

Sicer pa veljajo čestitke prav vsem, ki so tako ali drugače omogočili, da ima »Triglav« zdaj svoj dom!

Prva seja v novih prostorih

Prostor, v katerem je lepo urejena knjižnica, je bil kar premajhen, toliko odborikov je prišlo na sejo. Tudi ta udeležba je dokaz, da pri »Triglavu« mislijo resno. Tema, o kateri so govorili, pa je bila delo društvenih sekcij. Predsedniki so poročali o načrtih, ki jih imajo, in iz njih med drugim povzemamo:

— Za letovanje otrok slovenskih delavcev v Savudriji je v glavnem vse nared, treba bo urediti le še nekatere podrobnosti. Odziv otrok je bil zelo dober.

— Predsednik dramske sekcije je med obiskom v Ljubljani navezal stike z Zvezo kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije in ta je obljubila vso pomoč.

— Foto-kino sekcija nujno potrebuje filme, da bi jih prikazala članstvu.

Slovenska učiteljica v Stuttgartu in okolici Dragica Nunčič

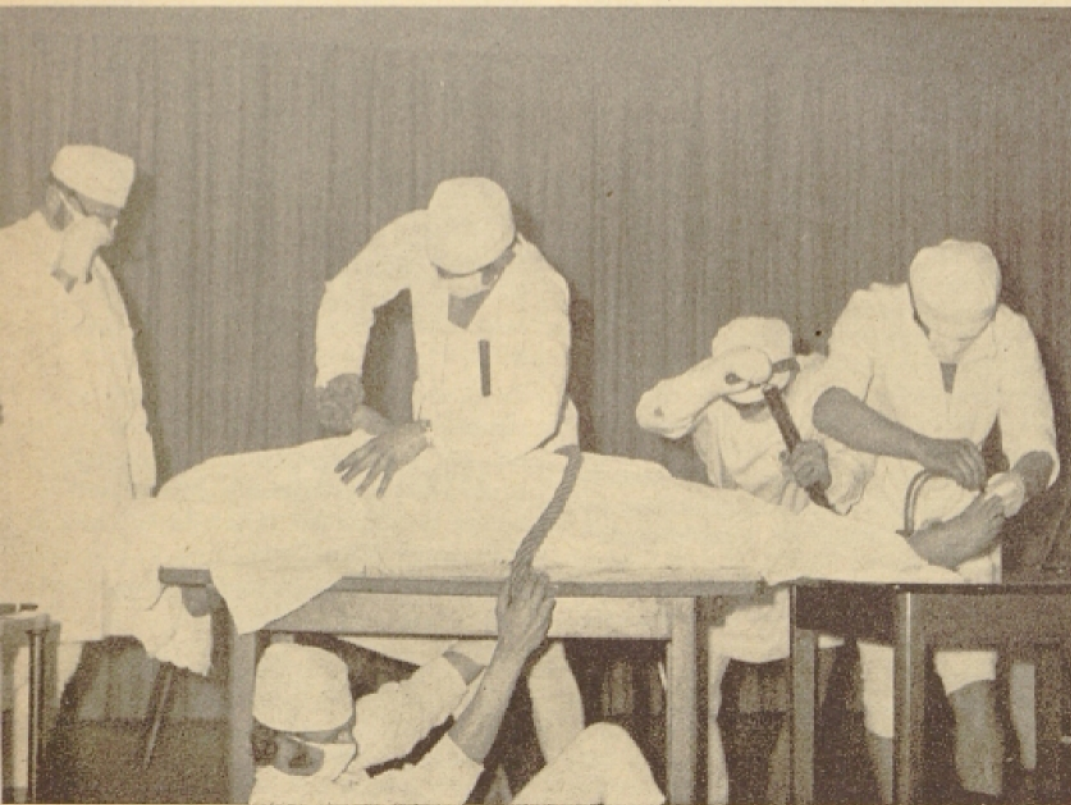
— Kegljači bi želeli, da bi jih obiskalo eno izmed kegljaških moštvev iz domovine. In tako so se vrstila poročila vseh predsednikov sekcij. Poleg tega je bilo govora še o vrsti drugih stvari, kot o problemu vračanja in zaposlitve v domovini, zelo perečem vprašanju carine in tako naprej. V zvezi z novico, da bodo naše delavce v Zahodni Evropi obiskali poslanci republiških skupščin iz Jugoslavije pa so izrazili željo, da bi se z njimi osebno srečali in se pogovorili o problemih ki jih težijo.

Za velikonočne praznike so nekateri odborniki odšli na kratek obisk v Slovenijo. Zato so na seji obljubili, da bodo doma, vsak s svojega odborniškega zornega kota, obiskali pristojne organizacije in ustanove ter z njimi navezali stike, da bi delo sekcij potekalo še bolje.

Srečanje s slovenskima učiteljema

Dragica Nunčičeva in Jože Košorok, slovenska učiteljca, ki poučujeta otroke naših rojakov iz Stuttgarta in okolice v materinščini, imata zares polne roke dela.

Prizorček, ki ga je nedavno uprizorila igralska skupnica SKUD »Triglav« v Stuttgartu.

Zdaj obiskuje dopolnilni pouk že približno sto otrok in to je prav razveseljivo. Je pa težava v tem, da so naši ljudje močno raztreseni in tako imata pouk več mestih, celo v približno 60 km oddaljenem Reutlingenu. Tako sta prav za prav ves čas na poti, obložena s knjigami in zvezki, ki jih prenašata iz kraja v kraj. Kljub napornemu potovanju pa pouk lepo napreduje in sta oba z dosedanjimi uspehi kar zadovoljna; čeprav je pri mnogih otrokih slovenščina že precejšen problem, tako da posvečata glavno skrb predvsem znanju materinščine, ostala predmeta — zgodovino in zemljepis — pa obravnavata za zdaj le bolj mimogrede. Dragica Nunčič: »Potrebovala bi več učnih pripomočkov, saj imava zdaj na razpolago v glavnem le tablo in kreda.«

Jože Košorok: »S stiki, ki jih imava, sva kar zadovoljna. Tesno sodelujeva z našim generalnim konzulatom v Stuttgartu, z društvom »Triglav«, kjer sva tudi v odboru in skrbiva za knjižnico, prav tako pa tudi s pristojnimi ustanovami v domovini. Ne vem pa, zakaj v Stuttgartu še ni konzula za šolstvo, saj bi bil za uspešno dopolnilno šolanje naših otrok zelo potreben!«

S kegljači v Aalenu

Društvo »Triglav« ima v približno 70 km oddaljenem Aalenu svojo podružnico. Njen predsednik Lojze Jerak je poln načrtov in iz vneme, ki jo kaže, smo prepričani, da tudi tu uspehov ne bo manjkalo. Za zdaj so v njej zelo prizadevni kegljači in prav tisto nedeljo, ko smo bili pri njih na obisku, so se srečali s kegljači »Triglava« iz Stuttgarta. Tokrat so bili boljši domačini, v prejšnjih srečanjih pa so zmagali naši Stuttgarčani. Vodja kegljačev je Srečko Polutnik, sicer tudi prvak Baden-Württemberga v tej športni panogi. Pravi, da imajo članov veliko, gojijo pa ta šport v dveh smereh: tekmovalni in rekreacijski. Zanimanje je veliko in o kegljačih »Triglava« iz Stuttgarta in iz Aalena bomo slišali še marsikaj spodbudnega.

Obisk v slovenski šoli

Zuffenhausen pri Stuttgartu. To je eden izmed krajev, kjer imajo otroci naših rojakov pouk v materinščini.

Tisti dan je bila njihova prva naloga prepisati s šolske table, na kateri je bila narisana naša zastava z zvezdo in podpisom »Domovina, vedno mislim nate!« naslednje besedilo:

»Zdaj, ko naša domovina čvrsto k sreči že hiti, kdo bi mogel jo voditi, če ne, dragi Tito, Ti!

Zdaj, ko dan veliki Tvoj slavimo, »Na mnoga leta!« Tebi vsi želimo, naša srca so pri Tebi zbrana, Tebi, dragi Tito, so predana!«

In ko so to nalogo opravili, se je začel pravi pouk. Martina Škofljanc, Elen Koprivnik, Marjetka Tutič, Andrej in Tomaž Modic, Lucija Mramor, Irena Galič in drugi so ves čas dvigali roke, vsakdo bi rad odgovoril na vprašanje učiteljev. Nekaterim, posebno še tistim, ki so že rojeni v Nemčiji, gre materinščina že precej trdo, a napredujejo in njihovo znanje bo iz tedna v teden popolnejše.

Slovenski šolarji so poslali v Vinico, kjer bo tamkajšnja šola zbrala čestitke vseh pionirjev Jugoslavije predsedniku Titu za rojstni dan, tudi tole pismo in se nanj podpisali:

»Predragi naš voditelj! Ob Tvojem življenjskem jubileju se tudi mi, slovenski otroci daleč od ljubljene domovine, pridružujemo iskrenim čestitkam in vročim željam, da bi še dolgo srečno vodil našo domovino. Mi pa se bomo pridno učili, ne bomo pozabili svoje govorice in domovine, v katero bomo prinesli vso svojo ljubezen!«

Ernest Petrin

Poslovni prostori, poslovne zgradbe

Številne naše ljudi, ki nameravajo po vrnitvi v domovino odpreti zasebne obrtne delavnice, zanima, kako je z lastništvom poslovnih prostorov in poslovnih zgradb. Nova jugoslovanska ustava govori o tem zelo jasno v XXIV. spremeni-valnem predlogu. Do lastnih poslovnih prostorov ali zgradb imajo pravico tisti naši občani, ki se ukvarjajo z osebnim delom, privatno obrtno dejavnostjo. Razume, se, da velja to tudi za naše državljane, ki se nameravajo s tako dejavnostjo ukvarjati po vrnitvi iz tujine. Med take dejavnosti spada tudi nudenje gostinskih in turističnih uslug.

Po zakonu o prometu z zemljišči in zgradbami imajo lahko naši državljani, ki se ukvarjajo z zasebno dejavnostjo, v lasti poslovne zgradbe in poslovne prostore za opravljanje svoje dejavnosti. Kot osebno delo se računa po zakonu tudi delo družinskih članov, pa tudi z zakonom dovoljeno število drugih oseb, če je to potrebno pri opravljanju te dejavnosti. Vsak državljan ima lahko v lasti eno poslovno zgradbo ali en poslovni prostor, ki je primeren za njegovo vrsto dejavnosti. Zgradbo ali poslovni prostor lahko državljani zgradijo sami, lahko pa si jo pridobijo tudi na kak drug način (z na-

kupom, kot dediščino, zamenjavo ipd.). Zgradbo oz. poslovni prostor je seveda možno tudi prodati, vendar le državljanu, ki se ukvarja s primerno obrtno dejavnostjo. Poslovno zgradbo oz. poslovni prostor lahko deduje tudi državljan, ki se ne ukvarja s tako dejavnostjo. Če državljan, ki je podedoval poslovni prostor oz. zgradbo, ne želi opravljati določene obrti, lahko poslovni prostor proda, ne sme pa ga dati v najem.

Ti pravni predpisi glede lastništva poslovnih prostorov in zgradb veljajo že od leta 1967.

Praksa kovinarjev in strugarjev

Skupina kvalificiranih kovinarjev in strugarjev znanega slovenskega podjetja »STROJNE TOVARNE« iz Trbovelj, je končala 1. marca v Berlinu enoletno prakso prek posredovanja slovenske firme tu v Berlinu — Rudisa.

Na praksi so bili v glavnem starejši kvalificirani delavci, ki bi kasneje doma prevzeli nova delovna mesta na patentnih strojih, ki jih bo verjetno uvedla strojna tovarna že v juliju mesecu za novi obrat strojnih naprav.

Rok Leskovšek

Avseniki so igrali v Berlinu

Povsod na oglasnih deskah so bili nalepljeni plakati original »AVSENIK-OBER-KRAINER« in vzbudili veliko pozornost mesta Berlin. Seveda so bili najbolj ponosni naši rojaki začasno zaposleni v tem mestu.

Dne 6. marca, ob 20. uri, se je napolnila Filharmonična dvorana ljubiteljev Avsenikov. Zazveneale so polke, Franc Košir je trobil na trobento in marsikateremu slovenskemu rojaku je zaigrala kri po telesu. Vse do polenajste ure zvečer je razveseljevala glasba slovenskih godcev, ki so tudi pokazali ponos do slovenske dežele in da niso pozabili na slovenske rojake ter ostale Berlinčane. Obljubili so svidenje spet v novembru.

Rok Leskovšek

Dopisuj

v

Rodno grudo

Urejeno zaposlovanje in urejeni stiki z domovino

Pred kratkim je v Ljubljani zasedala Komisija za vprašanja zaposlovanja v tujini pri republiškem sekretariatu za delo. Komisija, ki je že preje delovala pod tem naslovom, je s to sejo obdržala svoje prejšnje ime, vendar se je njen sestav razširil in kadrovsko okrepil tako, da po svoji strukturi predstavlja telo Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije, saj jo vodi član Izvršnega sveta in republiški sekretar za delo Pavle Gantar, ima svojega podpredsednika in profesionalnega sekretarja, poleg njih pa so v komisiji zastopani še predstavniki republiškega sekretariata za delo, republiškega sekretariata za zdravstvo in socialno varstvo, republiškega sekretariata za prosveto in kulturo, republiškega sekretariata za notranje zadeve, republiškega sekretariata Izvršnega sveta za informacije, urada za zunanje zadeve Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije, republiškega zavoda za zaposlovanje, skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, zveze skupnosti zdravstvenega zavarovanja, zavoda za gospodarsko planiranje Slovenije, republiškega sveta zveze sindikatov Slovenije, republiške konference SZDL Slovenije, Gospodarske zbornice Slovenije, Instituta za geografijo Univerze v Ljubljani, Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo, Slovenske izseljenske matice, Zveze mladine Slovenije, Zveze delavskih univerz Slovenije, republiškega sekretariata za narodno obrambo, Zveze kulturno prosvetnih organizacij Slovenije in predstavnikov tiska.

Kot osnovno izhodišče za razpravo je komisiji služilo gradivo, ki ga je pripravil republiški sekretariat za delo in ki je obravnavalo zaposlovanje v tujini z vseh zornih kotov in izhodišč.

Pri obravnavanju poglavja, ki je predstavljalo statistične podatke o obsegu in strukturi v tujini zaposlenih delavcev iz Slovenije v preteklem letu, je bilo ugotovljeno, da se je število zaposlenih delavcev iz Slovenije v tujino v letu 1971 zmanjšalo skoraj za polovico v primerjavi z enakim obdobjem leta 1970. V pojasnilu vzrokov zakaj je prišlo do tega pojava so bili nekateri mnenja, da je na to vplivalo največ zmanjšano povpraševanje iz tujine in začetek krizne situacije, zlasti v ZR Nemčiji in nekaterih drugih zahodnoevropskih državah. Čeprav ta trditev v celoti ni povsem točna, saj se vpliv kriznih situacij v SR Sloveniji v preteklem letu sploh ni opazil, ne moremo trditi, da se v drugih republikah to ni poznalo pri zmanjšanju odhoda delavcev na delo v tujino. V SR Sloveniji nam statistični podatki kažejo, da so zavodi za zaposlova-

nje zavrnilo od tujih delodajalcev za več kot 15.000 delavcev prispelih ponudb, od tega za 13.000 delavcev, kjer so bili zahtevki za kvalificirane poklice. Celotna realizacija vseh v tujini zaposlenih delavcev je bila 5.316 delavcev, od tega 1.801 delavec prek nominativnega posredovanja, preko 2.200 delavcev je odšlo v okviru rednih sezonskih kontingentov na delo v Avstrijo in če odštejemo še nekaj sto delavcev, ki so se zaposlili v tujini prek delovnih organizacij, vidimo, da so zavodi lahko vplivali na sprejem ali zavrnitev anonimnih ponudb iz tujine le za približno 800 delavcev, kar pomeni le eno sedmino v tujino posredovanih delavcev oziroma če te podatke primerjamo s številom sprejetih ponudb v letu 1971 in rezultatov njihove realizacije, predstavlja to le 5% od vseh razpoložljivih možnosti za zaposlitev v tujino.

Nedvomna je tudi ena od naslednjih ugotovitev, ki kaže, da se interes delavcev za zaposlitev v tujino zmanjšuje. K temu seveda pripomore vse boljše vrednotenje dela in nagrajevanja v delovnih organizacijah, to pa je stimulans, ki se vedno postavlja pred vse dejavnike, ki tako ali drugače vplivajo na obseg zaposlovanja slovenskih delavcev v tujino.

Spričo vse bolj odklanjanja ponudb tujih delodajalcev, ki ne vsebujejo osnovnih in minimalnih pogojev za zasluzka ter ostalih pogojev dela in življenja se veliko število delavcev premisli in ostane raje doma. Vsi ti in podobni vzroki so bili v preteklem obdobju dejavniki, ki so vplivali na zmanjševanje zaposlovanja v tujino.

Večjo zaskrbljenost pa v zadnjem času predstavlja pojav imensko poklicanih delavcev (združevanje družinskih članov, ponovna zaposlitev delavcev pri istih delodajalcih v tujini), saj v teh primerih največkrat niso preverjeni pogoji dela in življenja in nemalo je primerov, ko so bili delavci po prihodu na delo v tujino razočarani.

V preteklem letu je bil sprejet zakon o dopolnitvah in spremembah zakona o prometu blaga in storitev s tujino kot tudi pravilnik o pogojih, po katerih smejo delovne organizacije zaposlovati svoje delavce v tujino. Zakon, kot tudi pravilnik je namreč onemogočil fluktuacijo delavcev iz ene delovne organizacije v drugo oziroma v tujino, saj določa, da lahko delovna organizacija pošlje delavca v tujino le, če je bil pred tem pri njej najmanj šest mesecev v rednem delovnem razmerju s polnim delovnim časom. To pa z druge strani pomeni, da lahko delovne organizacije sprejemajo dela v tujini le s svojimi delavci. Sistem, ki je uveden na

podlagi teh dveh zakonov, preprečuje zlorabe manipuliranja z delavci in predstavlja dokončno ureditev problematike.

Na komisiji so bila obravnavana tudi ostala poglavja delovanja v tujini. Če upoštevamo, da se je Jugoslavija ves čas prizadevala, da se z državami, kjer je zaposleno največ naših delavcev uredijo meddržavni sporazumi, lahko ugotovimo, da so bili taki sporazumi sklenjeni z več državami, da pa še vedno ni prišlo do sklenitve sporazumov o zaposlovanju z Italijo, Švico, kot tudi ne do popravkov socialne konvencije z nekaterimi državami, kjer je znatno število delavcev iz Jugoslavije.

Jugoslavija je sklenila s centralo Arbeiterwohlfahrt v ZR Nemčiji sporazum o namestitvi več kot 85 socialnih delavcev, ki dajejo našim delavcem pomoč pri reševanju problemov iz delovne in socialno-pravne zaščite. Glede na tako veliko število jugoslovanskih delavcev v ZR Nemčiji (447.000 ob koncu januarja 1972) število omenjenih socialnih delavcev še vedno ni zadovoljivo, saj njihovo delovanje ne sega izven meja pisarne in za obiske v tovarnah in domovih ostane premalo časa. Zato so pozitivno ocenjena prizadevanja, da se število teh delavcev v prihodnje poveča, pri čemer je treba stremeti, da se na taka delovna mesta pošiljajo res strokovni ljudje.

V razpravi, ki je zadevala tudi ostala področja delovanja med našimi delavci v tujini, je bila pozitivno ocenjena dejavnost tiska, radia in ostalih sredstev informacije. Čeprav v sedanji situaciji spričo težko zagotovljenih kanalov in ostalih problemov, ki zadevajo razširitev te oblike informacijske dejavnosti, ne moremo v celoti uresničiti sprejetih načrtov, pa že dosedanje akcije in odmevi nanje kažejo pozitivno usmeritev takega delovanja. Med našimi delavci v tujini je slišati veliko pripomb in želja, da bi se jih oskrbovalo z časopisi iz domovine (DELO, TT, TOVARIS, VEČER, RODNA GRUDA itd.). Ta problem doslej še ni v celoti rešen, pričakuje pa se del rešitve v formiranju skupnega fonda za kulturno-prosvetno delovanje med delavci v tujini ob točno določenih delovnih programih.

Ob koncu naj poudarim še eno misel, ki je bila izrečena na seji komisije. Število slovenskih delavcev v tujini, njih pa je okrog 100.000 z vsemi družinskimi člani, predstavlja košček naše domovine. Nekateri izmed njih žive brez vsakega stika z domovino. Naša dolžnost pa je, da jim skušamo domovino čim bolj približati. In kolikor bolje bomo v tem uspeli toliko trdnejša bo naša zavest.

Delovna doba v ZR Nemčiji in na Švedskem

V prihodnjem letu se nameravam vrniti v domovino. V Zvezno republiko Nemčijo sem prišel leta 1963 in nisem plačeval prispevkov v jugoslovansko pokojninsko zavarovanje. Medtem sem bil poldrugo leto tudi na Švedskem, pa me zanima, kako se mi bo upštevala delovna doba, ki sem jo prebil v teh dveh državah.

Emil Zorzut, Reichenbach, ZR Nemčija

Sporazum o socialni varnosti, ki je bil sklenjen v letu 1968 med Jugoslavijo in Zvezno republiko Nemčijo, obsega tudi obdobje zavarovanja pred 1. 1. 1969 (ko je stopil sporazum v veljavo). Zato se vam bo štela v skupno pokojninsko dobo tudi delovna doba, prebita v Zvezni republici Nemčiji, saj ste morali ta čas plačevati obvezne prispevke v nemško rentno zavarovanje. Enako velja tudi za Švedsko, ker ima Jugoslavija tudi s Švedsko sklenjeno pogodbo o socialnem zavarovanju in se tudi Švedska doba upošteva za pravice iz jugoslovanskega pokojninskega zavarovanja.

Ko se boste torej vrnili v domovino, se oglasite na republiškem zavodu za socialno zavarovanje v Ljubljani, da vam uredijo zavarovalno dobo v ZR Nemčiji in švedski. Seveda pa boste morali prinesiti s seboj tudi originalna potrdila nemškega oziroma švedskega zavarovanja, da vam bo ta zavod napravil izpiske za potrebe v Jugoslaviji.

LS.

Zavarovanje na Švedskem

Letos so nam, jugoslovanskim delavcem, ki smo zaposleni na Švedskem, odtegnili precej prispevkov za pokojninsko zavarovanje. Zato me zanima, kako bo potem, ko se bom vrnil v domovino. Ali bom domov lahko prejemal švedsko pokojnino?

Franjo Breznik
Köping, Švedska

Švedski pokojninski sistem pozna dvoje vrst pokojninskega zavarovanja: nacionalno (vseljudsko) zavarovanje, ki so ga deležni vsi prebivalci Švedske, ki dosežejo

starost (67. oz. 63 let starosti), ter t.i. dopolnilne pokojnine, ki so namenjene osebam v delovnem razmerju in z njimi izenačene osebe. Za to drugo vrsto zavarovanja je potrebno plačevati prispevke in je to zavarovanje tudi vključeno v obstoječo konvencijo o socialni varnosti med Jugoslavijo in Švedsko. Medtem ko mora imeti jugoslovanski državljani, da bi lahko dobil švedsko nacionalno starostno rento, vsaj 15 let bivanja v Švedski, od tega vsaj pet let neposredno pred uveljavitvijo te vrste rente, zadostuje za t.i. dopolnilno starostno rento tudi manj let zavarovanja, ker se v tem primeru prišteje potrebno število let iz jugoslovanskega zavarovanja in obratno. Če izpolni jugoslovanski državljani pogoje za švedsko nacionalno in dopolnilno starostno rento, se mu obe lahko izplačujeta v Jugoslavijo, invalidska nacionalna renta pa se ne izplačuje izven Švedske. Še ena omejitev je za jugoslovanske državljane: ne morejo namreč v času, ko prebivajo na Švedskem, prejemati dajatev iz švedskega nacionalnega zavarovanja, ki so pogojena s premoženjskim stanjem (cenzusom).

Prispevki, ki jih plačujete v švedsko pokojninsko dopolnilno zavarovanje, se vam bodo torej v vsakem primeru rentirali in izplačevala se vam bo zaslužena pokojnina tudi v Jugoslavijo, seveda če boste dosegli predpisano starostno dobo.

LS.

Želim odpreti obrtno delavnico

Nameravam se vrniti in v domačem kraju odpreti obrtno delavnico. Nisem pa za to stroko kvalificiran. Ali lahko odprem delavnico pod svojim imenom in v njej zaposlim kvalificiranega delavca te stroke?

Jože M. Nemčija

Obrtne delavnice ne morete odpreti, če niste za to obrt strokovno usposobljeni. Tudi ne v primeru, če v njej namestite drugega strokovnjaka. To je mogoče le v primeru, če obrtnik umre, pa želi njegova vdova še naprej voditi delavnico. Če ste strokovno sicer dobro podkovani, a nimate za to spričevala, vložite na vaši občini vlogo s prošnjo, da določi strokovno komisijo, ki bo vaše strokovno znanje preverila. Če bo ugotovila, da ste strokovno dovolj usposobljeni, se vam bo izdalo dovoljenje za vodenje obrti ne glede na to, da nimate uradno priznane strokovne kvalifikacije.

Odpoved službe med nosečnostjo

Ko sem bila v času nosečnosti na rednem bolniškem dopustu, mi je moj delodajalec v Nemčiji odpovedal službo. Zdaj sem v Jugoslaviji na bolniškem dopustu na račun pristojne nemške bolniške blagajne, do katerega sem upravičena po obrazcu JU 5. Zanima me, če delodajalec sme odpustiti svojo delavko v času, ko je ta na dopustu zaradi nosečnosti?

M. P. Nemčija

Po nemških zakonskih predpisih so nosečnice zaščitene pred odpovedjo, kar pomeni, da vam je delodajalec protizakonito odpovedal delovno mesto. Takoj pošljite pritožbo Zavodu za kontrolo obrti (Gewerbeaufsichtsamt), ali pa se obrnite na konzulat SFRJ na vašem področju in prosite, da posreduje proti vašemu nezakonitemu odpustu z delovnega mesta.

Imam pravico do pogrebne?

Skupaj z možem sva bila na začasnem delu v Nemčiji. Pred nekaj meseci mi je mož tam umrl. Zanima me, ali imam pravico do povrnitve pogrebnih stroškov, ker je bil mož v času smrti socialno zavarovan v Nemčiji?

Katarina I. Maribor

Po nemških zakonskih predpisih pripada posmrtnina tistim družinskim članom, ki so z zavarovancem živeli v skupnem gospodinjstvu. Tako imate vi pravico na zahtevek izplačila posmrtnine. Posmrtnino izplača pristojna nemška bolniška blagajna. V primeru, če je vaš mož umrl takrat, ko je bil na dopustu v Jugoslaviji in vi zdaj živite v Jugoslaviji, morate zahtevek za izplačilo posmrtnine predložiti svoji pristojni enoti zdravstvenega zavarovanja. Ta bo izpolnila obrazec JU 10 ter ga dostavila pristojni nemški bolniški blagajni, da vam izplača posmrtnino.

Nakit za darilo

V kratkem se mi bo poročila sorodnica, ki ji želim za njen praznik pokloniti zlato verižico z obeskom. Kolikšna je carina za nakit iz 18 karatnega zlata?

Vera B. Stuttgart

Zlat nakit ocarinijo po njegovi neto teži, in sicer morate plačati 22,50 din za gram.

Jugoslovanski konzulati v Evropi

NEMCIJA

Botschaft der SFR Jugoslawien
Schlosstrasse 1
BAD GODESBERG

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Lindemannstrasse
DÜSSELDORF

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Taubenstrasse 4
STUTTART

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Böhmerwaldplatz 2
MÜNCHEN

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Harvestehuderweg 101
13 HAMBURG

Die Militärmission der SFR Jugoslawien
Tauberstrasse 16
1 BERLIN

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Melemstr. 18
€ FRANKFURT/MAIN

Vizekonsulat der SFR Jugoslawien
Baslerstr. 6
78 FREIBURG im Breisgau

Naslovi novih konzulatov SFRJ v ZRN

Konsulat der SFR Jugoslawien
85 NÜRNBERG
Gostenhoffer Hauptstrasse 21
Tel.: 263221
Konzul: Zdenko TRIŠLER

Konsulat der SFR Jugoslawien
3 HANNOVER
Flüggestrasse 21
Tel.:
Konzul: Miša RADOJEVIĆ

Konsulat der SFR Jugoslawien
46 DORTMUND-HORDE
Seydlitzstrasse 38
Tel.: 41641
Konzul: Vlado MIHELIĆ

Konsulat der SFR Jugoslawien
798 RAVENSBURG
Hotel Sennerbad (začasen naslov)
Tel.: 23536
Konzul.: Petar MENKOVSKI

Konsulat der SFR Jugoslawien
68 MANNHEIM
Tel.: 16012
Konzul: Ivan ZBAŠNIK

ŠVIČA

Botschaft der SFR Jugoslawien
Kalchegweg 38
BERN

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Eidmattstrasse 33
ZÜRICH

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Chemin Thury 5
GENEVE 5

ŠVEDSKA

Ambassade de la RSF de Yougoslavie
Strandvaegen 7-B 114 56
STOCKHOLM

Jugoslaviska konsulatet
Odinsgatan 20 A
411 03 GOETEBORG

Yugoslav vicekonsulate
Stora Nygatan 60 3tr
211 37 MALMÖ

AVSTRIJA

Botschaft der SFR Jugoslawien
Rennweg 3
WIEN III

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Radetzkystrasse 26
KLAGENFURT-CELOVEC

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Hilnteichstrasse 10
GRAZ

Generalkonsulat der SFR Jugoslawien
Fürstenallee 43
5020 SALZBURG

Jugosl. konzularna agencija
Schlossgraben
6800 FELDKIRCH

Jugosl. konzularna agencija
Wachrenergasse 4
4020 LINZ

FRANCIJA

Ambassade de la RSF Yougoslavie
54, Rue de la Faisanderie
PARIS XVIe

Consulat de la RSF Yougoslavie
5, Cours Franklin Roosevelt
69 — LYON 6

Consulat general de la RSF de Yougoslavie
Rue de Commandant Rolland
MARSEILLE (8e) 94

Consulat de la RSF de Yougoslavie
Boulevard Gambetta
STRASBOURG 15

BELGIJA

Ambassade de la RSF Yougoslavie
Avenue Emile de mot 11
BRUXELLES 1050

NIZOZEMSKA

The Embassy of the SFR of Yugoslavia
Groot Hertoginnelaan 30
THE HAGUE

DANSKA

Ambassade de la RSF de Yougoslavie
Svanevaenget 36
KØBENHAVEN

ITALIJA

Ambasciata della RSF Jugoslavia
Via dei Monti Parioli 20
ROMA

Generalni konzulat SFR Jugoslavije
Strada del Friuli 54
TRST

Generalni konzulat SFR Jugoslavije
Via Matilde Serao 54
MILANO

NORVEŠKA

Embassy of the SFR of Yugoslavia
Drammensveien 105
OSLO

VELIKA BRITANIJA

Embassy of the SFR of Yugoslavia
25, Kensington Gore
LONDON, S. W. 7
Konzularni oddelek
19 Upper Phillimore Gardens
LONDON, W. 8

Slovenska založba v Italiji

«Založništvo tržaškega tiska» se s svojimi knjižnimi izdajami vedno bolj uveljavlja tudi na slovenskem knjižnem trgu. V zadnjem času so namreč izdali vrsto del, ki so upravičeno vzbudila pozornost zahtevnega slovenskega bralca in ljubitelja knjig. Posebej naj med temi deli omenim drobne knjižice, ki obravnavajo politične probleme Slovencev onstran italijanske meje (Londonski sporazum, Začetek slovenskega šolstva v tržaški okolici, Koliko nas je Slovencev v Italiji idr.), pomembna pa so tudi njihova literarna prizadevanja. Razen pri omenjeni tržaški založbi pa slovenski književniki, ki delujejo v Italiji, izdajo svoja dela neovirano pri katerikoli založniški hiši v Sloveniji.

NAŠ BOŽIČ — Skupina članov iz kulturnega društva Rečan iz Les — manjše vasi v Beneški Sloveniji je ob koncu leta 1970 napisala in uprizorila ljudsko igro »Naš božič«. Igrali so rekli »beneška pastoralka«, med pisca pa ni nikogar, ki bi kdajkoli hodil v slovensko šolo, zato je tudi igra napisana v narečju Nadiških dolin. V njej prevladuje tragični motiv izseljenstva, ki se pred očmi gledalca razpleta naravno in s pretresljivo verjetnostjo.

Osnovni motiv igre je svetopisemska zgodba, saj se začneja z Marijinim oznanjenjem in se konča z obiskom treh kraljev. Gre pravzaprav za prenos svetopisemske zgodbe na tla Beneške Slovenije, Marija in Jožef sta mlada beneška izseljenca. Beneška Marija je dekle, ki ji čudaški oče ni dovolil, da bi se poročila s svojim Jožefom (Bepica), ker je premalo zaslužil. Mlada sta se ločila: ona je odšla v Milan, kjer se je zaposlila kot služkinja, on pa je poiskal delo v Švici. Marijo je veliko mesto zmedlo, kot dobro in pošteno dekle je postala žrtev neodgovornega moškega, ki jo je nosečo zapustil. Obupana se Marija za »senjan« vrne domov, kjer jo najprej tolaži teta. Ko sreča Bepica, ki je ni pozabil, mu pove kako je z njo, fant pa sklene, da se bo kljub temu poročil z njo in sprejel tudi njenega otroka. V naglici se poročita, čaka pa ju neizprosna usoda beneških ljudi — emigracija. Tu se začne zgodba beneškega para, ki je povsem podobna zgodbi o Mariji in Jožefu v Betlehemu. Kot noseča ženska Marija ne more dobiti službe, prekrbeti pa si ne moreta niti stalnega stanovanja. Vmes posežejo še švicarske oblasti, ki ugotovijo, da zakonca nista pravilno prijavljena in zato morata v mesto. Tu se zamudita precej dolgo in morata prespati. Vendar zanju ni prenočišča nikjer. Zvonovi ju med iskanjem opozorijo, da je ravno božični večer. Tu se konča zgodba o beneških izseljencih, na njuno mesto pa stopita svetopisemska Marija in Jožef.

»Naš božič« je kljub svoji ljudskosti pravo umetniško delo, ki je dragoceno toliko bolj, ker je prvo tovrstno delo, ki je po vojni prišlo iz Beneške Slovenije v knjižni obliki. Lično knjižico lahko naročite pri ADIT, Ljubljana, Gradišče 10, lahko pa vam jo posredujemo tudi prek našega uredništva. Cena je 14 dinarjev.

TERSKO NAREČJE — Tersko narečje je skrajno severozahodno narečje v skupini beneškoslovenskih narečij. Drobno knjižico s prikazom jezikovnih posebnosti tega narečja je napisal tržaški profesor Pavle Merku; sestavek je že pred tem izšel v Primorskem dnevniku.

ČLOVEK IN CESTA — Tržaški zdravnik in profesor na naravoslovni fakulteti v Trstu, naš rojak dr. Rafko Dolhar je napisal poučno knjigo, ki je predvsem namenjena voznikom motornih vozil. Izhodišče knjige so avtorju preštevilna življenja, izgubljena v avtomobilskih nesrečah; kje so vzroki tega, kako se temu izogniti, ali je že čas za preplah? Tudi na ta vprašanja nam odgovarja v svoji knjigi dr. Rafko Dolhar.

Knjiga je razdeljena na petnajst poglavij in razumljivo je, da je avtor začel pisanje ravno z nesrečami in s človekom kot sestavnim delom današnjega prometa. Nazorno je v knjigi dokazano, da ravno

Turistični vodnik »Pomurje«, o katerem smo poročali pred nekaj meseci, je izšel tudi v slovenščini. Namenjen je predvsem turistom iz Avstrije in Nemčije, prav gotovo pa bo prišel prav tudi vašim prijateljem. Naročite ga lahko pri Pomurski turistični zvezi v Murski Soboti. Zgornja fotografija je vzeta iz knjige »Pomurje«, prikazuje pa prekmurske narodne noše.

človek s svojim nepravilnim ravnanjem povzroči štiri petine prometnih nesreč, zato bo pomembna odločitev, kdaj nekomu odvzeti krmilo in komu ga zaupati. Pisec knjige nas poučuje tudi o lastnostih, ki jih mora imeti dober voznik po biološki plati in o tem, kako psihotehnika ugotavlja človeške zmogljivosti. Vsekakor je koristno tudi kramljanje o prehrani in o alkoholu. Doktor Dolhar ne pridga, pošteno pa pove, kakšen je učinek prvega, drugega in tudi »zadnjega« kozarca. Seveda je očitno, da želi povedati, da je kar najbolje shajati brez pijače in da je najhujši ravno tisti pogum, ki ga daje kozarček.

V tej knjigi zvemo še veliko o vozniku, o kroničnih kršilcih cestnega zakonika in v neredki misli vsakdo izmed nas lahko odkrije tudi sebe.

Knjigo »Človek in cesta« je z duhovitimi risbami opremil Dolharjev poklicni tovariš dr. Robert Hlavaty.

Cena knjige je 36 din; lahko vam jo pošljemo, če jo naročite pri našem uredništvu, ali pa se sami obrnite na ADIT, Ljubljana, Gradišče 10, p. p. 171.

Kot kraj po planini visoki...

Človek je bil najprej lovec. Z uplenjeno divjadjo se je hranil, v njeno kožo se je oblačil. Priboljšek so mu bili gozdni sadeži, ki jih je nabiral. Nato je udomačil nekatere živali in postal živinorejec. Črede goveda in konj, trope koz in ovac je spravljal od paše do paše, jih varoval pred divjimi zvermi. Iz lovca je postal pastir. Lovec, pastir in kmet — to so trije najstarejši poklici. Na Slovenskem poznamo dvojno pastirstvo, dolinsko in planinsko. Pastirskega življenja se od nekdaj drži nadih nečesa prijetnega, mirnega,

Ljudski običaji

lepega. V resnici ni bilo vselej tako. Zlasti v prejšnjih časih je bila hribovska paša nevarna zavoljo volkov in medvedov, danes pa tudi lahko kakšno živinče zdrsnje v prepad in se ubije. Dolinska paša teh nevarnosti ni poznala in ji tudi danes ne grozi nič posebno hudega. Zato pa v dolini dandanes pasejo večinoma otroci.

V dolinskih krajih se »paša odpre« navadno na Jurjevo, 24. aprila. Takrat je na Slovenskem »kmečki« začetek pomladi. Živina, ki je dolge mesece preždelala v temačnih hlevih, željno pohiti na ozeleneli travnik in tudi razigrano pobeljša. Pastirji in pastirčice morajo samo paziti, da ne zaide »v škodo«, posebno v mlado žito, ki veselo in bujno hiti rasti. Pozneje, ko so njive obdelane in kukajo izza grud prve klice drugih posevkov, je potrebna večja skrb, če ni posebnih pašnikov ali občinske gmajne. Posihmal ne pasejo več »po vsem«. Marsikje mora živina ostati kar doma.

V planinskih krajih je red drugačen. Ponekod pasejo najprej po dolinskih in predplaninskih pašnikih, potem po nižjih planinah in predplaninah in šele konec junija, navadno o sv. Petru in Pavlu, 29. junija, se preselijo v pravo planino. Selitev v planino (»básenga«) je kar praznik, ki pa zahteva mnogo priprav. Na dolgo pot je treba odnesti vso potrebno posodo, posteljnino, zalogo živeža. V planini čaka stan, preprosta koča z odprtim ognjiščem in bakrenim kotlom na verigi izpod stropa. Pogradi nadomeščajo postelje. V takšni »mlečni« planini molžejo, médejo maslo in sirijo. Jalovo živino pa našeno dandanes kar brez pastirja v planino, kjer ostane do jeseni. »Mlečnih« planin je že bolj malo.

Pastirstvo, ki je bilo svojčas ena izmed glavnih gospodarskih vej, je danes močno nazadovalo. Imelo je svoje pomembne šege, ostanke starih obredij. Pastirji so jih sporočali drug drugemu, starejši mlajšim. Danes se vse opušča in pozablja.

Iz še ohranjenih šeg sklepamo, da so obhajali pastirja na začetku in na koncu pašne dobe posebna slavja, v katerih so od božanstva ali od drugih nadnaravnih sil prosili blagoslova živini, sreče med pašo in dosti razploda, na koncu paše pa so se zahvalili za prejete dobrote.

Ali so obhajali ta slavja na določen dan v letu, ne vemo. Vidimo samo, da so se — kakor marsikatero drugo pogonsko slavje — razcepila in se »obesila« na nove krščanske praznike pomladanskega časa: na Jurjevo, na Kristusov vnebohoda in na binkošti.

Sestavni del vsakega poganskega slavja je bil kres. »Jurjevski« kres je bil znan do nedavnega:

*Sveti Juri
na trati kuri...*

Še več. Na Štajerskem so pastirji nagrmadili kres, poleg pa postavili drog s prečnico v obliki križa in nanjo obesili goveje rogove! Po tem

poganskim »znamenjem« in ob gorečem kresu so na to »svinjko bili«. Igra je znana skoraj po vsem Slovenskem. Pastirji so si v tleh zarisali »gredice« in jih »posejali«. Eden med njimi je bil »prasec« ali »neresec«, ki je skušal pastirjem »posevke« pokončati. Partirji ga niso puščali blizu in so ga nazadnje spodili v šumo. Močno se zdi, da ima ta igra obredno jedro in da je »prasec« svojčas poosebljal škodljive sile, ki jih je bilo treba pregnati. Podobnemu namenu je rabilo tudi pokanje z biči. Odveč je opozoriti, da sv. Jurij s takšnimi obredji ni v nobeni zvezi! Nekaj podobnega je praznik vnebohoda, ki zlasti

v Beli krajini velja kot »pastirski praznik«. Spomin Kristusovega vnebohoda pač v ničemer ne spominja na pastirstvo! Kaže pa, da je kot praznik v pomladanskem času potegnil nase velik del pomladanskih pastirskih obredij. Belokrajinski pastirji so se že tedne poprej veselili »križev«, kakor v Beli krajini imenujejo praznik Kristusovega vnebohoda. Pravočasno so navlekli drv in dračja in na določenem kraju zložili grmado (»slog«). Vsaka gospodinja je tudi poskrbela za svojega pastirčka in pripravila zanj jajc, slanine in masti, hlebec boljšega kruha, ponev, vilice, krožnik. To vse si je pastir zvečer zložil

Planinska idila. Foto: Vlastja

v torbo, ki si jo je položil zraven ležišča. Ko je namreč zazvonilo dan, je moral brž vstati, odvezati živino («blágo»), vreči torbo čez ramo in hajd na pašo. Kdor se je prikazal zadnji, so se mu namreč strašansko posmehovali in tega se je vsak bal. Poleg kresišča so nato zasadili v zemljo visoko, tanko brezo, ki so jo prej vso oklestili in pustili na njej samo »špunclje«, ostanke vejic.

Ko so bili vsi zbrani, so prižgali kres in si začeli pripravljati zajtrk. Vsako jajce, ki si ga je pastir prinesel s seboj, je na obeh konceh prevrtal, vsebino pa izpihal v ponev, kjer je že cvrčala zabela. Pripravili so si izdatnega cvrtja in se krepko podprli. Potem pa so jajčne lupine nasadili na »špunclje« na brezi. Gostija se je nadaljevala še popoldne, ko je vsak prinesel s seboj še svinjsko kračo («okrak») in bokal («mazáno») vina. Vrh breze so zdaj okrasili s svojimi pisanimi torbami. Popoldanska gostija je bila že zavoljo vina še živahnjša od dopoldanske in je trajala do mraka, ko je bilo treba živino odgnati domov.

Isto, le v manjšem obsegu, se je v Beli krajini ponovilo tudi o binkoštih. Pastirji so tedaj živino opletli z zelenjem.

Značilen je, npr. na Koroškem, v Ziljski dolini, binkoštni tek pastirjev. O binkoštih si postavijo pastirji tudi na Koroškem posebno drevo, »mlaj«, nekaj metrov visoko smreko, ki so jo do neke višine oklestili in olupili, nato pa lepo ovenčali. V Ziljski dolini je bil ta mlaj cilj pri binkoštnem teku. Kdor je pritekel prvi do mlaja, je bil »binkoštni kralj«. Sicer so pa na Koroškem in Štajerskem pastirji tekmovali, kateri bo prignal prvi na pašo. Tudi tod so zadnjega neusmiljeno zasmehovali.

Od sv. Mihaela (29. septembra) dalje je dovoljena dolinska paša »po vsem«. Pastirjem ni več treba paziti na meje. O sv. Martinu (11. novembra) pa se paša konča, »zapre«. S planin priženo črede in trope navadno okoli malega šmarca (8. septembra). Vrnitev v dolino je vse slovesnejša kakor je bil odhod v planino. Najstarejši kravi, »vodnici«, opletejo rogove s pisanim jesenskim cvetjem, okoli vratu pa ji obešijo posebni težki zvonec.

Starodavna obredja ob koncu paše so se bila pri nas oklenila Martinovega. Gorenjski pastirji so si skuhalo za slovo na paši »Martinovo kašo«. O kaši je znano, da je prastara slovanska obredna jed. Gostijo, podobno belokrajinski o vnebohodu ali na binkošti, so si privoščili pastirji po drugih slovenskih pokrajinah na Martinovo (na Koroškem — »na šmarčico«), jedli so cvrtje in pili mošt, ukali in prepevali do mraka. Poseben obred nam je sporočen iz srede prejšnjega stoletja v Poljanski dolini. Na večer pred sv. Martinom so pastirji vse doline na gričku naložili grmado in se o mraku vsak z borovo smolenico v roki v krogu zbrali okoli grmade. Vsi so bili resni, nobeden ni črnil. Grmada je zagorela. Molče so čakali, da se je oglasil večerni zvon. Tedaj je vsak vtaknil svojo smolenico v ogenj in si jo prižgal. Z gorečimi smolenicami v rokah so nato resno in molče stopali počasi okoli kresa, ki je gnil plamene visoko pod večerno nebo. Ko je zvon v zvoniku utihnil, je vrgel vsak pastir ostanek svoje smolenice v kres, nakar so se molče razšli vsak na svojo stran. Gotovo pretresljiv obred, ki sega v davna tisočletja in mu danes ne vemo več razlage.

To obredje je danes pozabljeno. Pač pa ljudje še pomnijo, da so si pastirji na Štajerskem, Koroškem in Gorenjskem za nedeljo, najbližjo godu sv. Martina, naročili zahvalno mašo, h kateri so prinašali darove cerkvi — ovco, kopuna, tudi denar, »vbogajme, da bi svetnik prihodnje leto živino obvaroval bolezní.«

Danes je vse to minilo. Marsikateri izmed nas pa si dostikrat zaželi vsaj nekaj dni pastirskega miru nekje daleč, daleč stran od gneče vsakdanjega življenja...

Dr. Niko Kuret

Pogovor na letališču

Medeni spomini

Ko so zastopniki izseljenske matice in Slaki prileteli iz Avstralije, sem med njimi že na beograjskem letališču opazil veselo, brhko in prijazno dekle, za katero nisem takoj vedel, ali spada k »odpravi« ali k Slakom. Vsi so govorili o — »naši Marički«.

Ta »naša Marička« pa ni bila ne član »odprave« in ne član ansambla Slakov, temveč bodoča študentka na ljubljanski ekonomski fakulteti, nova štipendistka Slovenske izseljenske matice.

Ko smo sedli v letališko restavracijo, smo se pogovarjali o tem in onem, kajti vsi so imeli veliko vtisov in veliko doživetij in vse je bilo treba povedati. Vsi so veliko pripovedovali in časa je bilo dovolj, kajti na ljubljansko letalo smo morali čakati ves popoldan, tako da je prišla na vrsto tudi Marička Ritlop iz Sydneya.

● Kje ste se rodili? V Avstraliji ali v Sloveniji?

»Tukaj v domovini,« je dejala in me takoj presenetila, ne le s tekočo, temveč s prav lepo slovenščino. »Moj rojstni kraj je Srednja Bistrica ob Muri. Onkraj Mure! Tam, kjer so tisti 'Bobri', brala sem o njih.«

● Koliko let je minilo, odkar ste odšli na tuje?

»Po petnajstih letih se vračam. Ko sem imela komaj tri leta, sem odšla s starši najprej v Avstrijo, potem pa čez čas od tam v Avstralijo. Sedaj je to moja nova domovina. Imam dve: Slovenijo in njo.«

● Kaj dela oče v Avstraliji?

»Zida. Sedaj nam je že skoraj kar dobro. V začetku, ko sva bili s sestro še majhni, imam pa tudi brata, ki je rojen v Avstraliji, nam je bilo hudo. Oče in mati sta veliko, veliko delala, da smo se izkopal iz težav in kolikor toliko postavili na lastne noge. Bilo je veliko odrekanja.«

● Se vam zdi bolje, da ste odšli takrat s starši in da niste ostali doma pri tetah ali babicah?

»Seveda! Pomislite, kako žalostni so otroci, pa naj bodo babice ali tete še tako dobre in skrbne, če niso s svojimi lastnimi starši.«

● Lepo govorite slovensko, celo ne v prekmurskem narečju...

»Doma v družini vedno govorimo po slovensko, pa tudi učimo se in prebiramo kar dobimo, poslušamo pesmi in pazimo, da je naša izgovorjava čim boljša.«

Marička Ritlop, Prekmurka iz Sydneya bo študirala v Ljubljani. Foto: Drago Kralj

● Prišli ste veliko pred pričetkom predavanja...

»Seveda. Da bi se pripravila, malo privadila in premagala jezikovne težave. Kar bala sem se, sedaj pa vsi pravijo, da kar dobro znam. Saj vem, da ni tako dobro, kakor pravijo, a pogum mi je le dalo.«

● Se vam mudi v Bistrico ob Muri?

»Seveda, pa še kako. Tako se veselim, da sem kar nestrpna. Tam me čaka teta in stara mati in veliko ljudi, kateri se me gotovo spominjajo, a se jih jaz ne, ker sem bila premajhna.«

● Pa se vendar spomnite kake malenkosti iz tistih skoraj davnih otroških let, predno ste odšli na tuje?

»Veste, da se res spomnim, ampak samo ene same stvari. Malo pred tem, ko smo se odpeljali zdoma, se je oče vrnil od vojakov in mi prinesel medenjakov. Teh medenjakov se spomnim.«

Drago Kralj

Prijetna družabna srečanja, slovenske pesmi in TV

Francija

Naše Slovensko delavsko društvo v Aumetzu je imelo 23. januarja svoj redni letni občni zbor. Iz poročila o delu društva v preteklem letu naj navedem: V marcu lani smo se kakor prejšnja leta prav prijetno zabavali na pustni veselici. Imeli smo tudi zanimiv obisk. Prišla je televizijska ekipa iz Pariza, ki je snemala pokrajinske programe pod temo »La Lorraine au Carrefour du Monde«. Posneli so tudi nas Slovence v Aumetzu. Program so prikazovali po televiziji v juniju. Med udeleženci so bile tudi druge izseljenske skupine, kakor na primer italijanske, ukrajinske itd. Naš slovenski prizor, ki so ga posneli, je bil kar priku-pen. Za uvod je nastopil otroški pevski

Posnetek z družabnega večera, miklavževanja, v Aumetzu.

zbor, ki je zapel nekaj pesmi. Sledil je razgovor, v katerem smo kratko spregovorili o nastanku in delu našega društva. Zatem smo pa vsi posedli krog velike mize, na kateri je prijazno vabila narezana slovenska potica.

Dne 16. maja smo imeli skupinski obisk jugoslovanske razstave v Parizu. Kar dva avtobusa članov in njihovih družin nas je bilo na tem zanimivem izletu.

V juniju smo imeli na prostem prijateljsko srečanje s Slovenci iz Freyminga. Dva polna avtobusa dragih naših Frey-mingčanov se je pripeljalo. Veselo nas je presenetil nastop njihovega izkušenega pevskega zbora. Njim pa se je kar dobro predstavil naš otroški zbor, kakor tudi moški zbor, ki je zapel nekaj pesmi.

V poletnih mesecih je trideset naših članov letovalo v Savudriji in Volpariji. Bilo je prijetno letovanje. Jesensko sezono je društvo začelo 13. septembra. Predvajali so nekaj zanimivih jugoslovanskih filmov.

Veselo smo se zabavali tudi na vinski trgatvi, katero je društvo priredilo v oktobru. Povabili smo orkester Eric Bernard iz Creuzwalda, ki nas je presentil s slovenskimi skladbami.

Dne 6. novembra pa smo veselo zablesali ob zvokih poskočnih slovenskih viž ansambla Zadovoljni Kranjci, ki smo jih z veseljem pozdravili v svoji sredi. Ob tej priložnosti smo tudi spoznali novega predsednika Slovenske izseljenske matice ter se pozdravili še z nekaterimi iz njegovega spremstva. Pred prireditvijo smo se sestali s predstavniki Matice. Navzoč je bil tudi generalni konzul g. Lah. Pogovorili smo se o našem društvenem delu in tudi o težavah, predvsem s kulturnega področja.

Praznik jugoslovanskih narodov 29. november smo slavili 21. novembra s prijatelji v Freymingu. Tja smo se pripeljali z avtobusom. Vreme je bilo zelo megleno, a naš izkušeni šofer Jamnik, ki je tudi blagajnik društva, nas je varno pripeljal na cilj. Frey-mingčani so nas lepo sprejeli. Na skupni proslavi slovenskih društev je nastopil tudi naš otroški in moški pevski zbor.

Dne 12. decembra smo miklavževali. Na pogrnenih mizah je spet vabila naša slovenska potica in zraven dobra kapljica. Otroci članov pa so bili obdarovani s slaščicami. Tudi pesmi ni manjkalo. Sledilo je zanimivo tekmovanje otrok pevcev. Bil je prijeten večer za kar gre dobršen del zahvale tudi našim ženam.

Občni zbor je v novi odbor za letos izvolil: Martina Goriška za predsednika, Ernesta Pecovca za podpredsednika, Antona Pišlarja za tajnika, Jožeta Peternela za njegovega pomočnika, Franca Jakiča za blagajnika, Gabrijela Jamnika in Antona Goloba pa za njegovega pomočnika. Lani, 18. aprila, smo izgubili eno najstarejših članic društva, gospo Tolmajnerjevo, zavedno slovensko ženo in skrbno mater svoji družini, ki se je bomo topla spominjali.

Jože Peternel, Aumetz

Izgubili smo dragega prijatelja

V Martigues v južni Franciji je bil izkopen nov slovenski grob. Vanj je 15. marca legel naš prijatelj **Andrej Grapulin**. Vrsto let sta bila s soprogo Vilmo naročnika naših publikacij — Rodne gru-

Otroški pevski zbor v Aumetzu v Franciji, ki ga vodi Marija Petkovšek

de in Slovenskega izseljenskega koledarja. Vrsto let je zavedni rojak Andrej bil tudi prizadevni zastopnik za naše publikacije v kraju, kjer je živel. Veseli smo bili osebnega srečanja z njim pred nekaj leti. Takrat smo se поблиže spoznali in zvedeli, da je doma s sončne Primorske in si srčno želi vrnitve v domače kraje, kjer bi po dolgih desetletjih trdega dela v mnogih tujih deželah preživel svoj življenjski večer. Z zavzetostjo in ponosom nam je tudi pripovedoval o Društvu francosko-jugoslovanskega prijateljstva v Martigues, pri katerem je sodeloval vse od ustanovitve. Huda bolezen, za katero je bolehal že nekaj let, pa mu je zdaj prekrizala načrte, da bi se vrnil v domovino. Zavednega rojaka in našega dragega prijatelja bomo ohranili v častnem spominu!

ZDA

Priznanja in spomini

V drobnih vesteh te naše rubrike se pogosto na kratko ustavimo pri priznanjih, katerih so deležni naši rojaki po svetu. Vemo, da so to le skromne drobtinice od vsega, kar bi se dalo o tem povedati. Danes se — spet le bežno — ustavimo ob dveh.

V severnem predelu collinwoodske slovenske naselbine v Clevelandu deluje že šestinšestdeset let društvo, ki spada pod okrilje Slovenske narodne podporne jednote pod št. 53 in nosi borbeno ime »V boju«. Takrat pred desetletji, ko je tam nastajala ta velika slovenska naselbina, je to društvo botrovalo njenemu nastanku. Tudi danes, ko so očete za-

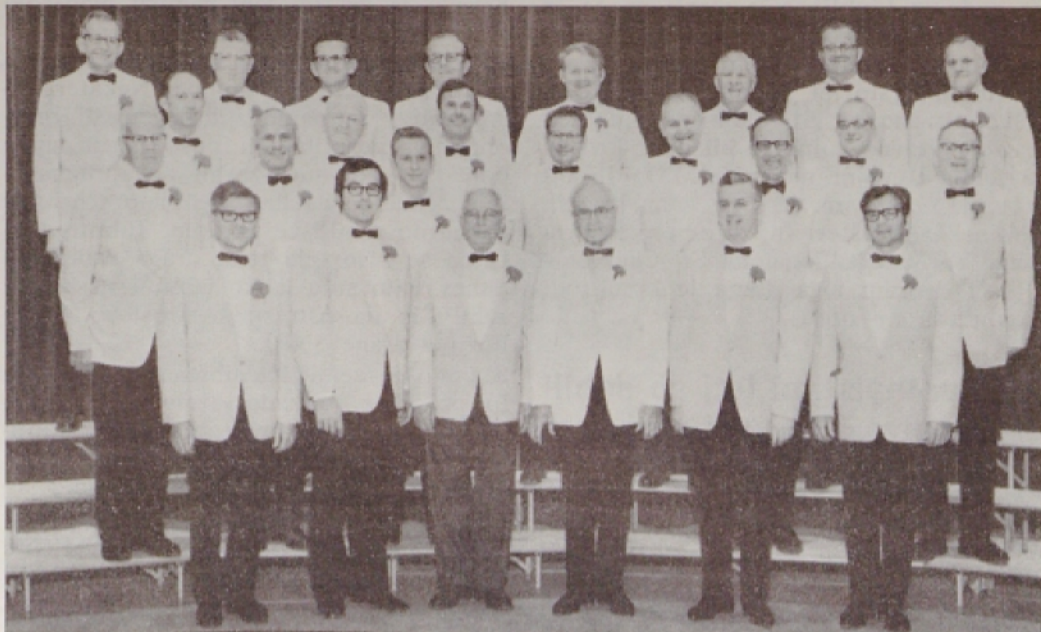
menjali sinovi in vnuki, je društvo še prav krepko, saj ima blizu šeststo članov, kakor smo prebrali v Prosveti.

Letos devetindvajsetega aprila bo imelo društvo »V boj« lepo in tudi pomembno slavje (to pišemo konec marca!). Na njem bodo počastili dva svoja zelo zaslužna društvnika: pokojnega Josepha Durna, ki je bil dvaindvajset let, vse do svoje smrti, februarja 1959, tajnik društva in njegovo soprogo Mary, ki je takoj po njegovi smrti prevzela tajništvo in ga vzorno vodila do danes, poleg nešteti drugih društvenih dolžnosti in obveznosti. Večkrat je bila tudi delegatka na konvencijah in predstavnica pri clevelandski federaciji društev SNPJ, med drugim tudi zelo aktivno dela pri ženskem odseku počitniške farme SNPJ, pri krožku št. 1 Progresivnih Slovenk itd.

Slavje društva »V boj« v počastitev obeh društvenikov bo zelo slovesno, saj bo prirejeno v dvorani Slovenskega delavskega doma na Waterloo cesti. Med udeleženci bodo predstavniki številnih naših društev, nastopilo bo več govornikov. V bogatem kulturnem programu bodo nastopili slovenski pevski zbori in solisti. Tudi mi v starem kraju, ki smo vedeli za to edinstveno slavje, smo bili v mislih prisotni, ganjeni in tudi ponosni!

Kdaj so se naše žene v Ameriki začele uveljavljati v javnem in društvenem življenju? Nekje sem prebrala, da je SNPJ leta 1908 na izredni konvenciji, ki je bila v Chicagu, priznala enakopravnost glede društvenega udejstvovanja tudi ženam, da smejo v okviru organizacije ustanavljati svoja ženska društva. Danes imajo naše žene v Ameriki dve svoji veliki organizaciji s številnimi podružnicami po številnih krajih ameriških držav. Dolgo bi lahko pripovedovali o tem, kaj vse so naše žene v ZDA v teh letih naredile in dosegle.

Danes pa naj navedem še en drobec, še eno zanimivost. Marie Prislantova, častna predsednica Slovenske ženske zveze pripoveduje v januarški številki društvenega glasila Zarje v svoji stalni rubriki o posušeni vrtnici, ki jo še danes hrani med listi knjige v spomin na pomemben dogodek iz svojega življenja. Na konvenciji Kranjsko slovenske katoliške jedno-

Moški pevski zbor »SLOVAN« iz Euclida, Ohio ob 35-letnici

te, ki je bila leta 1923 v Clevelandu, so ženske smele prvič zastopati svoja društva na konvenciji. Bilo jih je 39. Na predlog glavnega tajnika J. Zalarja je bilo izglasovano še eno podpredsedniško mesto, za katerega je prejela Marie Prislantova največ glasov. Ob tej izvolitvi ji je prvi glavni podpredsednik Matt Jerman poklonil rdečo vrtnico, ki jo še danes hrani v spomin.

Da, spomini — v njih so vtakani delo in uspehi preteklih let. Kar prehitro včasih gremo mimo njih, ker je pač čas danes tak, da se nam vsem tako zelo muči. A je le prav, da se včasih vsaj malo ustavimo, ali ne?

Ina Slokan

Slovan prepeva že petintrideset let

Moški pevski zbor Slovan v Euclidu Ohio je slavil lani, 5. decembra, 35-letnico obstoja. Lepa in pomembna doba je to. Od ustanoviteljev sta zdaj pri zboru aktivna le še dva člana, Frank Rupert in Frank Maurich. Starejše pevce so zamenjali mlajši, tako Slovan zmagovito poje naše pesmi že polnih petintrideset let. Jubilejni koncert je bil v dvorani Slovenskega društvenega doma na Recher ave, katero je občinstvo napolnilo, ka-

kor pravijo, zares do zadnjega kotička. Pod spretnim vodstvom dolgoletnega pevodnje tega zbora Franka Vauterja se je razvil bogat program izbranih narodnih in klasičnih pesmi. Poleg Slovanovih pevcev so na koncertu sodelovale tudi naše znane pevke. Posebej topel aplavz poslušalcev je sprožil njihov nastop v oktetu.

Koncertu je sledila družabna prireditve s plesom, kjer je igral orkester Richie Vadnala. Bil je prelep večer, ki bo vsem dolgo ostal v spominu. Pevski zbor Slovan je s svojim jubilejnim koncertom dokazal, da je še pri polni moči. Starejše pevce smo nadomestili z mlajšimi v Ameriki rojenimi. Vsi imajo dobre, lepe glasove in kar še več pomeni, navdušeni so za slovensko petje. Da, Slovan bo še prepeval vrsto let!

Joseph Durjava, Euclid

Mladi so zapeli našim ostarelim rojakom

Naš naročnik Alfred W. Žitnik iz Parma Heights, Ohio nam je poslal ljubko sliko z obiska Mladinskega krožka društva št. 77 SNPJ iz Clevelanda, ki je ob novoletnih praznikih obiskal oskrbovance Slovenskega doma ostarelih v Clevelandu. Mali pevci so zapeli našim starčkom slovenske pesmi in jih s tem zelo razveselili. Mladinski zbor v tem krožku vodi gospa Marija Pivik. V tem zborčku prepeva tudi Žitnikova mala hčerkica Kathleen, ki ima sicer šele tri in pol leta, je pa dobra in pogumna pevka.

Slovenski odvetnik J. V. Drobnič umrl

Februarja je v Clevelandu umrl znani slovenski odvetnik James V. Drobnič, star komaj petdeset let. Pokojni je bil

Otroški pevski zbor krožka št. 77 SNPJ je pred kratkim zapel tudi v Slovenskem domu za ostarele na Neff Road v Euclidu.

Posnetek z novoletne prireditve, ki jo je pripravilo Slovensko društvo v Calgaryju, Kanada.

po rodu iz Ljubljane, s starši pa se je priselil v ZDA, ko je imel tri leta. Pravne študije je končal na University of Cincinnati. Vrsto let je imel svojo odvetniško pisarno na St. Clair aveniji. Med drugo svetovno vojno je bil pilot lovskega letala v vojni mornarici ZDA in bil večkrat odlikovan. Bil je član raznih slovenskih društev in direktor Slovenskega narodnega doma na St. Clair aveniji. V dvorani tega doma je ležal tudi na mrtvaškem odru.

Pred petnajstimi leti so dobili Slovenci v ZDA svoj prvi dom počitka

Tukaj imamo dve dvorani, kjer se shajajo Slovenci. Ena je last Kranjsko slovenske katoliške jednote, druga pa je dveh društev Slovenske narodne podporne jednote, in sicer društva št. 569, ki posluje v slovenskem jeziku, in št. 123, ki posluje v angleščini.

Tistih, ki govorimo in razumemo slovensko, je vse manj. Saj je razumljivo, da naši ljudje, ki so bili rojeni v Ameriki, ne znajo več ali znajo le slabo jezik svojih staršev. Tako gre naša starejša generacija k zatonu. V Fontani je tudi znano slovensko zavetišče za ostarele, ki se imenuje po angleško »Slovene Rest Home«. Pod tem imenom je bilo inkorporirano ob ustanovitvi. Stanovalci so stari Slovenci, a uslužbenci in upravitelji so Amerikanci, ki ne znajo s stanovalci govoriti drugače kakor po angleško. Tako ni v domu več tiste slovenske domačnosti, čeprav je za oskrbovance lepo poskrbljeno.

Zgodovina »Slovene Rest Home« se je začela pred petnajstimi leti, z zborovanjem, na katerem smo se zbrali 31. marca 1957 v dvorani SNPJ. Tu bomo letos proslavljali tudi petnajsto obletnico uspešnega delovanja tega doma.

Tisti, ki so bili takrat na tem ustanovnem sestanku, so se zelo navdušili za ustanovitev doma, ki bo nudil toplo zavetje starim osamljenim Slovencem.

Prvi odbor Slovenskega doma za ostarele v Fontani. Sedijo: Elizabeth Fortuna, Peter Benedict, Ludvik Sanabor, Frank Alesh; stojijo: Mary Ercek, Mike Ludvik, Mary Matjažič, Martin Judnič in Minka Alesh.

Seveda je pri tej lepi zamisli manjkalo glavnega: denarja. Brez denarja se pa ne da ničesar zgraditi. A naši rojaki so zavzeto priskočili na pomoč. Nekateri so darovali v ta namen, drugi nudili brezobrestna posojila, ali posojila na male obresti. Tako smo zbrali nekaj denarja in zdaj nas je čakala druga naloga: izbrati primerno zemljišče za dom. Takrat zemljišča še niso bila tako draga, kakor so danes, zato smo lahko izbirali in izbrali zemljišče na ustreznem prostoru, ki je blizu dvorane SNPJ.

Skupno je zemljišče obsegalo štiri akre in pol, kar je zadostovalo za začetek. Dovolj je ostalo prostora tudi za dozidave, tudi cena ni bila pretirana. Ta se je od takrat zdaj dvakrat povečala.

Seveda smo imeli veliko dela s pripravami: dogovori z oblastmi za dovoljenje gradnje, izdelava ustreznih gradbenih načrtov, itd. itd. Z dobro voljo in korajžjo pa smo vse izpeljali. Denar za ta naš prvi slovenski dom za ostarele pa je tudi pritekal od dobrosrčnih zavednih rojakov širom Amerike.

Pri vseh teh delih je požrtvovalno sodelovala skupinica ljudi, ki so bili pripravljeni veliko narediti zastonj, ki niso računali ne na dobiček in ne na to, da bodo zato njihova imena z velikimi črkami zapisana v zgodovini. Veliko pisanja je bilo potrebnega, veliko kljuk je bilo potrebno pritisniti in prositi. Za vse to so bile potrebne tudi vožnje z avtom, ker so bile poti dolge in treba si je bilo pritrigati včasih kar dosti časa. Vse se je lepo izpeljalo, zdaj bi bilo najbrž to veliko težje. Saj dandanes nihče več noče ene stopinje zastonj narediti, posebej še ne tisti, ki so bili takrat najbolj nasprotni človekoljubni zamisli za ustanovitev doma.

Kljub težavam je vse sijajno uspelo. Dobri ljudje so brezplačno pomagali v zavesti, da gre za zelo potrebno in koristno ustanovo. Prvi odborniki, ki so se takrat veliko namučili, in si prizadevali za začetek prvega slovenskega zavetišča za ostarele, so danes že pod zemljo. To so bili: Peter Benedict, John Ercek, Emilie Simoncich, Ludvik Sanabor, Martin Judnič, Mike Ludvik in Lawrence Starman. Med njimi je bil najzaslužnejši Peter Benedict. Križem Amerike je nabiral prispevke za dom. Ker sam ni vozil avtomobila, so ga po naselbinah prevažali dobri rojaki in mu tako pripomogli, da je lahko obiskoval prijatelje in uspešno delal za to splošno koristno stvar.

Največ pa je za dom prispevala Slovenska narodna podpora jednota. Brez njene pomoči bi bilo zelo težko zgraditi takšen lep dom za naše upokojene Slovence. Za začetek nam je SNPJ za male obresti dala posojilo 55 tisoč dolarjev, dva tisočaka so pa navrgli kot darilo. V ta namen so vsi glavni odborniki SNPJ prispevali velike vsote in nam tudi danes še vedno nudijo pomoč v potrebi.

Danes je dom ostarelih v Fontani z vsem posestvom vreden več kakor eno tretjino milijona dolarjev. Domu so veliko pomagali seveda tudi stanovalci, ki so ob smrti zapustili zavetišču svoje prihranke. Tudi njihova imena bodo ostala poleg imen umrlih odbornikov v častnem in hvaležnem spominu vseh, ki danes s ponosom praznujemo petnajsto obletnico Slovenskega doma za ostarele v Fontani. Jaz sem bila v tem domu enajst let tajnica.

Elizabet Fortuna, Fontana

Kanada

Slovensko društvo v Vancouvru

Naše Slovensko društvo se trudi na vse načine, da bi zadovoljilo mlade in stare. V zimski sezoni mesečno prirejamo po eno plesno zabavo. Poleti pa imamo najmanj dva piknika. Tako se velikokrat skupaj zbiramo, skupaj zabavamo in istočasno vzdržujemo naše slovenske običaje pa tudi naš lepi slovenski jezik. Od vseh zabav, ki jih prirejamo, vselej najbolj uspeta dve: to sta vinska trgatve in maškara. K vinski trgatvi vselej pripravimo tudi kulturni program, ki zajema folklorne plesne, kratke skeče in podobno. Gledalce vedno najbolj navduši

Folklorna skupina Slovenskega društva Vancouver v Kanadi

folklorna skupina v narodnih nošah, ki smo si jih sami naredili. Nadalje prireja društvo tudi božično in velikonočno zabavo za naš mali naraščaj. Na teh zabavah večidel nastopajo sami najmlajši s kratkimi igrkami, s plesi in drugim. Lepo jih je gledati. Vsi gledalci, posebej še starši, so zelo ponosni nanje. Ne samo zato, ker dobro nastopajo, ampak zaradi tega, ker je naš mladi rod tisti, ki bo na tujem dalje ohranjal naše slovenske tradicije in naš jezik.

Lani smo tukaj ustanovili tudi slovenski nagometni klub, katerega sestavljajo sami mladi nogometaši pionirji. Nogometni klub je bil ustanovljen na pobudo treh mladih Slovencev, članov našega odbora. Nogometaši, člani kluba nosijo na svojih dresih napis Triglav. Menim, da si boljšega imena niso mogli izbrati.

Daniel Daničič, Vancouver

»Mike Murphy« po sedemdesetih letih v rojstnem kraju

Prijateljica Ivanka Sifrerjeva in njena hčerka, odvetnica Vida, sta nam sporočili, da pride na obisk v Slovenijo eden izmed najstarejših clevelandskih Slovencev Bartholomew Jernej Hribar.

Na brniški ploščadi smo med okrog 180 potniki iskali 91-letnega rojaka Hribarja. Začudo! Menila sem, da devetdesetletnika res ne bo težko odkriti med potniki. A nihče od mimoidočih ni kazal toliko let. Šele na mnoga vprašanja so nam potniki pokazali postavnega moža v spremstvu ženske in moškega srednjih let. Bila je njegova hčerka Dorothy z možem Billom Hornsbyjem. Ni mogel skriti začudenja, da ga pozdravljamo že pri izstopu iz letala, da smo zvedeli za njegov prihod in mu prinesli velik šopek nageljnov. Vidno ganjen se je zahvaljeval, ganjena je bila tudi hčerka Dorothy, da smo njenemu očetu izkazali pozornost.

Prijateljica Ivanka je pisala, da je rojak Hribar pred odhodom trdil, da bo prav gotovo spoznal vsako stezico v rodnih Cerkošah v Tuhinjski dolini, ki jih je prehodil v mladosti. Ko smo rojaka Hribarja po nekaj dneh obiskali, nam je povedal, da se je vse spremenilo, mnogo stvari pa mu je ostalo znanih. Takrat, okoli leta 1902, ko je on odhajal v Ameriko, so bile gore veliko nižje, je trdil.

Ko beseduje z njim, imaš vtis, da govoriš komaj s šestdesetletnikom. Neverjeten spomin ima za dogodke in tudi za letnice. Da pa je na letališču Brnik spoznal v enem izmed harmonikarjev svojega nekdanjega sodelavca v clevelandski tovarni, presega že skoraj meje možnega. Dolgo je strmel v obraz, nam je pripovedoval, zdel se mu je čudno znan. Ko se je prepričal, da se ne moti, je pristopil k harmonikarju, ki je pravkar končal svojo vižo in ga vprašal: »Are you Fredy?« »Yes,« je bil odgovor in takoj za tem: »Are you Mike?« In tako sta se srečala, prav gotovo po 40 letih. Nekaj časa sta delala skupaj v tovarni, kjer ga je rojak Hribar privajal k delu. Snidenje je bilo nepričakovano in toliko bolj veselo. »Kako, da vas je ta vaš ameriški znanec nagovoril z Mikom?« sem ga vprašala, ker vem, da mu je ime Jernej oziroma Bartholomew. »Če bi vam pa začel pripovedovati te strani svojega življenja, ne bi bil gotov do noči,« je zadostil moji radovednosti. »V Ameriki so me poznali pod imenom Mike, Mike Murphy. S tem imenom sem namreč v Ameriki nastopil kot boksar. Boks me je privlačeval že doma v Tuhinjski dolini. In potem, ko sem prišel v Ameriko, sem se boksa resno oprijel in tudi javno nastopal, največ v državi Ohio ter s tem tudi nekaj zaslužil. Boks je bil tedaj v Ameriki prepovedan in si moral imeti za nastope dovoljenje. Od 1905 do 1911 je Jernej boksal v Ameriki, potem je moral prenehati, ker se je oženil. No, rešnici na ljubo, na skrivaj je še vedno kdaj nastopil, da le žena ni vedela.

Jernej Hribar s hčerko in zetom na letališču Brnik

»Kdaj ste se pa oženili?« ga sprašujem. »No, tudi to je nekako povezano z mojim boksarskim udejstvovanjem. Frank Turk, sin prvega clevelandskega Slovence, je okrog leta 1909 ustanovil društvo »Foresters«, v katerem je bilo kakih sto Slovencev. Povabili so me, da bi nastopil z boksom. Spominjam se, da so bili navdušeni. Takrat med Slovenci društveno življenje še ni bilo tako razvito. Bilo mi je 26 let. Še danes mi je živo pred očmi še ne osemnajstletno dekle, ki je pristopilo k meni in mi ponudilo sendviče in pijačo. Žal, sem ji moral odkloniti, ker sem imel naslednji dan pred seboj boksarski nastop v Columbusu, Ohio. Povedala mi je, da ji je ime Alice in je hčerka Jožefa Turka, ki velja danes za prvega slovenskega naseljenca v Ameriki. (Sin Frank je leta 1955 v brošuri opisal očetovo življenje in delo.) Ko sem se vrnil iz Columbusa, sem se spet oglašil pri Alice, ki je delala v neki židovski prodajalni, nato pa v bratovi trgovini z žensko konfekcijo. Ko sem jo vprašal, če bi postala moja žena, me je najprej zavrnila, češ da je še premlada, nato pa je privolila. Rev. Vitus Hribar, ki je deset let pred menoj prišel v Ameriko in je bil moj stric, naju je 21. junija 1911 poročil. Alice mi je rodila pet otrok, tri sinove in dve hčerki. Pavel je danes znan odvetnik v Clevelandu. Z ženo sva ponosna na svoje vnuke, saj jih je že kar 28!

»Kako, da ste se odločili za Ameriko?« sem nadalje vpraševala. »Na kmetiji je bilo življenje trdo in prihodnost se mi je zdela temna. Na to je pristal tudi oče, ker sem imel že dva strica v Ameriki: Rev. Vitusa Hribarja in strica Martina. Tudi najstarejši brat Matevž je šel v Ameriko. Vitus Hribar je bil prvi slovenski duhovnik v Ohiju in je ustanovil faro sv. Vida v Clevelandu. Ko so prvi naseljenci zahtevali slovenskega duhovnika, jim ga škof ni hotel takoj poslati, ker še ni bilo jasno, ali bodo Slovenci za stalno ostali v Ameriki. Pač pa je priporočil, naj bi prišlo tja nekaj študentov, ki bi se v

Ameriki šolali za duhovnike. Tako je češki duhovnik Furdek v Ljubljani izbral tri ali štiri študente in jih pripeljal v Cleveland, kjer so študirali v St. Mary Seminary. Med njimi je bil tudi Vitus Hribar, brat Jernejevega očeta.«

V Tuhinjski dolini je rojak Hribar obiskal še štiri sestre, ki ima vsaka tudi že okrog in tudi preko osemdeset let. Dve sploh ni poznal, ker sta se rodili po njegovem odhodu v Ameriko.

Za spomin mi je rojak Hribar izročil svojo posetnico, na kateri je z velikimi črkami zapisano: Hribar Realty — B. J. Hribar, Realtor. Ni pa takoj odprl realitetne pisarne v Ameriki. Okusil je trdo življenje in boj za obstanek. Med drugim sta z bratom Matevžem od strica Martina kupila groserijo (živilsko trgovino), ki pa sta jo morala zaradi gospodarske depresije opustiti. Nato sta kupila farmo v Madison, Ohio, jo zamenjala za večjo v Pennswillu, Ohio in končno še to za farmo v Le Royu, Ohio. Pa se je še spomnil, kako so leta 1918 izbirali zemljišče za današnji Slovenski narodni dom na Holmes cesti v Clevelandu in pripovedoval kako trdo življenje so imele prve naseljenke v Ameriki. Videl jih je prenašati premog v košaricah na glavi, prale in kuhale so, ne samo za družino, temveč še za več najemnikov in to brez gospodinjskih strojev in še vsako leto so morale roditi otroke.

Se in še bi pripovedoval, da ga ni prišel sorodnik iskat, da ga pelje na izlet v Postojnsko jamo. Pravzaprav je rojak Hribar prava zgodovina slovenskega izseljenstva in je toliko star kot naše izseljenstvo v Ameriki. In še to: zet je prvega slovenskega naseljenca v Clevelandu, Jožeta Turka, ki je prišel v Ameriko takrat, ko se je Jernej rodil v Cerkošah v Tuhinjski dolini: leta 1881.

Rojaku Jerneju Hribarju želimo trdnega zdravja, da bi še kdaj obiskal Slovenijo — toda dalj kot za en teden.

Mila Šenk

Sorodniki, Anica in jaz

Ceprav se, kakor berem, oglašajo v tej rubriki bolj mladi, vam še jaz pišem o svojih težavah. Sem ameriški povratnik. Pred nekaj leti sem se vrnil v Slovenijo, ko mi je v Ameriki umrla žena in sem ostal sam. Imam kar lepo pokojnino za štirideset let trdega garanja. Tako so me prijatelji v Ameriki pa tudi sorodniki v

starem kraju pregovorili, da bom v Sloveniji s svojo pokojnino bolje živel. Kakor sem spoznal po vrnitvi, so se mnogi izseljenci povratniki res lepo znašli, a jaz se se uštel v svojih računih. Najprej sem živel pri sestri in svaku, ki sta me prej zelo vabila. Sestra pa je postala vse bolj prepirljiva. Nisem skopuh, a

njej ni bilo nikoli dovolj. Potem sta bila tu še njena vnuka. Kar hočeš nočeš sta me jemala s seboj na izlete. Tam se je zbrala mlada družčina. Pili so in jedli, ceho je pa plačeval »naš ameriški striček«. No, pa sem se tega naveliča in se preselil na drugi konec k nečaku. Ta mi je v svoji hiši odstopil podstrešje, da ga preuredim v stanovanje. Precej prihrankov je šlo, a bil sem zelo zadovoljen. Bil sem sam svoj gospodar, čisto neodvisen od nečakove družine. Kuham si sam, pospravlja in krpa mi pa nečakova postrežnica. Vse bi bilo v redu, če bi ne bilo nečakovega tasta, ki se je nenadoma prikazal od nekod in se nastanil pri nečaku zaradi nekih zdravniških preiskav. Že po nekaj dneh ga je nečak pripeljal k meni: »Striček, pri nas smo na tesnem, ker so otroci, ti pa si sam in imaš dve sobi. Vzemij ga, boš imel vsaj družčino. Saj ne bo dolgo.« Seveda sem se pustil pregovoriti. Celo zadovoljen sem bil, saj je bil kar prijeten možak, dokler ga nisem bolje spoznal. Zdaj pa vem, da je pijanec in nemarnež in ga ne morem spraviti stran. Nečak mi je celo povedal, ko sem se zaradi tega razjezil, da ima ženin oče pravico do sobe v hiši, ker je žena solastnica. Strašno sem sit teh homatij. Morda sem se največ zaradi tega sprijateljil z Anico, našo postrežnico. Vdova je, prijazna, dobra, resna. S hčerko živita v predmestju, v majhni hišici z vrtom. Hčerka se bo v kratkem možila in odselila. Tako bo Anica sama. Prej nisem mislil, da bi se oženil, zdaj sem pa kar za to. Tudi Anici sem všeč. Resno se že pogovarjava. Seveda pa so sorodniki strašno proti in to vsi. Pravijo, da sem na stara leta znorel. Res mi je že petinsedemdeset let, Anici pa le dvainštirideset. No, rodoveden sem, kaj vi pravite k temu?

Frank M., Maribor

Dragi rojak Frank!

Če ste Anico dobro spoznali in se zares razumeta, kar nič ne odlašajte in se dokončno zmenita. Sorodniki naj rečejo, kar hočejo, nič se ne menite za to. Razlika v letih je res precejšnja, a če se dobro razumeta, tudi to ni ovira. Poznamo precej takšnih zelo srečnih zakonov, ki so jih sklenili izseljenci povratniki s precej mlajšimi ženami. Seveda se boste potem preselili k ženi v njeno hišico. Glede stanovanja, ki ste si ga uredili v nečakovi hiši, ste upravičeni do odškodnine. Najbrž ste glede tega naredili pred gradnjo kak pismen dogovor? Torej bodite odločni. Vam in Anici želimo vso srečo!

Motiv iz Gornjega jezera na Notranjskem. Foto: Janez Zrnec

Sin me ne mara

Nesrečen sem in želim se izpovedati, da mi bo lažje. Če mi morete svetovati, pa ne vem. Osem let sem preživel v tujini, odtrgan od družine in doma. Priznam, odtrgal sem se sam. Sem takšne narave, da včasih vzkopim, ko mi je vsega dosti. Ne prenesem zafrkavanja. Mene so v službi zafrkavali. Bila je to dobra služba, a nekateri »kolegi«, niso bili kolegi, jaz pa tega kratko malo nisem prenesel. Žena pa ni imela druge tolažbe zame kot »potrpi, potrpi, bo že bolje«. Nazadnje sem bil vsega sit, in sem jezen na vse kratko malo izginil na tuje. Stran od žene, štiriletnega sina in iz službe. Nalašč nisem nič pisal, ker sem pač hotel izginiti. Vsega sem bil nad grlo sit, ali razumete? Zunaj mi ni bilo dobro — moral sem skozi hudo »šolo«, ki se ji pravi obstoj ali borba za košček vsakdanjega kruha. Malo mi je pomagala nemščina, ki jo znam, sicer pa sem se pretikal od dela na delo. Mislil sem na dom, na ženo, sina — pisal pa nič — bilo me je sram. Počasi, zelo težko sem končno le dobil svoj prostorček na soncu — boljše zaposlitev. Pa tudi drugačen sem postal, kar sem, priznam, z začudenjem ugotovil: zafrkancije, ki so me doma tako bolele, me tukaj končno sploh niso prizadele. Kar požiral sem in veliko

požrl. Pridno sem delal, malo mislil na prihodnost. Včasih sem se malo pozabaval s kakšno punco, a ni bilo nič resnega. Ko se je kolega vrnil domov, sem začel misliti na to tudi jaz. Sklep sem uresničil. Vrnil sem se s precej prihranki, domačim se pa nisem nič napovedal. Najprej sem obiskal mater, ki živi drugod. Jokala je, kregala me je in mi povedala, da sta se žena in sin preselila. Brani ima že dvanajst let in hodi v šolo. Priden je in resen. Žena dela in je še sama. Ko sem odšel, je hudo trpela. Ne bom opisoval na dolgo, kako je bilo potem ob našem prvem srečanju. Kakor tujca sta mi sedela nasproti, pri ženi sem videl, da se težko premaguje, sin (čisto je podoben meni, na zunaj seveda) pa je bil mrzel ko led. Kako me je to bolelo! Dobil sem službo, dobro službo, stanujem v najemni sobi in ju včasih obiščem. Vselej je tako. Žena je resna, tiha. »Skozi najhuje sva se s sinom prebila sama, zdaj sva se navadila,« pravi. Da bi vsaj kričala, da bi me zmerjala, a nič. Jaz sam sem se pa tudi čisto predrugačil. Včasih bi kričal, morda celo udaril, zdaj pa sem poklapan kot počestni cucek. Kako lepo bi lahko živeli. Avto imam, prihranke, da bi si hišo zgradili, a stanujem v najeti sobici. Žena in sin imata najemno stanovanje in se vozarita z avtobusom. Vse je tako prazno pred menoj, še mati, lastna mati, se mi je odtujila, bližja sta ji snaha in vnuk. Ali mi lahko v mojih težavah sploh kaj svetujete?

Branko F.

Dragi Branko!

V hude težave ste zagazili, a kakor tudi sami priznate, čisto po lastni krivdi. Svoji ženi in sinu ste naredili veliko krivico, ko ste ju v najtežjem pustili na cedilu, zato tudi ne morete zahtevati, da bi vam zdaj ob nenadni vrnitvi, padla okrog vratu. Za vas samega, kakor razberemo iz pisma, pa je bila tujina navsezadnje tudi koristna šola, v kateri ste se hočeš nočeš morali otresti svoje vzkipljivosti in najbrž tudi prehitre zaletavosti in ste življenjsko dozoreli. Če bi danes odhajali na tuje, najbrž družine ne bi pustili kar tako na lahko, kakor ste jo takrat. Kaj naj bi vam svetovala? Nič drugega ne morem kakor to, da imejte potrpljenje! Pustite času čas. Obiskujte ženo in sina. Košček za koščkom si ju pridobivajte — ne prehitvajate, posebej ne pri sinu, ki je zdaj v svojih kritičnih pubertetnih letih. Zanimajte se za vse, kar zanima njega: predmete, ki jih ima posebno rad, sošolce, kakšnega njegovega konjička, vse lahkotno, nevsiljivo, tako rekoč mimogrede. Ko si ga boste pridobili, boste pridobili tudi njegovo mater, ki vas ima prav gotovo — verjemite mi — v dnu srca še vedno rada, ker sicer ne bi bila še vedno sama in bi vam že ob prvem srečanju energično pokazala vrata.

Jelka

Jutri za kosilo

Vrانيčna juha
Zrezki po švicarsko
Pečen krompir s sirom
Sezonska solata
Piškotne rezine

Vrانيčna juha

Za 4 osebe vzamemo 20 dkg goveje vranice, katero dobro operemo v mrzli vodi. Zatem jo potolčemo s kladivom, ki ga imamo za zrezke ter z nožem ali žlico izločimo sredino. V kozici segrejemo žlico maščobe in nanjo stremo nastrgano vranico ter mešamo, da zmes zakrckne. Nato potresemo vranico z zvrhano žlico moke, dodamo strok strtega česna, solimo, premešamo in zalijemo s toplo vodo (3/4 do 1l). Juha naj vre pet minut. Po okusu popramo in ji dodamo jušno kocko. Juho postrežemo z opečeni mi ali ocvrtimi žemelnimi rezinami.

Zrezki po švicarsko

Lepe telečje zrezke potolčemo, solimo in vsakemu narežemo rob. Na polovico vsakega zrezka damo rezino gnjati in rezino ementalskega sira, nato pa zrezek prepognemo, rob pa potolčemo, da se sprime. Potem zrezke povaljamo v moki, raztepenem jajcu in drobtinah ter jih ocvremo.

Pečen krompir s sirom

Za vsako osebo po dva srednje velika krompirja operemo, olupimo in narežemo na rezine. Na namaščen pekač naložimo plast narezanega krompirja, solimo, potresemo s kumino ter z nastrganim trdim sirom (parmezanom), naložimo spet krompir, ki ga enako malo solimo, potresemo s kumino in parmezanom. To nekajkrat ponovimo. Nazadnje krompir v kozici oblijemo z razžvrkljanim jajcem, kateremu smo primešale nekaj žlic kisle smetane ali mleka. Na vrh položimo nekaj koscev maščobe (masti ali margarine) in denemo jed v pečico, da se rumeno zapeče. Najprej pečemo pokrito, da se dobro prepeče, odkrijemo jo šele proti koncu, da zarumeni.

Piškotne rezine

Iz štirih beljakov stepemo sneg. Ko se skoraj strdi mu dodamo 10 dkg sladkorja sipe in stepamo, da sneg postane popolnoma trd. Zatem primešamo štiri rumenjake, 1 zavojček vanilin sladkorja, nekaj nastrgane limonine lupinice, pest opranih rozin in pest drobno sesekljanih orehov. Pekač namažemo z raztopljenim maslom in pomokamo ter stremo nanj pripravljeno zmes. Pečemo jo 10 minut pri 200 stopinjah toplote. Pečeno režemo na poljubne rezine.

Ob spominskem dnevu

V Združenih državah Amerike je 30. maja spominski dan. Ob tej priložnosti vam pošiljam pesem, ki jo je napisal moj stric Rihard Drolle, predno je bil ubit v prvi svetovni vojni. Seveda ga jaz nisem nikoli poznala, ker sem se rodila že dolgo let po vojni. Ko je bil ubit nekje v Karpatih, je bil star devetnajst let.

Mary Bombach Dye
Detroit, Mich. ZDA

Naročilo

Pokrij moj grob mi ruša krasna
z rdečimi cvetovi.

Naj priča jim resnica jasna,
kar spava pod grobovi.
Na grobu naj mi rosa plaka,
če drug nikdo — —

Naj rožic cvete mi namaka,
da ne zveno — —

Naj dež kropi gomilo mojo,
duhovna ni — —

In z blagoslovljeno mi vodo svojo
duha blaži — —

Rihard Drolle

Dragi otroci!

Vem, da ste tudi pri vas, kjer ste že, praznovali prvi maj, praznik dela. Seveda smo ga tudi pri nas praznovali. Otroci so se ga veselili, saj niso imeli šole. Na okna so zatakneli zastavice. Naj vam povem še, česa se jaz za prvi maj vsako leto najbolj veselim: Ob prvem maju, tudi letos, sem že plavala v morju. No, in nisem bila sama, ki sem se kopala. Gotovo bi me vprašali, če me ni zeblo, a jaz vas moram spomniti, da je naša, slovenska obala na severu Jadranskega morja. Jadransko morje je majhno morje in ljubo sonce ga obseva vse dneve, zato je morje že prvega maja prijetno toplo.

Le pišite, kako ste pri vas praznovali prvi maj!

Lep pozdrav!

Branka Jureša

Slovenska ljudska

KAJ SEM PRISLUŽIL

Prvo leto, ko sem služil, eno kokljo sem prislužil.

Drugo leto, ko sem služil, eno račko sem prislužil.

Tretje leto, ko sem služil, eno ovčko sem prislužil.

Četrto leto, ko sem služil, eno gosko sem prislužil.

Peto leto, ko sem služil, eno kozo sem prislužil.

Šesto leto, ko sem služil, pa oslička sem prislužil.

Sedmo leto, ko sem služil, pa konjička sem prislužil.

Moj konjiček pelje me, moj osliček nosi me, moja koza bleja: mekeke, ovčka pravi: strizi me, moja goska vodo ploska, moja račka blato tačka, moja koklja špiklja špoklja piščeta vali.

Jana Milčinski

Kdo bo zadnji

Zjutraj, ko pride Gregec v vrtec, so vsi otroci že zbrani:

včeraj pri zajtrku,

danes pri pesmici,

jutri pri igranju.

In tovarišica mu pravi:

»Gregec, ti si vedno zadnji!«

Gregca je sram, skloni glavo in obljubi:

»Jutri pa prav zares ne bom več zadnji!«

A ko gresta drugo jutro z babico spet v vrtec, je na poti spet toliko reči, ki si jih je treba ogledati:

Najprej je tu mož, ki prodaja balone. Ob njem se Gregčeve noge same od sebe ustavijo in babica mu zaman prigovarja:

»Hitiva, Gregec, da ne boš spet zadnji!«

Gregec stoji in šele potem, ko mu babica kupi velik rdeč balon, odideta naprej.

Potem prideta do ograjenega vrta. Skozi ograjo ju pozdravi prelep rožnat grm. Najlepši cvet se je prenil daleč ven na cesto in se ponuja Gregcu:

»Poglej me! Poduhaj me!«

Gregec res stopi bliže, da bi poduhal cvet, a trn, ki se skriva pod cvetom, mu prebode rdeči balon, da se z glasnim pokom razpoči.

»Ojoj!« se prestraši Gregec in plane v jok.

»Ojoj!« zakliče tudi babica in začne tolažiti Gregca. A šele potem, ko se vrneta k možu in kupita drug balon, se Gregec potolaži.

Potem se primeta za roke in hitita, kolikor moreta, da ne bo Gregec spet zadnji. A ko prideta do mostu, se spet ustavita. V vodi pod mostom plava račja družina — spredaj mati raca in za njo pet veselih, puhastih račic.

Tu celo babica rada postoji in se smeje z Gregcem, ko gledata račice, kako se tunkajo in prevračajo v vodi. Končno se le odpravita naprej. Zdaj sta res že zelo pozna in skrbi ju, kaj bo rekla tovarišica v vrtcu. Ali bo zelo huda?

Babičini koraki godrnjajo: Huda bo! Huda bo!

Gregčevi pa drobijo: Saj ne bo! Saj ne bo!

Tedaj na robu poti zagledata tri polže. Tudi oni lezejo proti vrtcu.

»Glej, babica,« zakliče Gregec, »tile polži so še bolj počasni kot midva. Kakšna sreča, da ne bom zadnji!«

Prehitita jih in ko prideta v vrtec, povesta tovarišici, da so za njima še trije polži.

Tovarišica se malo začudi, potem pa pravi:

»No, če so res namenjeni v vrtec, jim moramo pustiti znamenje, da ne bodo zgrešili poti.«

Na vhodna vrata priveže rdeči balon in potem Gregca odpelje k otrokom. Babica pa še malo postoji in čaka na polže, a jih ne dočaka.

Lojze Beltram:

UGANKA

Tri so sestre, štirje bratje.

To so dókaj čudni svatje.

Nas obiščejo vsak teden,

pa je vsak enakovreden.

No — in kaj ta čudna srenja

teden ves pri na počenja?

Meri nam na ure čas,

dókler se mudi pri nas.

(dnevi v tednu)

SOPRE

Lojze Kovačič

Pet bahačev

Na balkon visoke hiše je stopil fantek z veliko puško na zamašek. Mahal je z njo in klical proti vsem balkonom in oknom:

»Jaz imam pa puško, pogledjte, novo puško!«

Na drugi balkon je pritekla deklica, začela je skakati in klicati:

»Mi gremo pa z avtom v Kamnik, v Kamnik, v Kamnik!«

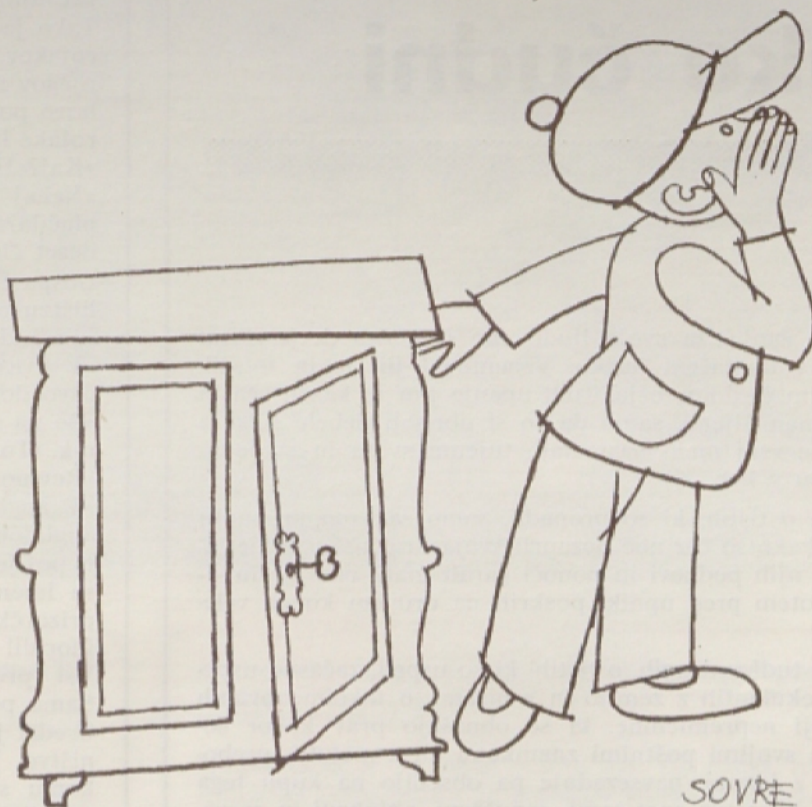
Na tretji balkon je prišla punčka z lepo bluzo in jo pokazala skozi ograjo: »Jaz imam pa novo bluzo, glejte, glejte! Novo bluzo z rožami!«

S četrtega balkona je zavpil deček: »Jaz pa berem sijajno knjigo, v kateri se mačke boksajo in streljajo, vi pa ne!« In brž je skrnil knjigo za hrbet, da ne bi nihče videl imenitnih platnic in bi se vsem pocedile sline od želje po taki knjigi. Na petem balkonu je živel Rokec. Ta dan ni imel prav ničesar novega in posebnega, kar bi lahko pokazal otrokom v hiši. Gledal je okrog po sobi in zagledal staro mamino omarico s stebrički, ki je bila prav tako velika kot on. Brž je zmetal knjige, stekleničke in vse drugo z nje in jo sopihajoč zvelkel na balkon.

»Jaz sem pa dobil tole omarico za zmeraj!« je zatulil na vse strani. »Lahko spim v njej, če hočem, ali pribijem kolesa in napravim voziček. Lahko zlezem noter, se zaprem in igram radio ali pa imam lutkovno gledališče.«

Vsi so pozabili na puško, knjigo, bluzo in Kamnik in tiho poslušali, kako, zaprt v omarici, poje kakor radio pesem za pesmijo.

Našteli so jih že dvajset. Zapel bi jih manj, pa ni mogel ven, dokler ni prišla mama iz službe in odprla vratca od zunaj.

MOJE DOGODIVŠČINE NA PAŠI

Vsak dan ženeva z bratom živino na pašo. Doma ostajajo le voli in konji, ker jih domači potrebujejo pri delu. Vselej se nama pridružijo še sosedovi otroci. Dokler nam živina ne začne uhajati, nabiramo zdravilna zelišča in stikamo za ptičjimi gnezdi. Vsi že dobro vemo, kje ptiči najraje gnezdi-jo. Vemo pa tudi, kje se skrivajo plašni martinčki. Največkrat pa se na paši lovimo. Včasih pečemo krompir ali koruzo.

Nekega dne je sosedov Tinček opazoval lisico, kako uči svoje mladiče. Tako je bil zamaknjen v to lepo igro, da ni opazil, kako mu je živina medtem ušla v gozd. Ko se je spomnil nanjo, je brž stopil izza grma. Živine ni bilo nikjer. Tedaj pa se je spomnil na staro kravo Sivko. Poklical jo je in oglasila se je iz gozda. Pograbil je palico in hotel zamahniti. A še tisti trenutek mu je prišlo na misel, da je tudi sam nekoliko kriv. Zato je

kravo pobožal in ji odgnal nadležne muhe.

Takšne in podobne prigode doživljamo vsak dan. Tudi meni in bratu se je že marsikaj podobnega primerilo. Pa vendar je na paši zelo lepo in hudo bi mi bilo, če bi ne smela vsak dan hoditi z bratom na pašnik.

Lenka Lesjak,
učenka iz Ljubnega ob Savinji

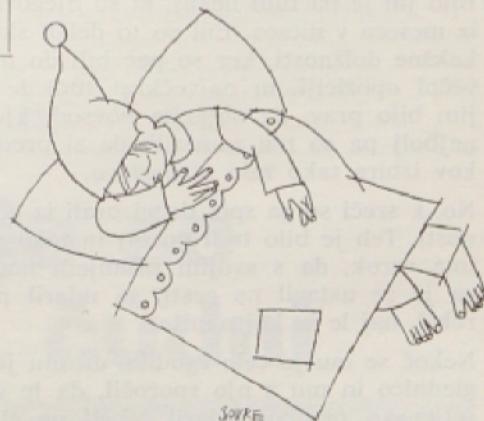
fantka brez gvantka,
ko očke zapira,
se več ne ozira.

Ninči nanči
naš fantek je zaspal.
Hvala vam, zajčki, janjčki,
zdaj pa le pójte domov.

Marija Mijot DROBCEN MOŽEK

Ninči nanči
majceni janjčki
prišli so zibat,
z gobčki pozibat
našega Jožka
drobnega možka.

V belkasti srajčki
tiho še zajčki
kukajo fantka,

Ivan Dolenc, Kanada

Ljudje so tako čudni

Pisal je zanje, za svoje ljudi, eno celo desetletje. Pisal jim je v domačem jeziku. Vznemirjal jih je in tolažil, lajšal jim je domotožje. Tudi upanje jim je kazal, včasih docela namišljeno, samo da so si obrisali debele solze z lic in se vsaj malo nasmejali, tujemu svetu in svojemu trpljenju v brk.

Pisal je o tistih, ki so propadli, samo začasno propadli; o tem, kako so čez noč pozaprlji svoja družinska podjetja, ki so v njih podnevi in ponoči garali mati, oče in sin — in se potem pred upniki poskrili na drugem koncu vele-mesta.

Pisal je tudi o drugih, o tistih, ki so uspeli, začasno uspeli, o špekulantih z zemljo in s hišami, o takoimenovanih zbiratelji nepremičnine, ki se obnašajo prav kakor šolarčki s svojimi poštnimi znamkami ali z metulji, prebdenimi z iglami, navsezadnje pa obsedijo na kupu tega svojega bogastva spet sami, zapuščeni, objokani in zagrenjeni, tujci med tujci: na dan njihove smrti stopi med njihovo zapuščino suboparen mestni uradnik, na vrata zakoliči list papirja s togim, razmnoženim podpisom — oznani naj mimoidočim, da pokojnik ni zapustil naslednikov in da je zato mesto prevzelo skrb za njegovo zbirko zemlje, hiš in gotovine.

Pisal je torej svojim rojakom o stvareh za vsakdanjo rabo, oni pa povečini še vedeli niso za njegovo pisanje, ker tiska v domačem jeziku kratkomalo ne berejo več. To mu je bilo včasih v veliko tolažbo, posebno takrat, kadar se mu je zdelo po objavi, da bi najraje kakšno besedo še obrnil.

Bilo jih je pa tudi nekaj, ki so njegovim zgodbam sledili iz meseca v mesec. Eni so to delali skoraj uradno, iz nekakšne dolžnosti, ker so pač bili do njegovega pisanja v večni opoziciji, in največkrat tudi že pred natisom. Ni jim bilo prav, da objavlja povsod, kjer mu kaj tiskajo, najbolj pa so mu zamerili, da si predmete svojih zapisov izbira tako zelo svojeglavo.

No, k sreči so ga spet drugi brali iz gole zdrave radovednosti. Teh je bilo tudi dovolj in tako si je pač mislil, da ima vzrok, da s svojim pisanjem nadaljuje. Ta ali oni ga je že ustavil na cesti, ga udaril po ramenih in mu rekel, naj le še kaj napiše.

Nekoč se mu je celo zgodilo, da mu je nekdo poslal razglednico in mu z njo sporočil, da je s svojo zadnjo priseljsko zgodbo »udaril žebelj na glavo«. (Dopisnik je

menda meril na portret visokega gospoda, hišnega veleposestnika z debelim bančnim računom, ki je bil tak stiskač, da je morala njegova spoštovana gospa soproga služiti svojo žepnino kot čisto navadna služkinja).

Potem pa je imel še druge bralce, ki so mu pripravili pravo veselje. Kadar jim je kaj prevedel iz predpisov njihove nove domovine, z namenom seveda, da bi trdneje stopili naprej, so mu rekli, da ima dobre ideje. Če pa jim je dal v roke kaj izvirnega, zares svojega, pa so se ga nemirno otresli s pripombo, češ da še kar dobro prevaja.

Tako je bilo to iz leta v leto, dokler se ni večja skupina rojakov, njegovih bralcev, zbrala pri njem na domu za njegov rojstni dan. S čašo domačega vina v roki in z orehovo potico v ustih jim je povedal, da zabava vsa ta leta rojake brez kakršnegakoli plačila.

»Kaj? Si ponorel?« se je začudil prvi, ki je bil trgovec. »Nehaj fant! Pri priči nehaj!... Kdo pa tu dela brez plačila?!« je zinil drugi, ki je zanj delalo devetindesetdeset čistilcev.

Gospa Francka je bila najbolj glasna. Ozrla se je po pohištvu okrog sebe in ihtivo zatulila:

»Ni čudno, da nimate nikoli nič novega!«

»V Švico se tudi ne vozite na smučanje kot mi!« je kričavo dodala njena prijateljica Mina.

»Še na Florido ne!« je zaključil njen mož, uspešni uvoznik. (To pa je zdaj najnovejši donosni poklic med rojaki).

»Revmo boš dal svoji ženi v tej vlažni ontarijski zimi!«

»V angleščini piši,« je naglo povzela gospa Francka. »V angleščini in za zelene dolarje! Takoj ko pridem domov, ti pošljem knjigo, ki te bo prosvetlila. „Bogataš in revež“ se imenuje. Malo resnice povežeš s seksualno nabitimi prizorčki — pa imaš bestseller. V nekaj mesecih si na Floridi! Novo pohištvo si kupiš!«

Vsi vprek so govorili vanj. Revež ni vedel, kam bi se dal. Samo poslušal jih je, iz vljudnosti, rekel pa nič.

Zvedel je še, da je veliko premehak za tukajšnje podjetništvo, ki je v njem povsod mera prevare. Če ne znaš komu stopiti na prste, ne prideš naprej, mu je rekel zadnji. Nasveti dobrih rojakov so ga zbadali kot mrzel tuš.

Seveda je bil že prestar, da bi jih ne poslušal. Pogladi si je svoje sive lase in jim vljudno odgovoril: »Prav imate.«

Šest mesecev je potem z magnetofonskim trakom in s fotografsko kamero obiskoval starejše rojake po treh, štirih provincah, z avtom, z vlakom in avtobusom in si beležil njihova nepozabna doživetja. Proti koncu poletja je imel pred seboj obsežen rokopis, ki je vseboval najbolj pretresljive dneve in trenutke iz njihovega življenja. Na posameznih listih so bili zbrani njih uspehi in polomi, slišati je bilo njih smeh in jok, pomešan je bil s truščem velikih kanadskih mest, s tišino farm in s prahom temnih rudnikov iz okolice Kirkland Lakea, Timminsa in Schumacherja.

Angleški tekst so spremljale žive slike upodobljencev. Z angleškim naslovom je rokopis odromal k angleškemu založniku. Ta je videl v teh listih denar in jih sprejel za izdajo pred Novim letom.

Ko so se na Silvestrov večer rojaki spet zbrali pri njem, ki je pisal zanje eno celo desetletje, je knjiga ležala na mizi.

Tokrat jih je prišlo v goste že več kot pred meseci. Novi prijatelji so knjigo enoglasno hvalili.

»To smo že dolgo potrebovali,« je ponosno rekel prvi.

»In kako prav je, da je izšla zdaj, ko priseljenci spet nekaj veljamo,« je pripomnil drugi.

»Vsem si zdaj povedal, da smo tu,« je dodal tretji.

V Slovenskih goricah. Foto Janez Klemenčič

»Kar pa je najvažnejše: zapisal si, da smo sodobni Kanadi tudi mi nekaj doprinesli.«

Končno se so oglasili še njegovi stari prijatelji. Prva je odprla usta gospa Francka.

»Zdaj si bogat, kaj?« je naglo vprašala.

»Koliko ničel je bilo na čeku?« jo je skušal prehiteti mož.

»Prihodnji teden pa na Florido!« je začivkala gospa Mina.

»Ali pa na smučanje v Svico!«

Tedaj pa se je gospa Francka iznenada razžalostila, kot bi si bila premislila, in je skoraj glasno zajokala:

»Sramota, da je knjiga v angleščini! Če le pomislim, kako lepo po domače ti je morala pripovedovati o svoji poti gospa M. Vsa njena milina se je tu porazgubila.«

»Pa tisti prizorček s sedemletnim otrokom, ki je edini v hiši govoril angleško!« je nadaljeval njen mož. »Le kako bi to naši dobri ljudje požirali, če bi bilo v našem jeziku. Poslušajte — naj vam naglo prevedem:

»... Obsedeli so nemo za mizo, oče, mati in hči. Mrvice kruha ni bilo v hiši, tudi mleka ne, in v hladilniku je glasno brnelo, ker je bil prazen. Danes je sredo in šele v petek bo oče spet dobil brezposelno podporo... Zunaj je tulil zimski veter. V vsem mestu niso poznali nikogar, ki bi jim lahko pomagal. Pa če bi ga tudi poznali, svoje stiske mu v angleščini ne bi znali razložiti... Tedaj je nabiti molk pretrgalo dekletce. Sedem let mu je bilo in je hodilo v drugi razred. Sunkovito je privzdignilo glavo in pogledalo na uro na steni. Pet in štirideset minut. Skočilo je po svoj plašček, si ga naglo ogrnilo in se izgubilo skozi zadnja vrata. — Starša nista rekla besede, saj je nista imela s čim zaustaviti. Obsedela sta za mizo in si nista očitala ničesar. Dela in zaslužka ni bilo nikjer to zimo, če bi tudi gazil sneg vse tja do Portagea... Cez pol ure je nekdo udaril pred prednjimi vrati ob stopnice, da si je s škornjev stresel led. In potem so isti škornji nalahno potrkali na vrata. Zunaj je stala sedemletna šolarica in je komaj držala v rokah dve papirnati vreči zvrhano polni špecerije in mleka in kruha. — Kje si pa to dobila? jo je začudeno vpraša mati. — Pri Kanadčanu, pri kitajskem trgovcu, odgovori dekletce in oči se mu smehljajo. — Po šoli

smo šolarke večkrat pri njem. Dobro se že poznamo. Rekla sem mu, da v petek dobi svoj denar... Vse to mi je naložil in rekel, da je O.K. ...»

Gospa Mina je že imela solzne oči. »In vsega tega naši ljudje ne bodo brali,« je potožila. »Kakšna škoda.«

»Res je,« je pritrdil njen mož. »Slabo smo ti svetovali.« prijatelj. Te knjige pač ne bi smel napisati v angleščini.«

»Še tisti, ki si jih obiskal na svoji poti, ne bodo razumeli svojih lastnih izjav,« je pridral Franckin mož in znova zalistal po knjigi.

On, ki je s svojim pisanjem zabaval vse te ljudi že eno celo desetletje, se je umaknil k oknu, da vdihne nekaj svežega zraka. Bolela ga je glava.

»Ljudje so tako čudni,« si je potihoma rkel in se zagledal v dolgo vrsto premikajočih se avtomobilskih luči na široki cesti. »Nikoli jih ne dohitiš.«

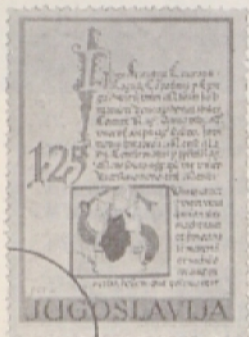
Ivan Dolenc, Kanada

Ljudje so tako čudni

Dubrovnik in Planica

Ob 700-letnici zakonika dubrovniške republike je izšla 15. marca posebna priložnostna poštna znamka za 1,25 din v nakladi 500.000. Na znamki je prva stran dubrovniškega zakonika.

Dubrovnik, prekrasno zgodovinsko in letoviško mesto v Dalmaciji, je nastal v VII. stoletju, ko so Južni Slovani prišli v današnje naše kraje. Dubrovčani so se že od prvih časov ukvarjali s pomorstvom, kar jim je omogočilo živahno trgovino s soslednjimi deželami Srbijo in Bosno, pozneje tudi s Carigradom in Benetkami. Zaradi svojega vsestranskega trgovskega prometa se je razvijal tudi politično, kulturno in gospodarsko, ustvaril svojo oblast, pravni red in upravo. Se pod benečansko nadoblastjo je Du-

brovnik dobil svojo oblast in leta 1272 tudi svoj zakonik. Na čelu Dubrovnika je bil knez domačin, vrhovno oblast pa sta imela Veliki in Mali svet.

Vsa svoja veljavna pravna pravila oziroma vse svoje zakone so izdali v zakoniku 9. maja 1272, ko sta ga sprejela Veliki in Mali svet in dubrovniško prebivalstvo na javnem zboru. To je bilo za časa dubrovniškega kneza Marka Justinijanija. Zakonik se je imenoval »Liber Statutorum civitatis Ragusii«. Veljal je več kot 500 let vse do propada dubrovniške republike leta 1808.

Zakonik ima osem knjig, knjige pa po glavja. Prva knjiga vsebuje pristojnosti organov republike in njihove pravice in dolžnosti, druga zaprisege vseh državnih delavcev, tretja organizacijo sodišč, njihove pristojnosti in sodni postopek, četrta rodbinsko in dedno pravo, peta mestno in kmečko pravo, šesta kazensko pravo, sedma pomorsko pravo in osma dopolnila za prejšnje knjige.

Znamka je velika 34,8 × 48 mm, brez belega roba pa 30,8 × 44 mm, zobčana pa grebenasto 12 3/4 × 12 1/4. Izdelane so v večbarvnem ofsetu in enobarvnem črnem tisku v polah po devet znamk. Nad

prvo in zadnjo zgornjo in pod prvo in zadnjo spodnjo znamko je na robovih v vseh štirih narodnih jezikih napis »700-letnica statuta dubrovniške republike«. Nad srednjo zgornjo znamko je »Jugoslavija«, pod spodnjo srednjo znamko pa »Dubrovnik 1272—1972«. Na desnem robu ob zadnji spodnji znamki so pole oštevilčene.

Šest dni pozneje, 21. marca, je izšla še priložnostna znamka v počastitev I. svetovnega prvenstva v smučskih poletih, ki je bilo od 24. do 26. marca v Planici. Znamka velja 1,25 din, na njej je planiška velikanka, natiskanih pa jih je bilo 500.000.

Pokrovitelj tega prvenstva v smučskih poletih je bil predsednik SFRJ Josip Broz Tito. Pri otvoritvi prvenstva ga je zastopal predsednik slovenskega izvršnega sveta Stane Kavčič.

Prva planiška skakalnica je bila zgrajena leta 1934, na kateri je takrat Norvežan Birger Ruud tudi skočil 92 m. Že dve leti pozneje, leta 1936, je Avstrijec Sepp Bradl kot prvi človek na svetu skočil na njej čez 100 m, in sicer 101 m. Na novi velikanki, 160-metrski skakalnici, ki je bila zgrajena v letih 1967 in 1968 in ki jo je odobrila mednarodna smučarska zveza (FIS) leta 1969, je še istega leta Manfred Wolf poletel 165 m, kar je do danes najdaljši skok v Planici. Na letošnjem prvenstvu ga niso prekosili.

Na letošnjem I. svetovnem prvenstvu v smučskih poletih je nastopilo 58 tekmovalcev iz 14 držav s treh zemljin, Amerike, Azije in Evrope.

Znamka je izdelana v tribarvnem ofsetu in enobarvnem globokem tisku tudi v polah po devet znamk. Nad prvo in zadnjo zgornjo znamko in pod prvo in zadnjo spodnjo je napis »I. svetovno prvenstvo v smučskih poletih« v naših narodnih jezikih. Nad srednjo zgornjo znamko je »Jugoslavija«, pod srednjo spodnjo pa privesek z znakom prvenstva med letnico 1972. Na desnem robu spodnje zadnje znamke so vse pole tudi oštevilčene. Znamke so velike 30,5 × 40 mm, brez belega roba pa 26,5 × 36 mm. Zobci so grebenasti, in sicer 11 3/4 × 11 1/4.

Osnutka za obe znamki je napravil beograjski akademski likovnik Andreja Mleković, tiskal pa Zavod za izdelovanje denarja v Beogradu.

Za I. svetovno prvenstvo v smučskih poletih je poštna izpostava v Planici imela tudi poseben priložnostni poštni žig. V sredini žiga je znak tega prvenstva.

Rubriko ureja: Ivan Šimenc

Spominski koledar maj 1972

1. 5. 1889 so na prvem kongresu druge internacionale razglasili prvi maj za mednarodni praznik dela; že naslednje leto so prvi maj slovesno proslavili v številnih deželah, med drugim tudi v Sloveniji in Zagrebu
2. 5. 1945 so enote Jugoslovanske armade po hudih pouličnih bojih, ki so trajali polne tri dni, osvobodile Trst
3. 5. 1941 je fašistična Italija anektirala Ljubljano in tisti del Slovenije, ki so jo zasedle italijanske čete, pod nazivom Ljubljanska pokrajina
5. 5. 1818 je bil rojen veliki revolucionar in idejni vodja mednarodnega delavskega gibanja Karl Marx
5. 5. 1945 je bila v Ajdovščini sestavljena prva narodna vlada Slovenije, predsednik vlade je postal Boris Kidrič
6. 5. 1942 so prignali nemški okupatorji v Begunje prve slovenske talce z Gorenjskega in iz Zasavja
8. 5. 1945 je nacistična Nemčija podpisala brezpogojno kapitulacijo; zavezniki iz druge svetovne vojne slavijo kot dan zmage 9. maj, v Jugoslaviji pa so se boji nadaljevali še do 15. maja 1945
9. 5. 1945 je slovenska partizanska vojska vkorakala v Ljubljano, kjer ji je prebivalstvo pripravilo navdušen sprejem
10. 5. 1876 je bil rojen na Vrhniki veliki slovenski pisatelj Ivan Cankar; številna njegova pripovedna in še zlasti dramska dela sodijo v najvišji vrh slovenske umetniške besede
12. 5. 1884 je umrl eden najpomembnejših čeških skladateljev Bedřich Smetana, njegovi najboljši deli sta opera Prodana nevesta in simfonična pesnitev Moja domovina
17. 5. 1869 je bil v Vižmarjih pri Ljubljani sedmi in največji slovenski tabor, na katerem so ob viharjem navdušenju ljudstva odločno zahtevali zedinjeno Slovenijo
21. 5. 1942 so ustrelili italijanski okupatorji v Gramozni jami pri Ljubljani organizacijskega sekretarja CK KPS Toneta Tomšiča
25. 5. 1944 so izvedli Nemci desant na Drvar, da bi uničili vodstvo naše narodnoosvobodilne vojske in partije
25. 5. 1892 je bil rojen v Kumrovcu v Hrvatskem Zagorju legendarni voditelj jugoslovanskih narodov v vojni in miru predsednik SFRJ in ZKJ Josip Broz Tito; njegov rojstni dan slavi vsa Jugoslavija kot praznik mladosti
27. 5. 1926 je umrl nadarjeni pesnik Krasa in revolucionarnega vrenja Srečko Kosovel

Zahvala Zime Vrščaj

Po članku ob 60-letnici Zime Vrščaj, ki je bil objavljen v Rodni grudi pred nekaj meseci, je jubilatka prejela vrsto čestitk tudi od naših bralcev. Ker žal ne utegne odgovoriti vsakemu posebej, nas je naprosila, da objavimo njeno zahvalo:

»Vsem prijateljem in znancem, ki so mi čestitali ob moji 60-letnici, se toplo zahvaljujem za iskrene želje. Iz srca želim tudi njim veliko zdravja in delovnih uspehov. Z veseljem se spominjam srečanj z njimi, tako v novih domovinah kakor med obiskom Slovenije. Zima Vrščaj«

Čestitamo

Na tekmovanju zidarjev v državi Queensland v Avstraliji je zmagal naš rojak Viktor Pahor. Za uspeh mu iskreno čestitamo!

Rojaki, dobrodošli!

Iz posebne naklonjenosti do slovenskih rojakov po svetu bi z veseljem sprejela na počitnice slovenske izseljence, ki si želijo miru in gorskega zraka. Na voljo sta dve lepi sobi s tremi posteljami. Sobi sta prosti do konca junija in od septembra naprej. Opremljeni sta z novim pohištvo.

Jelka Šlibar
 Radovljica, Staneta Žagarja 34

Poizvedba

Slovenski rojaki v Združenih državah Amerike! Prosim vsakogar, ki je poznal pokojnega Franca Oblaka, rojenega leta 1884 na Vrhniki, ki je živel v ZDA več kot 60 let, naj proti nagradi sporoči, kje je pokojnik živel in umrl, na naslov:

Levec Jožefa
 Verd št. 102, 61360 Vrhnika, Jugoslavija

Sožalje

V Loškem potoku je 12. marca umrl Alojz Vesel, brat naše dolgoletne naročnice Mary Zele iz Euclida, Ohio. Njej in vsem drugim njegovim sorodnikom izrekamo iskreno sožalje.

— Ali veš, Micka, da se v Ljubljani že pripravljajo na kmečko ohcet? Bi bila za kakšno generalko?

— Vidim, da vam je varstvo okolja hudo pri srcu!
 — O, to pa! Zato imamo piknik vsak teden drugje, da si prejšnji prostor malo opomore.

Mali oglasi – Mali ogl

Dobro vpeljana, moderno opremljena gostilna na dobri prometni točki v Murski Soboti ugodno prodam tudi na odplačilo. Cena 40.000 dolarjev. Interesenti naj se oglašijo na naslov:

Klekl Alojz
 Gostilna »Gaj«, Murska Sobota, Tišinska 30
 Jugoslavija

Ugodno prodam enostanovanjsko hišo, novo v gorenjskem stilu, z vrtom in sadovnjakom v centru Murske Sobotice. Cena: 25.000 dolarjev. Interesenti naj se oglašijo na naslov:

Klekl Valentina
 Cankarjeva 43, Murska Sobota, Jugoslavija

Redka priložnost

V letoviškem centru na Gorenjskem prodam enonadstropno vilo iz borovčevih brun. Pet sob s pritliklinami, kopalnica, terasa, vrt, balkon, pogled na planine. Odlična lokacija za gostinstvo, finejšo obrt, ordinacijo. Možna dograditev. Zaželeno kasnejša vselitev. Obvestila:

S. Ložar
 Ljubljana, Velika čolnarska 12

— Ojej, slepič se vam je razlil!
 — Hvala bogu! Sem se že bal, da je z zobmi kaj narobe, ko je tako težko priti do zobozdravnika!

bonboni
VISOKI
 vodijo
 v kvaliteti

POSLOVNO ZDRUŽENJE
modna hiša
 LJUBLJANA – MARIBOR – OSIJEK

vas vabi, da si ogledate bogat asortiment pomladne otroške, moške in ženske konfekcije. Poleg tega pa ne pozabite na širok izbor metrskega in dekorativnega blaga ter galanterijskih izdelkov.

Državna založba Slovenije

Najlepše darilo
za vsakogar

Slovenija

Na več kot 380 straneh je Slovenija predstavljena z vsemi svojimi značilnostmi iz sedanjosti in preteklosti.

Besedilo je bogato ilustrirano: 563 barvnih in črno-belih fotografij. Knjiga ima pet zaokroženih in sistematično obdelanih razdelkov: GORENJSKA — LJUBLJANA — DOLENJSKA — PRIMORSKA — ŠTARJERSKA.

CENA TEGA IDEALNEGA TURISTIČNEGA VODNIKA VELIKEGA FORMATA (22 × 27 cm) je 240 din (15,00 \$).

Hkrati založba opozarja na dve pomembni likovni ediciji:

Rihard Jakopič

V tej monografiji, ki je grafično na najvišji sodobni ravni, je Jakopič prvič predstavljen v celoti. V knjigi je 81 barvnih reprodukcij Jakopičevih najpomembnejših del ter 50 skic in risb iz avtorjeve zapuščine.

CENA TE REPREZENTATIVNE KNJIGE, KI IMA 232 STRANI FORMATA 25 × 29,5 cm JE 350 din (20,60 \$).

Slovenski impresionisti

V knjigi o štirih osebnostih, ki so v začetku našega stoletja dvignili slovensko slikarstvo na mednarodno raven, je 164 strani barvnih reprodukcij najpomembnejših del Jakopiča (26 slik), Jame (21 slik), Groharja (16 slik) in Sternena (18 slik).

KNJIGA IMA 212 STRANI VELIKEGA FORMATA (25 × 29,5 cm). CENA: 300 din ALI 17,7 dolarjev (slov. tekst), 18,90 dolarjev (nemška in angleška izdaja).

Vse tri knjige, ki so najlepše darilo za vsakega ljubitelja slovenske likovne umetnosti in naših naravnih lepot, lahko naročite s priloženo naročilnico na naslov: **Državna založba Slovenije, 61000 Ljubljana, Mestni trg 26.**

**Sokovi in vonj breze,
bleščeči in zdravi lasje,
brez prhljaja**

BREZOV ŠAMPON

ILIRIJA kozmetika NARTA

TRGOVSKO PODJETJE

Cvetličarne

EXPORT — IMPORT

LJUBLJANA, Titova 38

Telefon: 315-197 — Uprava

RAČUNOVODSTVO:

Prečna ul. 3 — tel. 320-338

GLAVNO SKLADIŠČE:

Cigaletova 13 — tel. 313-382

TRGOVINE:

ORHIDEJA, prehod Nebotičnika
tel. 20-897

CVETLICA, Titova 3 — tel. 22-337

ROŽA, Nazorjeva 3 — tel. 23-194

TELEFLORA, Wolfova 10 — tel. 22-513

CIKLAMA, Titova 38 — tel. 315-197

VIJOLICA, Rozmanova 2 — tel. 323-236

ZVONČEK, Lundojevo nabrežje 3

SANOFLORA, Tugomerjeva 2
tel. 55-940

CVETLIČNI BAR JULIJA, Stari trg 9
tel. 25-601

V vseh poslovalnicah nudimo cenjenim potrošnikom kvalitetno in priznano cvetje, cvetoče in zelene sobne in vrtno rastline, okrasno parkovno in vrtno drevje ter grmičevje, cvetlična semena in gomolje, vrtnarska orodja, zaščitna sredstva, gnojila in strokovno pripravljeno zemljo.

PO ŽELJI IZDELUJEMO VSE ARANŽMAJE ZA HOTELSKE DVORANE. POSREDUJEMO DAROVE CVETJA V DOMOVINI IN ZAMEJSTVU. OB NAKUPU CVETJA SO NA VOLJO VSA STROKOVNA NAVODILA.

Rojaki, ki potujete v Jugoslavijo in Evropo,
zaupajte se nam!

translurist

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze in izlete z lastnimi najmodernejšimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, karte za prireditve, lov in ribolov in druge.

CENTRALA: LJUBLJANA, Šubičeva ulica 1, telefon 20 188, telex 31 144 YU TRANLJ

POSLOVALNICE: Ljubljana, Bled, Bohinj, Radovljica, Skofja Loka, Domžale, Piran.

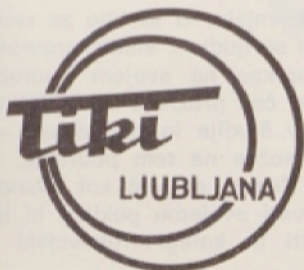
Zahtevajte prospekte!

IMP

IMP — naše največje industrijsko montažno podjetje je specializirano za vsa instalacijska dela s področja elektrike, vodovoda, prezračevanja, kurjave in klimatizacije.

Posvetujte se z našimi strokovnjaki!

IMP — Ljubljana, Titova 37, telefon 321-043

TIKI

ELEKTROSTROJNO PODJETJE

LJUBLJANA, Alešovčeva 52

Tel.: 56-944, 56-950

Proizvaja in prodaja kvalitetne bojlerje vseh velikosti, kuhinjske nape, prezračevalce za sanitarije idr.

Samostojna organizacija
pravna oseba Emone Ljubljana
LJUBLJANA, Titova 10
Telefon: 24 601/607, 24 616/619
Telex: 31254 YU SLON
Telegram: SLON LJUBLJANA

Hotel z modernim komfortom v strogem centru mesta. Klasična restavracija s prvovredno mednarodno kuhinjo. Narodna restavracija «Klet Slon» s tiplčno dekoracijo, s slovenskimi in jugoslovanskimi specialitetami. Nočni bar z mednarodnim artističnim programom. Kavarna z godbo, odlična slaščičarna, senčnat vrt. Bistró Slon z delikateso, ekspresom in snack barom. Globtour potovalna agencija. Lepo urejeni klubski prostori in banketna dvorana za konference, sprejeme, slavnostna kosila, cocktail parties in razne prireditve. Menjalnica v hotelu. Sedež sekcije barmanov Jugoslavije

GRADBENO PODJETJE

Tehnika

LJUBLJANA, VOŠNJAKOVA 8

- izvajanje vseh vrst inženirskih gradenj
- gradnja stanovanj za trg
- izvajanje inženiringov
- projektiranje
- prodaja gradbenih polizdelkov in gotovega betona

ZALOŽBA MLADINSKA, KNJIGA, LJUBLJANA
PRIPRAVLJA V SODELOVANJU S POMURSKO ZALOŽBO

Izbrano delo MIŠKA KRANJCA

V 12 KNJIGAH

Človek v Kranjčevi prozi živi in se bojuje za tri stvari: za ljubezen, za kruh in za pravičnejše socialne razmere. To so trije tematski krogi tega plodovitega prekmurskega pisatelja in se prepletajo v vseh literarnih zvrsteh, ki se je v njih poskusil.

Najboljše, kar je Miško Kranjec na posameznih področjih ustvaril, je uvrščeno v 12 knjigah njegovega izbranega dela:

1. knjiga: ŽIVLJENJE, PESEM, CESTE, OS ŽIVLJENJA; 2. knjiga: KAPITANOVI, NOVELE; 3. knjiga: DO ZADNJIH MEJA, 4. knjiga: POVEST O DOBRIH LJUDEH, NOVELA; 5. knjiga: TEŽAKI, NOVELE; 6. knjiga: POD ZVEZDO; 7. knjiga: ZEMLJA SE Z NAMI PREMIKA; 8. knjiga: IZGUBLJENA VERA, 9. knjiga: MACESNI NAD DOLINO, NOVELE; 10. knjiga: ČLANKI; 11. knjiga: MESEC JE DOMA NA BLADOVICI, ČARNI NASMEH, ČRTICE in 12. knjiga: MLADOST V MOČVIRJU.

Naročila sprejema izvozni oddelek Mladinske knjige, 61000 Ljubljana, Titova 3.

Cena vseh 12 knjig je 44.— US dolarjev.

Zmaju zagotavlja uspeh nenehna kontrola in visoko razvita raziskovalna dejavnost

Razgibana mednarodna trgovina in založenost tržišč po svetu so primorale skoraj vse tovarne, da so do skrajnosti izpopolnile svojo proizvodnjo in proizvode in, da nenehno sledijo željam potrošnikov in potrebam tržišča. S tem so dosegli, da se proizvodi takih tovarn, lahko pojavljajo tudi na tržiščih z najstrožjim kriterijem, da sodijo njih proizvodi v sam vrh najmodernejših tehnologij. Tovarna baterij in baterijskih naprav ZMAJ je v primerjavi z mnogimi tujimi istovrstnimi tovarnami majhna, vendar jo lahko štejejo med proizvajalce samega vrha. Toliko bolj so vredna njena prizadevanja, če upoštevamo, da ima tovarna res petdesetletno tradicijo, vendar je do pred kratkim obratovala s sila zastarelo mehanizacijo, ki je bila že zdavnaj odslužena in ni več zadoščala potrebam novih dob.

Kako so to dosegli v tako kratkem času? Predvsem s požrtvovalnostjo kolektiva in z izredno pedantnostjo pri sami proizvodnji,

vplivajo na kvaliteto izdelka že do deset-tisočinke odstotka. Za končno kvaliteto ni dovolj le dobra surovina, ampak je zelo pomembno, da je proizvodni proces pod natančno kontrolo. Strokovnjaki sistematično kontrolirajo vse proizvodne postopke, da lahko pravočasno ugotovijo morebitne odlike od normirane kvalitete. Če bi ugotovili tudi najmanjšo napako, se taki proizvodi nemudoma izločijo.

Za uspeh žrtvujejo tudi prosti čas

Med ogledom tovarniškega laboratorija, smo poleg proizvodov tovarne ZMAJ zasledili množico baterij, ki so jih izdelale druge istovrstne tovarne. Tudi tuje izdelke neneh-

Tovarna ZMAJ, ki uspešno sodeluje z angleško firmo VIDOR in ameriško firmo MALLORY, je tik pred osvojitvijo proizvodnje alkalnih in živosrebrnih baterij, za zdaj pa je baterija 6 AF 22 SUPER 9 V eden največjih dosežkov. Baterija deluje na principu, da eno surovino nadomešča kisik iz zraka, katerega količina je neomejena, namesto nje pa je zato pri isti prostornini baterije več prostora za drugo surovino. Kisik iz zraka oksidira cinkov prah, pri tem pa se na odzernih elektrodah ustvari električni potencial. Ta baterija ima toliko energije kot štiri EKSTRA 9 V. Energija je kvalitetna in ji napetost do popolne iztrošenosti skoraj ne pomeja. Ni pa niti dvakrat dražja od navadne EKSTRA 9 V.

Na podlagi nenehnih raziskav in stroge kontrole proizvodnje in surovin ter končnih izdelkov v lastnem laboratoriju garantira tovarna ZMAJ za svoje baterije deset mesecev. Ob pravilnem vskladiščenju pa je trajnost baterij nekaj let.

no preizkušajo, saj si žele zagotoviti natančen pregled nad kakovostjo drugih proizvajalcev.

Kako daleč so v kvaliteti prišli drugi, smo mimogrede vprašali. Priznati moramo, da je kvaliteta tovarne ZMAJ prekosila marsikake uvožene baterije. In ker zahteva

V laboratoriju tovarne »Zmaj«

izdelava nekaterih elementov drage uvožene surovine, ki pa jih bodo začele kmalu dobavljati domače tovarne, v ZMAJU upajo da bodo razširili svojo proizvodnjo tudi na izdelke, ki jih je bilo treba doslej uvažati in katerih firme ZMAJ zastopa na domačem tržišču.

Kdo so ti strokovnjaki, ki skrbijo za razvoj in kvaliteto? To so ljudje z visoko izobrazbo in z mnogo prakse na svojem področju. Tudi svoj prosti čas preživijo na inštitutih, se poglobljajo v študije in zasledujejo vse mednarodne dosežke na tem področju. Na primer inženir Žemva se več kot dvanajst ur na dan posveti svojemu poklicu in ima stike z inštituti in kolegi-strokovnjaki po vsem svetu.

Močne tuje firme z zanimanjem spremljajo razvoj ZMAJA, kateremu se v bodoče obeta še večji uspeh v proizvodnji baterij in baterijskih naprav, ter sodelovanje z mnogimi tujimi partnerji.

pri kontroli surovin in končnih izdelkov. V lastnem laboratoriju kontrolirajo kvalitete surovin in končnih izdelkov z najmodernejšo aparaturo tako, da so sposobni ugotoviti prisotnost nekaterih elementov, ki slabo

tovarna
baterij in
baterijskih naprav
zmaj

ZMAJ

Ljubljana, Šmartinska c. 28

Namesto navadne vode

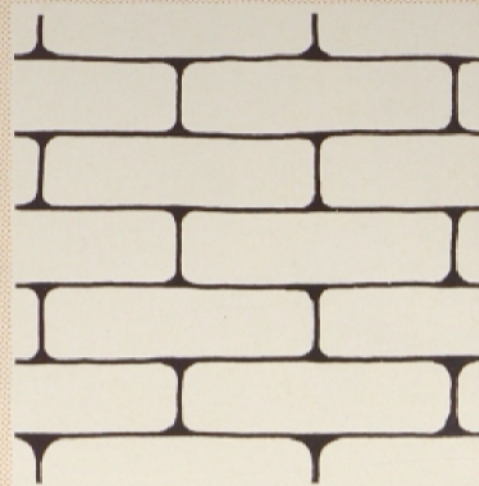
Čudežni biseri izvirne svežine ...
S čudovito igro narave že stoletja izvira RADENSKA.
Moč zemlje in bistrina izvira v igri biserov.
Vedno sveža, vedno peneča, sama, z dobrim vinom in sadnimi sokovi ...

NAMESTO NAVADNE VODE R A D E N S K A

varčevanje

kredit

stanovanje

Z ustreznim deviznim varčevalnim programom pri Ljubljanski banki si lahko zagotovite izredno ugodno dinarsko posojilo za nakup ali graditev hiše ali stanovanja. Seveda so želje in možnosti dokaj različne, zato bo najbolj praktično, da se s svojim vprašanjem obrnete kar neposredno na naslov:

Ljubljanska banka, 61000 Ljubljana,
Subičeva 2.

Izdelali vam bomo vaš varčevalni program, tako rekoč »po meri«.

pravi naslov za denarne zadeve

Ljubljanska banka